

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2024

Bc. Anna Kuchařová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Ludvík Aškenazy, redaktor a vedoucí zahraniční rubriky
Československého rozhlasu**

Životopisná studie

Autor práce: Bc. Anna Kuchařová

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Vratislav Maňák

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Dolní Rovni dne 26. 7. 2024

Bc. Anna Kuchařová

Bibliografický záznam

KUCHAŘOVÁ, Anna. *Ludvík Aškenazy, redaktor a vedoucí zahraniční rubriky Československého rozhlasu*. Praha, 2024. 93 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vratislav Maňák.

Rozsah práce: 155 380 znaků

Abstrakt

Tématem diplomové práce „Ludvík Aškenazy, redaktor a vedoucí zahraniční rubriky v Československém rozhlase“ je novinářská kariéra významného českého spisovatele, dramatika a filmového scénáristy v letech 1946–1953 a jeho cestopisná reportážní tvorba ze sledovaného období.

Diplomová práce je koncipována jako osobní případová studie. Celá biografie sleduje v široké perspektivě Aškenazyho život před příchodem do Československa v roce 1945 a zejména jeho novinářské začátky v Československém rozhlase. Kriticky analyzuje dobové archiválie a Aškenazyho reportážní díla ze zahraničních cest v tomto období. Zabývá se politickými a mediálními podmínkami přelomu 40. a 50. let a studuje dobovou komunistickou propagandu, která ovlivňovala tehdejší žurnalistickou i uměleckou tvorbu. Součástí práce jsou relevantní části rozhovoru s Aškenazyho synem, spisovatelem Jindřichem Mannem, který vznikl pro účely této studie.

Cílem této práce je nabídnout komplexní pohled na Aškenazyho roky v Československém rozhlase, které utvářely jeho následnou spisovatelskou kariéru, a zároveň předložit jeho odkaz v novinářském světě. Studie také slouží k ilustraci fungování propagandy v prvních letech komunistického režimu v Československu.

Abstract

The diploma thesis “Ludvík Aškenazy, Editor and Head of the Foreign Section at Czechoslovak Radio” deals with the journalistic career of the prominent Czech writer, playwright and film scriptwriter in 1946–1953 and his travel reportage work from the period under study.

The thesis is conceived as a personal case study. The whole biography follows in a broad perspective Aškenazy’s life before his arrival in Czechoslovakia in 1945 and especially his journalistic beginnings at Czechoslovak Radio. It critically analyses contemporary archival material and Aškenazy’s reporting from his travels abroad during this period. It examines the political and media conditions of the late 1940s and 1950s and studies the communist propaganda of the time that influenced artistic production. The thesis includes parts of an interview with Aškenazy’s son, the writer Jindřich Mann, which was conducted for this study.

The aim of the diploma thesis is to set a comprehensive view of Aškenazy’s years at Czechoslovak Radio, which shaped his subsequent career as a writer, while also presenting his legacy in the journalistic world. The study also serves to illustrate the functioning of propaganda in the early years of the communist regime in Czechoslovakia.

Klíčová slova

Ludvík Aškenazy, spisovatel, novinář, reportér, filmový scénárista, zahraniční dopisovatel, Československý rozhlas, československá média, personální čistky, 40. a 50. léta v Československu, poválečná obnova, komunistický převrat, KSČ, cenzura, propaganda, politické procesy, okupace, emigrace

Keywords

Ludvík Aškenazy, writer, journalist, reporter, film scriptwriter, foreign correspondent, Czechoslovak Radio, Czechoslovak media, personnel purges, 1940s and 1950s in Czechoslovakia, post-war reconstruction, communist takeover, Communist Party, censorship, propaganda, political trials, occupation, emigration

Title/název práce

Ludvík Aškenazy, Editor and Head of the International Section at Czechoslovak Radio

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této práce, PhDr. Vratislavu Maňákovi, za veškerý čas, který mi věnoval na konzultacích a za cenné rady při psaní. Dále bych ráda poděkovala synovi Ludvíka Aškenazyho Jindřichu Mannovi za ochotu se se mnou sejit a poskytnout mi obsáhlý rozhovor plný osobních informací. Moje poděkování patří také Štěpánu Svobodovi a Jakubu Fráňovi.

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Kuchařová Anna	Razítko podatelny: <table border="1"><tr><td colspan="2">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td></tr><tr><td>Došlo dne: - 5 -10- 2023 -1-</td><td></td></tr><tr><td>Čj: 409</td><td>Příloh:</td></tr><tr><td>Přiděleno:</td><td></td></tr></table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne: - 5 -10- 2023 -1-		Čj: 409	Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne: - 5 -10- 2023 -1-									
Čj: 409		Příloh:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2018									
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 54187918@fsv.cuni.cz									
Studijní program/forma studia: Žurnalistika, prezenční									
Název práce v češtině: Ludvík Aškenazy, reportér a vedoucí zahraniční rubriky Československého rozhlasu									
Název práce v angličtině: Ludvík Aškenazy, reporter and head of the foreign section of Czechoslovak Radio									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat nejdříve šest měsíců od schválení tezí) LS 2023/2024									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Tématem diplomové práce je rozhlasová kariéra významného českého novináře a spisovatele Ludvíka Aškenazyho, který v Československém rozhlasu působil v letech 1946–1953. Práce se zabývá zejména jeho prací rozhlasového reportéra a politického komentátora zahraničního vysílání. Zároveň se zaměří na jeho profesní vliv na další novinářské osobnosti, jako byli například Věra Štovičková a Karel Kynel, kteří pracovali v zahraniční redakci pod jeho vedením. Mimo jiné práce mapuje vývoj Československého rozhlasu od konce druhé světové války, během nástupu komunistické totality až téměř do druhé poloviny 50. let 20. století. Práce také vykresluje dobový kulturní a politický kontext, který je k pochopení tématu klíčový.									
O Ludvíkovi Aškenazym nebyla dosud napsána žádná odborná biografická práce. Dosavadní práce se zabývaly jen vybranými díly z jeho literární tvorby.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je nabídnout široký a podrobný pohled na profesní éru Ludvíka Aškenazyho v Československém rozhlasu v letech 1946–1953. Práce má sloužit jako obsáhlá případová osobní studie o významném spisovateli a novináři se zaměřením na jeho práci v rozhlasovém médiu v poválečném období a v prvních letech komunistické totality.									
Život a rozhlasová kariéra Ludvíka Aškenazyho nebyly doposud odborně zpracovány, stěžejní přínos práce tak spočívá v podrobném vykreslení jeho rozhlasového působení, které ovlivnilo nastupující generaci významných novinářů.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod 1) Kulturní a politický kontext poválečného Československa 2) Mediální kontext 2.1) Řízení československých médií po roce 1945 2.2) Budovatelský rozhlas a jeho cesta k totalitě 3) Zahraniční redakce v Československém rozhlasu 3.1) Vznik zahraniční rubriky									

<p>3.1) Postavení zahraničních reportérů 3.3) Přejchod zahraničních reportérů pod ČTK 3.4) Redakce mezinárodního života</p> <p>4) Ludvík Aškenazy 4.1) Život před rozhlasem 4.2) Rozhlasové začátky 4.3) Vedoucí zahraniční rubriky 4.4) Konec rozhlasové kariéry</p> <p>Závěry</p>
<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): Vedle základní odborné literatury se práce zaměří na publikace Ludvíka Aškenazyho ze sledovaného období:</p> <ul style="list-style-type: none"> - AŠKENAZY, Ludvík. Ulice milá a jiné reportáže z Polska. Praha: Orbis, 1950. - AŠKENAZY, Ludvík. Německé jaro. Praha: Družstevní práce, 1951. - AŠKENAZY, Ludvík. Všude jsem potkal lidi. Praha: Mladá fronta, 1955. <p>Další podkladový materiál:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Archiv Českého rozhlasu - Literární archiv Památníku národního písemnictví <p>Sledované období: 1946–1953</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu: Kvalitativní výzkum biografickou metodou Historicko-biografická metoda kombinovaná kritickou analýzou archiválií a autorových textů s postupy orální historie a prací se sekundární literaturou z dosavadního poznání mediální historie</p> <p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):</p> <p>BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019.</p> <p style="padding-left: 2em;">Kniha nabízí přehled historie českých médií v kontextu světových událostí. Detailně mapuje proměny tisku, vysílání a digitálních médií. Kromě toho se věnuje významným osobnostem z oblasti médií.</p> <p>BEDNAŘÍK, Petr – CEBE, Jan: Vývoj médií v Československu od února 1948 do prosince 1950. In: Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie. Roč. 53 (2008).</p> <p style="padding-left: 2em;">Studie historiků Petra Bednaříka a Jana Cebeho, zveřejněná ve sborníku Národního muzea, mapuje vývoj československých médií v prvních dvou letech komunistické totality</p> <p>BĚHAL, Rostislav. Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1996.</p> <p style="padding-left: 2em;">Publikace se zaměřuje na historii Českého rozhlasu během prvních sedmdesáti let jeho existence. Hlavním cílem knihy je představit významné osobnosti, události a momenty v historii tohoto rozhlasového média.</p> <p>GROMAN, M. Řízení československých médií v 50. letech 20. století. Praha, Národní muzeum 2008.</p> <p style="padding-left: 2em;">Tato studie, publikovaná v knižním sborníku Národního muzea, poskytuje komplexní přehled o fungování masových médií během počátečního období komunistického režimu v Československu. Zaměřuje se zejména na jejich vztah k politickým změnám v zemi po roce 1948.</p>

- HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ, Věra.** Po světě s mikrofonom. Praha: Radioservis, 2009.
Vzpomínky známé rozhlasové reportérky na své zpravodajské působení v 60. letech především v afrických zemích. Autorka v nich připomíná i slavnou éru zahraniční redakce Čs. rozhlasu, kde se učila rozhlasové práci pod vedením Ludvíka Aškenazyho.
- JEŠUTOVÁ, Eva.** Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003.
Publikace chronologicky přibližuje historii Českého rozhlasu od jeho začátků až do přelomu tisíciletí. O jednotlivých etapách vývoje rozhlasu se na 700 stranách rozepisuje 9 autorů.
- KAPLAN, Karel a Dušan TOMÁŠEK.** O cenzuře v Československu v letech 1945-1956: studie. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994.
Studie historika Karla Kaplana a publicisty Dušana Tomáška nabízí pohled na podobu cenzury v Československu v poválečných letech až do začátku druhé poloviny 50. let 20. století.
- MANN, Jindřich.** Poste restante. V Praze: Labyrint, 2012.
Autobiografie Jindřicha Manna, syna Ludvíka Aškenazyho a vnuka Heinricha Manna, vypráví bizarní osud středoevropské rodiny slavných spisovatelů zmítané společenskými, politickými a ideologickými konflikty 20. století
- NOSKOVÁ, Jana.** Biografická metoda a metoda orální historie: na příkladu výzkumu každodenního života v socialismu. Brno: Etnologický ústav AV ČR Praha - pracoviště Brno, 2014.
Příručka nabízející úvod do studia každodenního života v socialismu pomocí metody oral history a biografické metody. Charakterizuje metodologický a historický kontext využívání biografického přístupu v jednotlivých společenských vědách jak v zahraničí, tak v Česku.
- VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ.** Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007.
Tato kniha sleduje vznik orální historie, která se rozvinula v Severní Americe a Západní Evropě po druhé světové válce. Nezaměřuje se pouze na metodologii, ale také se zabývá interpretací těchto osobních svědectví. Rovněž diskutuje možnosti a úskalí orální historie a upozorňuje na různé problémy spojené s výzkumem této disciplíny.
- Diplomové a disertační práce k tématu** (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)
- KOTALOVÁ, Zdeňka.** Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech. Praha, 2012. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Bednařík, Petr.
- ŠENKÝŘOVÁ, Markéta.** Kontrola rozhlasových vln - Československý rozhlas v 50. a 60. letech. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Pracoviště Orální historie - soudobých dějin. Vedoucí práce Vaněk, Miroslav.
- VEBER, Pavel.** Motivy holokaustu v dílech Ludvíka Aškenazyho. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky. Vedoucí práce Holý, Jiří.

Datum / Podpis studenta/ky

4.10.2023

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

PhDr. VRATISLAV MAŇÁK

4.10.2023

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU. A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.

Obsah

Úvod	15
1. Metodologie výzkumu	18
2. Život před rozhlasem	20
2.1 Dětství a válka	21
2.1.1 Útěk před nacisty a cesty po Východě	22
2.1.2 Svobodova armáda a přesun do ČSR	23
3. Začátky v rozhlase	26
3.1 Politický a společenský kontext	26
3.1.1 Poválečné Československo a jeho cesta k únoru 1948	26
3.2 Mediální kontext	28
3.2.1 Poválečná obnova médií	28
3.2.2 Československý rozhlas na rozcestí	30
3.3 Monitor v odposlechové službě	33
3.4 Redaktor politického zpravodajství	35
4. Vedoucí zahraniční rubriky	38
4.1 Politický a společenský kontext	38
4.1 Československo a SSSR na věčné časy	39
4.2 Mediální kontext	40
4.2.2 Média ve službách komunismu	40
4.2.3 Československý rozhlas v zajetí ideologie	42
4.2 Zahraniční dopisovatel z Palestiny	45
4.1.1 Reportáž <i>Kde teče krev a nafta</i>	47
4.3 Další zahraniční cesty a reportáže	49
4.2.1 Reportážní publikace <i>Ulice Milá a jiné reportáže z Polska</i>	50
4.2.2 Reportáže ve sbírce <i>Všude jsem potkal lidi</i>	54
4.2.3 Reportážní publikace <i>Německé jaro</i>	56
5. Vedoucí reportážního oddělení	60
5.1 Reportážní sbírka <i>Z Modrého zápisníku</i>	61
5.2 Aškenazyho vliv na žánr reportáže	63
6. Konec kariéry v Československém rozhlase	65
6.2 Spisovatelská dráha a život v emigraci	67
Závěr	69

Summary	73
Seznam zkratek a zkratkovitých slov	77
Bibliografie.....	78
Použitá literatura.....	78
Elektronické zdroje.....	82
Prameny	85
Jiné.....	85
Archivní materiály	86
Dobová periodika	86
Seznam příloh.....	87

Úvod

Spisovatel, dramatik, filmový scenárista a novinář Ludvík Aškenazy, který velkou část svého života prožil mimo Československo, byl v 50. a 60. letech velmi oblíbeným a uznávaným autorem.¹ Napsal řadu rozhlasových her a desítky knih, převážně pro dětského čtenáře. Pro „člověčenství“, tedy akcent na lidskost a každodennost, je jeho styl často přirovnáván ke spisovateli Karlu Čapkovi – a podobně jako pro Čapka byla i pro Aškenazyho podstatná jeho novinářská kariéra. Podílel se na průpravě generace významných rozhlasových novinářů, mezi které patřili například Jan Petránek nebo Věra Šťovíčková. Byl blízkým přítelem spisovatelů Arnošta Lustiga a Oty Pavla, kteří byli po jistou dobu i jeho profesními kolegy a pro které byl celoživotním mentorem. Jeho manželkou byla Leonie Mann z významného rodu německých spisovatelů Thomase a Heinricha Mannů.

Navzdory umělecky bohatému životu, jenž byl plný zvratů, o Aškenazym dodnes nevznikla žádná životopisná publikace a dle mého názoru pro současnou laickou veřejnost upadá v zapomnění.

Život Ludvíka Aškenazyho je v mnoha směrech opředen tajemstvím a záhadou, jako kdyby sám byl literární postavou některé ze svých povídek. Při čtení krátkých medailonků či portrétů, které o něm byly napsány, nacházíme často protichůdné a neúplné informace a po čase můžeme nabýt dojmu, jako by Aškenazy svým životopiscům ospravedlňoval jejich nepřesnost a nedostatečné ověřování informací. Podíl na tom má i on sám, protože o svém životě moc nemluvil, a když už, tak ne vždy úplnou pravdu. I to je možná jeden z důvodů, proč o něm doposud nevznikla žádná biografie nebo obsáhlejší studie. Jakmile se totiž ponoříme do pátrání po jeho životě, musí následovat spousta práce s ověřováním a vynaložené úsilí ne vždy přinese úspěch. „Člověk potřebuje iluze,“ řekl jednou Aškenazy svým dvěma přátelům Arnoštu Lustigovi a Otu Pavlovi (Lustig, 2003, s. 20).

Aškenazyho část života, která se odehrála za druhé světové války, je plná neuvěřitelných momentů. Při čtení úvodní části práce si často položíte otázku, jak je možné něco takového prožít a obzvláště za tak krátkou dobu. Válečné zkušenosti, které měl posbírat, zní jako námět pro oscarový film. Hned zkraje proto považuji za nutné zdůraznit, že některé okamžiky z jeho osobního života jsou v diplomové části čistě domnělé a na takové pasáži vždy v textu upozorňuji. Společně s Jindřichem Mannem jsme se při skládání mozaiky Aškenazyho

---

¹ Literární teoretik a historik Aleš Haman označil Aškenazyho ve studii z roku 1963 jako jednoho z nejčtenějších a nejoblíbenějších prozaiků (Haman, 1963, s. 117).

útržkovitého vyprávění snažili vytvořit ty nejpravděpodobnější verze, které částečně boří některé legendy o jeho životě a současně staví nové.

V životopisné studii o Ludvíku Aškenazym vycházím z materiálů řady archivů: Archivu Českého rozhlasu, Literárního archivu Památníku národního písemnictví, Archivu bezpečnostních složek a Vojenského historického archivu. Pro můj výzkum byl na archiválii nejbohatší Aškenazyho osobní fond v Českém rozhlase, každopádně i v něm se objevovaly mezery. Z tohoto důvodu jsem v rozhlasovém archivu procházela také obsáhlé zápisy z programových porad v letech 1946–1953. Aškenazy ale v rozhlase působil v období velikých politických a společenských změn a pro moji práci stěžejní roky, kdy zastával pozici vedoucího zahraniční rubriky, se v archivu bohužel nedochovaly.

Zároveň jsem pro studii využila Aškenazyho tvorbu, konkrétně jsem se věnovala jeho pěti reportážním publikacím z období, kdy byl zaměstnán v Československém rozhlase. Dalším zdrojem mé diplomové práce byly knižní vzpomínky jeho přátel a spolupracovníků a krátké životopisy či medailonky, které o něm vznikly. Vzhledem k tomu, že Aškenazy už během svého působení v rozhlase publikoval v časopisech, jako byly například *Literární noviny*, procházela jsem i digitalizovanou databází tohoto časopisu. Z dobových periodik jsem zároveň posbírala v antikvariátech výtisky titulů, ve kterých se objevovaly recenze na Aškenazyho ranou tvorbu.² Podstatnou a přínosnou částí výzkumu byl rozhovor s jeho starším synem, spisovatelem Jindřichem Mannem, který mi mnoho věcí objasnil a uvedl je na pravou míru. Právě z jeho vzpomínek vychází velká část diplomové práce.

Vzhledem k tomu, že doposud nevznikly žádné odborné práce, které by se podrobně věnovaly Aškenazyho životu a jeho rozhlasové kariéře v letech 1946–1953, přínos práce spočívá v uceleném a podrobném vykreslení jeho novinářského působení s akcentem na jeho zahraniční reportážní tvorbu. Zajímavým aspektem studie je také politicko-společenský vývoj v Československu po roce 1948 a faktor komunistické propagandy, která se výrazně propsala do jeho prvních reportážních děl. Aškenazy v nich neskrývaně vykresluje ideologické nepřátele režimu a plní tak věrnou službu komunistické straně, která v té době ovládala všechna média v Československu. V neposlední řadě práce předkládá spisovatelův odkaz v novinářském světě, a to nejen v žánru reportáže, ale zejména v profesním životě literárních a rozhlasových osobností. Mnohé z nich na něj vzpomínaly jako na nezapomenutelného komentátora s citem pro detail a inspirativní osobnost, která je do značné míry formovala.

---

² Jednalo se například o měsíčník pro literární kritiku a teorii *Impuls*.

První část životopisné studie se podrobně zabývá Aškenazyho životem před nástupem do Československého rozhlasu. Přestože se tehdy ještě nevěnoval novinářské činnosti, která je pro tuto práci stěžejní, bylo pro něj toto období velmi formativní a může vysvětlit pozadí jeho názorů, myšlenek a přístupů v jeho rané tvorbě. Druhá část práce, a zároveň hlavní, přináší vhled do jeho kariéry v ČsRo, kde se během pár let z redaktora v odposlechové službě vypracoval až na vedoucí pozice dvou redakcí. Během tohoto období, na přelomu 40. a 50. let, navíc navštívil jako rozhlasový reportér řadu zemí, ze kterých posléze sepsal reportáže publikované v knižních sbírkách. Třetí část životopisné studie se věnuje závěru Aškenazyho novinářského působení v Československém rozhlasu, začátku éry spisovatele na volné noze a jeho emigraci do západního Německa po srpnové okupaci Československa v roce 1968.

Oproti původní tezi se tato diplomová práce po dohodě s vedoucím práce liší ve svém názvu. Po podrobném vhledu do Aškenazyho kariéry v Československém rozhlasu jsem zaměnila označení „reportér“ za slovo „redaktor“, které lépe vystihuje jeho pracovní pozice v této mediální instituci. Ke změně došlo i v názvech a uspořádání některých kapitol. Zároveň jsem do práce zařadila navíc Aškenazyho dvě reportážní díla – *Kde teče krev a nafta* (1948) a *Z modrého zápisníku* (1951), která jsem v době přípravy teze neměla k dispozici – a podkapitolu, která se podrobněji věnuje Aškenazyho odkazu v žánru reportáže.

1. Metodologie výzkumu

Práce má sloužit jako obsáhlá případová osobní studie o významném prozaikovi, dramatikovi a novináři. Hendl (2023, s. 105) osobní případovou studii definuje jako detailní analýzu specifického aspektu u jedné osoby se zaměřením na okolnosti a faktory, které ji vývojově ovlivňovaly. Hlavním výzkumným cílem této studie je předložení komplexního a uceleného pohledu na Aškenazyho úsek profesní kariéry, který strávil v Československém rozhlasu, a na jeho zahraniční cesty ve stejném období. Studie je založená na historicko-biografické metodě s prvky orální historie a je kombinovaná kritickou analýzou autorových textů a archiválií.

Vzhledem k tomu, že Aškenazy, narozdíl od svých mnohých profesních kolegů, nestihl za svůj život sepsat žádné paměti, vychází tato studie z memoárových knih někdejších pracovníků rozhlasu. Z velké části je obohacena o východiska z pramenů osobní povahy, jako jsou paměti a deníky. Neméně podstatným zdrojem práce bylo interview s Aškenazyho synem, spisovatelem Jindřichem Mannem. Pro tyto účely byly z hlediska metodologie využity dvě kvalitativní metody – orální historie a biografická metoda.

Obě metody se využívají v širokém spektru společenskovedních a humanitních oborů jako je historie, antropologie nebo politologie. Informace čerpají z životních příběhů a oproti tradičnímu pojetí dějin, které často zpracovávají neorální pramenné zdroje, se věnují tak zvaným malým dějinám – tedy individuálním vzpomínkám a prožitkům. Při práci s těmito kvalitativními metodami je nutné brát v potaz, že k nasbíranému materiálu nelze přistupovat hlediskem kvantifikujících měřítek. Respondenti jsou ve svém vzpomínání ovlivněni osobními motivacemi a na jejich vyprávění se podepisuje i časový odstup – z těchto důvodů je důležité brát na vědomí subjektivní povahu jejich výpovědí (Vaněk et al., 2007, s. 11–19).

Přes řadu společných rysů se tyto dvě metody navzájem v něčem liší. Biografická metoda se zaměřuje na analýzu životních příběhů jednotlivců z jejich vlastního pohledu s cílem porozumět jejich životnímu směřování a zkušenostem. Často využívá písemné prameny jako autobiografie, deníky a osobní korespondence. Naopak metoda orální historie se původně rozvíjela v historickém výzkumu a sbírá historické informace prostřednictvím ústního podání, které je nahráváno na záznam. Díky těmto subjektivním zkušenostem může badatel sledovat odchylky v reflexi historických událostí danými pamětníky a porovnat je s jinými typy pramenů – písemnými či ikonografickými. Zatímco biografická metoda klade důraz na osobní výpovědi a subjektivní prožitky jednotlivců, orální historie se zaměřuje na širší historický kontext a

zachycení kolektivní paměti prostřednictvím rozhovorů se svědky významných událostí (Nosková, 2014, s. 9–22).

Důležitou součástí badatelské práce při pořizování rozhovorů biografickou a orálně historickou metodou je jejich následné zpracování. Forma přepisu rozhovoru vedeného těmito metodami závisí na tom, za jakým účelem vznikl. Pro potřeby odborníků se upřednostňuje doslovná transkripce, protože získají cenné informace právě z neupravené podoby rozhovorů. V případě publikování pro širší čtenářskou veřejnost se doporučuje rozhovory redigovat způsobem, kdy se zachovají specifické rysy ve vyprávění narátora, ale výpovědi se upraví do srozumitelné tištěné (a často i spisovné) podoby (Vaněk et al., 2007, s. 115). Tato diplomová práce se při citování z rozhovoru s Jindřichem Mannem, vzhledem ke svému odbornému účelu, řídí principy doslovné transkripce.³

Další metodou práce byla kritická historická analýza dobových dokumentů. Primárním zdrojem pro ni byly archivní materiály vybrané na základě jejich relevance k výzkumné otázce. Konkrétně byly použity dokumenty z osobních fondů Ludvíka Aškenazyho uložené v následujících archivech: Archiv Českého rozhlasu, Literární archiv Památníku národního písemnictví, Archiv bezpečnostních složek a Vojenský historický archiv. Přístup k archivním materiálům byl zajištěn prostřednictvím formálních žádostí nebo skrze veřejně dostupné digitalizované databáze. Cílem kritické analýzy archiválií bylo utvoření uceleného a chronologického přehledu Aškenazyho rozhlasové kariéry a identifikace klíčových událostí během jeho působení v ČsRo. Studium archivních dokumentů zároveň napomohlo ke správnému časovému zařazení jeho zahraničních cest ve sledovaném období.

V neposlední řadě byly v diplomové práci analyzovány Aškenazyho reportážní publikace, jejichž interpretace je rozšířena o informace ze sekundární literatury, kterou tvoří historicky zaměřené tituly a literatura z dosavadního poznání mediální a literární historie. Kromě přínosu v sestavování Aškenazyho rozhlasového portfolia je rozbor jeho reportážní tvorby cenný ve vykreslení propagandy tehdejšího komunistického režimu.

Všechny přímé citace v práci jsou zachovány ve své původní podobě, aby byla dodržena autenticita, a nejsou upravovány podle současných pravidel pravopisu.

---

³ Jindřich Mann si nakonec nepřál zveřejnit celý doslovný přepis rozhovoru, z toho důvodu se v práci objevují pouze vybrané citace.

2. Život před rozhlasem

Ludvík Aškenazy se narodil 24. února roku 1921. Celý svůj život měl v úředních dokumentech jako místo narození uvedený Český Těšín a ve všech jeho životopisech a portrétech je tomu tak dodnes (srov. Hubička, 2011, s. 42–45; Běhal, 1996, s. 26–27; Bartůšková a Příbáň, 2020). S největší pravděpodobností se ale narodil v polské Haliči ve městě Stanisławów⁴ (dále už jako Stanislav). Nepocházel tedy z rodiny česko-židovské, nýbrž polsko-židovské.

Historiky, že přišel na svět ve vlaku na českotěšínském nádraží, se Aškenazy držel téměř celý svůj život. Podle ní měl jeho otec obsluhovat spací vozy vlaků a při jedné z cest ho měla doprovázet jeho těhotná manželka. Zrovna když vlak projížděl Těšínem, který byl po desetiletí předmětem česko-polských sporů, na manželku měly přijít porodní bolesti. A tak se měl narodit Ludvík Aškenazy. Spisovatelův syn, taktéž spisovatel Jindřich Mann, o tom ale píše následovně: „Když jsme byli v exilu, tehdy právě v Bolzáně,⁵ a otec byl už velmi těžce nemocný, tak s jistou lítostí, snad nad tím, že to není pravda, toto báječné nádražní dobrodružství škrtil. [...] Ve skutečnosti se narodil, řekl mi, ve Stanislavi, blízko Lembergu, dnes Lvova“ (Mann, 2012, s. 37–39).

Proč si Aškenazy vymyslel zrovna Český Těšín? Mann (2024)⁶ se domnívá, že jeho otec tím chtěl po usazení v Československu odůvodnit svůj přízvuk, který se prý podobal ostravskému dialektu, tedy nářečí z oblasti blízké polským hranicím. O Aškenazyho ostravském přízvuku se zmiňují i pamětníci (Pátek, 1991, s. 47), Mann ale dodává, že dle svých vzpomínek otec mluvil česky dobře.⁷ „Je to válečný příběh, příběh shořelé civilizace. [...] Takže on si svým způsobem vybudoval novou biografii trochu podle svého gusta, protože nic neměl v ruce,“ uzavírá domnělé důvody otcovy „těšínské pohádky“ (Mann, 2024).

Vojenský historický ústav má volně přístupnou databázi československých vojenských jednotek v zahraničí za druhé světové války, ve které se mi podařilo Aškenazyho dohledat. V dokumentech, pod kterými se ve svých jednadvaceti letech v roce 1942 zapsal do československého armádního sboru generála Ludvíka Svobody,⁸ má jako místo narození

---

⁴ Polsky Stanisławów, česky Stanislav. V diplomové práci budu používat český název, stejně jako Jindřich Manna v knize *Poste restante* (2012).

⁵ Bolzano je město v italském Jižním Tyrolsku, kde Aškenazy prožil část svého života v emigraci a kde také zemřel.

⁶ Jak Jindřich Mann uvedl pro autorku této práce; pro přehlednost dále citujeme ve stejné podobě tj. (Mann, 2024).

⁷ To potvrzuje i dochovaná nahrávka v Českém rozhlase ze Sjezdu spisovatelů v roce 1956, ve které Aškenazy mluví česky srozumitelně a bez přízvuku jako rodilý Čech (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

⁸ 1. československý armádní sbor, známý jako „Svobodova armáda“, má svůj původ v prvních letech války, kdy se zbylí čs. dobrovolníci, toho času v Polsku, vydali na jihovýchod země, aby unikli před německými jednotkami. Skupina pod vedením pplk. Ludvíka Svobody byla tehdy zadržena Rudou armádou a internována v Suzdal. Po napadení SSSR nacisty se politická situace změnila a po podepsání československo-sovětské dohody z roku 1941 vznikla v Buzuluku čs. vojenská jednotka. Do 1. čs. samostatného polního praporu vstoupili jak Čechoslováci, kteří žili na území SSSR, tak i uprchlíci z protektorátu a

zapsaný slovenský Ružomberok. Zároveň se v armádě pravděpodobně nahlásil pod jiným křestním jménem. Ludvík Aškenazy se původně zřejmě jmenoval Solom Aschkenazy⁹ (Databáze VHA, 2005).

Příběh svého narození tedy měnil během života vícekrát, v této studii se ale budeme držet té nejpravděpodobnější verze, která z velké části vychází ze vzpomínek jeho syna – tudíž že se narodil ve Stanislavi. Zároveň ho budeme uvádět pod křestním jménem Ludvík, které používal po většinu svého života a pod kterým je známý široké veřejnosti.

2.1 Dětství a válka

Ludvík Aškenazy tedy nevyrostal v Československu, ale ve východním Polsku ve městě Stanislav, dnešním Ivano-Frankivsku na Ukrajině. Mann uvedl, že po stopách své rodiny ve Stanislavi pátral a zřejmě našel i ulici, ve které jeho prarodiče a otec bydleli. „Jisté to není, ale je to pravděpodobné. Ta ulice mě překvapila, protože já jsem si, nevím proč, myslel, že otec je z takových spíš proletářských, chudších poměrů. [...] Byla jedna z mála, kde byly zachované takové vily.“ Aškenazyho matka se jmenovala Pavla Fish a oba jeho rodiče byli židovského původu. O svém dětství toho nicméně moc nevyprávěl – jeho syn ostatně nezná ani celé jméno svého dědečka (Mann, 2024). Mann ve své knize zmiňuje, že Aškenazy měl pravděpodobně staršího bratra, který v dětském věku utrpěl smrtelný úraz (Mann, 2012, s. 30–31).

V letech 1928–1932 Aškenazy chodil do obecné školy ve Stanislavi a poté nastoupil na gymnázium, kde v roce 1939 odmaturoval. Už tehdy se podle Manna začaly projevovat jeho tvůrčí schopnosti, prý psal poezii (Mann, 2024). V roce 1939, kdy Aškenazy ukončil studium na gymnáziu, podepsal Sovětský svaz s nacistickým Německem dohodu o neútočení zvanou pakt Molotov–Ribbentrop. O pár týdnů později vpadla do Polska německá armáda a zanedlouho ji následovala armáda sovětská. Když Polsko kapitulovalo, byla země rozdělena na tři části – západní, kterou zabrala Třetí říše, centrální, kde byl zřízen Generální guvernément pod nacistickou správou, a východní, která byla sice přiřčleněna k Bělorusku a Ukrajině, fakticky ale spadala pod Sovětský svaz. Stanislav se tehdy stala součástí Ukrajinské SSR.

Podkarpatské Rusi, kteří až do té doby trpěli v gulazích. Na jejich vysvobození se zásadně podílel náčelník Čs. vojenské mise v SSSR plk. Heliodor Píka (Stehlík, 2009, s. 48–49).

⁹ V jednom z rozhlasových dokumentů z roku 1946 o potvrzení státní spolehlivosti o něm velitel 1. čs. náhradního pluku z SSSR major pěchoty Vítězslav Haller psal jako o Solenovi (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

2.1.1 Útěk před nacisty a cesty po Východě

Po maturitě Aškenazy začal pravděpodobně studovat ve Lvově na tehdejší Univerzitě Ivana Franka¹⁰ filozofickou fakultu, obor slovanské filologie a všeobecné historie, což lze vyčíst z osobního dotazníku, který vyplnil při nástupu do Československého rozhlasu (Ješutová, 2018, s. 9). Mann informace o otcových studiích za války nevyvrací, ale ani nepotvrzuje: „On si ty dotazníky vymýšlel.“ Nicméně dodává, že ač otec vytvářel báchorky o svém narození a celkově často „přibarvoval svá vyprávění“, nikdy neklamal ze zjištěných důvodů. Proto nevidí důvod, proč by si zrovna falešně připisoval studia na univerzitě (Mann, 2024).

Kolem září roku 1939 až do října roku 1942 se začínají verze o Aškenazyho životě opět rozcházet. Někteří autoři životopisů a portrétů (srov. Hubička, 2011, s.42–45; Běhal, 1996, s. 26–27; Bartůšková a Příbáň, 2020) uvádějí, že celá rodina opustila Stanislav už po sovětském záboru v srpnu roku 1939 a přestěhovala se do Lvova, kde Aškenazy nastoupil na univerzitu. Podle Manna (2024) ale jeho otec utíkal ze Stanislavi před nacisty, a to nejen kvůli svému židovskému původu, ale i pro levicové myšlení.¹¹ Zároveň z rodného města odjel bez rodičů. Historicky nejpravděpodobnější je tedy – na základě střípků podložených Mannovým vyprávěním – tato verze: Když v roce 1941 Sovětský svaz napadla německá armáda, Aškenazyho poslali jeho rodiče vlakem s komsomolci¹² dál na východ a sami zůstali ve Stanislavi, kde byli později zavražděni.

Každopádně úplně sám Stanislav neopouštěl. Z toho, co vzpomínal svému synovi, vyplývá, že z napadeného Polska utekl se svým kamarádem Janem Dubrovským, který byl také židovského původu a podle dokumentů z VHÚ se původně jmenoval Natan Drélich (Databáze VHA, 2005). „Otec říkal [...] že by bez něj nepřežil, že se o něj dost staral“ (Mann, 2024).

Podle autorů medailonků (srov. Hubička, 2011, s. 42–45; Běhal, 1996, s. 26–27; Bartůšková a Příbáň, 2020), Aškenazyho osobního dotazníku z rozhlasu i z Mannova vyprávění byl poté Aškenazy evakuován do dnešního Kazachstánu,¹³ kde ve městě Berčogur začal učit na střední škole historii. Poté se měl dostat do několik set kilometrů vzdáleného Kujbyševa,¹⁴ kde zřejmě do roku 1942 studoval na místní univerzitě.

---

¹⁰ Dnes Lvovská národní univerzita Ivana Franka.

¹¹ Podle dokumentů z Archivu bezpečnostních složek byl během války členem Komsomolu. Komunističeskij sojuz moloděži byla mládežnická politická a výchovná organizace sovětské bolševické strany (Morkes, 1981, s. 103).

¹² Komsomolci byli mladí členové Komsomolu (viz pozn. 11) (Morkes, 1981, s. 103).

¹³ V té době Kazašská sovětská socialistická republika.

¹⁴ Na základě historických souvislostí šlo o dnešní Samaru, která se s ohrožením Moskvy po napadení SSSR nacistickým Německem měla stát náhradním hlavním městem Sovětského svazu (Lněnička, 2018, s. 485).

Proč by se Aškenazy po Východě stále přesouval, navíc do oblastí, které byly od sebe tolik vzdálené, neuvádí nikdo z životopisců. Podle Mannových vzpomínek se před ním otec v útržcích zmínil, že ho hned po překročení hranic v roce 1941 odchytila NKVD,¹⁵ a že měl být dokonce odeslán do gulagu stejně jako jiní imigranti do Sovětského svazu. „Oni mně vyprávěli, že narazili na nějakýho relativně sympatického důstojníka, a to už museli být oba s tím Dubrovským, anebo byl otec sám [...], a prostě tak nějak zamhouřil oči a prostě je neposlal do lágru a dal jim nějaký provizorní papír“ (Mann, 2024). To souhlasí i s portrétem, který o Aškenazym napsal Arnošt Lustig¹⁶ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX), ve kterém uvádí, že se Aškenazy „po východě protloukal, jak se dalo a neustále mu, jako ostatním běžencům, hrozily ruské lágry.“ Je tedy možné, že se snažil svými cestami ukrýt před nebezpečím, jedná se ovšem jen o domněnky.

2.1.2 Svobodova armáda a přesun do ČSR

Další válečná epizoda Aškenazyho života začíná 24. října 1942, kdy jako jednadvacetiletý spolu se svým kamarádem Dubrovským nastoupil k 1. československému armádnímu sboru v SSSR. Nejprve prý chtěli oba vstoupit do polské Andersovy armády,¹⁷ tam je ale údajně neměli přijmout z antisemitských důvodů. „Do sovětské armády se jim nechtělo [...] najednou si přečetli v novinách, že se zakládá československá armáda v Buzuluku a řekli si: ‚Tam pojedem‘“ (Mann, 2024). Tisícovku dobrovolníků tvořili i čeští Židé a Rusíni z předválečné československé Podkarpatské Rusi. Oba si tehdy zřejmě změnili svá jména a zasadili místa narození do předválečného Československa, aby je do československé armády přijali.

V březnu 1943 se Aškenazy se Svobodovou armádou zúčastnil bitvy u Sokolova a podle Cingera (2009, s. 136) bojoval v četě generálmajora Oldřicha Kvapila: „S úsměvem mi to vyprávěl sám Kvapil. [...] Hned dodal, že Aškenazy nebyl vojenský typ a že brzy přešel do ‚osvěty‘.“ Aškenazyho účast v jedné ze zásadních bitev druhé světové války zmiňuje i jeho syn: „O Sokolovu mi říkal, že někde na ulici ležela neodjištěná německá mina a že mu dali

---

¹⁵ NKVD, v plném znění Narodnyj komissariat vnutrennich děl, byla sovětská tajná policie (Vykoukal et al, 2017).

¹⁶ Arnošt Lustig (1926-2011) byl spisovatel, novinář a publicista. Do Československého rozhlasu ho přivedl Ludvík Aškenazy v roce 1948 a společně pracovali redakci politického zpravodajství. V roce 1949 se k nim přidal spisovatel Ota Pavel, který působil ve sportovní redakci. Lustig byl z politického zpravodajství přeložen o dva roky později do redakce zábavy. Cinger (2019, s. 120) se domnívá, že to bylo kvůli tomu, že si vzal sionistku s buržoazním původem Věru Weislitzovou. Po odchodu z rozhlasu v roce 1958 se Lustig věnoval literatuře. Byl vedoucím kulturní rubriky týdeníku Mladý svět a později i scenáristou Čs. filmu. V době okupace v roce 1948 byl s rodinou v zahraničí, ze kterého se až do pádu režimu nevrátil (Cinger, 2009).

¹⁷ Neformální název pro polské ozbrojené síly složené z propuštěných polských občanů, kteří byli do té doby vězněni v sovětských gulazích a věznicích. Pojmenované byly podle jejího velitele generála Władysława Anderse (Křen, 2019).

praporek, ať tam stojí u tý miny a dává pozor, aby ti vojáci, co jedou do boje, na ni nenajeli, a to že mu možná zachránilo život, protože vlastně tu bitvu strávil víceméně u tý miny [...], zas to možná není úplně takhle pointovaně pravda, ale byl tam a byl tam jistě v bojový jednotce“ (Mann, 2024).

Podle dotazníku z rozhlasu nastoupil v tomto období na důstojnickou školu v oblasti Sadagura a současně absolvoval dva semestry na Institutu žurnalistiky v Charkově, což ale Mann považuje za výmysl (ibid.). V letech 1944 až 1945 byl styčným důstojníkem 1. čs. armády v SSSR u štábu 1. a 4. ukrajinského frontu. Už v Sovětském svazu a později v Československu získal mnoho válečných vyznamenání.¹⁸ S armádním sborem přijel do Československa jako poručík Svobodovy armády na jaře 1945 a demobilizoval až 20. prosince téhož roku (Ješutová, 2018, s. 9).

Po příjezdu do Prahy v květnu roku 1945 se seznámil se svojí budoucí ženou Leoníí Mann¹⁹ ze slavného rodu německých spisovatelů – dcerou Heinricha Manna a neteří Thomase Manna. Narazili na sebe v domě v pražském Podolí, kde Leonie bydlela a kde Ludvík získal po válce přidělený byt. Postupně se jim narodili dva synové, v roce 1948 Jindřich a o osm let později Ludvík. Oba dostali příjmení po matce, protože se narodili ještě před sňatkem rodičů, kteří se vzali v roce 1956 (Mann, 2024).

Nedlouho po usazení v Československu byl Aškenazy podle osobního svazku v Archivu bezpečnostních složek zadržen za údajnou šmelinářskou činnost z doby, kdy sloužil základní vojenskou službu.²⁰ Aškenazyho a dalších sedm vojáků „židovského vyznání“ měl tehdy někdo udat pro „spoluúčast na machinacích s potravinami, kuřivem a oděvy“. Dokonce byl v zajišťovací vazbě Hlavní správy obranného zpravodajství²¹ a obžaloby byl zproštěn až v roce 1947 (Sbírka návrhů a rozhodnutí SK, sv. arch. č. 12920 MV, ABS). Tuto událost potvrzuje i Mannovo vyprávění: „Říkal mi, že přišel tehdy ještě před předkomunistické soudnictví, takový prvorepublikový, před nějakýho vyšetřujícího soudce, že snad byl dva až tři dny ve vazbě a možná i dýl, to nevím [...], a ten že to s ním probral a řekl, že je to všecko hloupost, propustil ho a tím to bylo uzavřeno“ (Mann, 2024).

---

¹⁸ Podle novináře Karla Hvizďaly byl Aškenazy nositelem medaile Za zásluhy I. stupně, Čs. válečného kříže, Řádu Rudé armády a vyznamenání za účast v bojích u Sokolova (Hvizďala, 1992, s. 81).

¹⁹ Carla Henriette Maria Leonie „Goschi“ Mann (1916–1986) byla německá spisovatelka a překladatelka. Byla dcerou spisovatele Heinricha Manna a neteří spisovatele Thomase Manna. S matkou, českou herečkou Marií Kann, se ve 30. letech přestěhovala do ČSR. Její matka byla pro svůj židovský původ internována terezinském ghettu, kde zemřela (Mann, 2012).

²⁰ Po příjezdu do ČSR byl stále součástí čs. armády, demobilizován byl až na konci roku 1945, jak je popsáno výše v textu.

²¹ Obranné zpravodajství, zkráceně OBZ, byla vojenská zpravodajská služba, která vznikla u 1. československého armádního sboru v Sovětském svazu (Kudrna, 2008, s. 76–78).

Z těchto dokumentů z ABS také vyplývá, že Aškenazy byl od roku 1946 členem Komunistické strany Československa (Sbírka návrhů a rozhodnutí SK, sv. arch. č. 12920 MV, ABS).

2.1.2.1 Článek pro A. J. Liehma

Ačkoliv je Aškenazyho žurnalistická dráha spojená primárně s rozhlasem, zřejmě nešlo o první místo, kde se pokoušel o novinářskou kariéru. Po válce měl zamířit do týdeníku *Kulturní politika*. Ten založil básník a publicista Emil F. Burian²² v září roku 1945 s pomocí svých přátel z banky československých legií. Legiobanka poskytla časopisu kromě financí také zázemí ve svých prostorách (Dokoupil, 2002).

Jedním z příspěvatelů a pozdější šéfredaktor *Kulturní politiky* byl publicista Antonín J. Liehm,²³ který v pozdějších letech Jindřichu Mannovi vyprávěl historku ze setkání s jeho otcem Aškenazym, která se zřejmě odehrávala v bezprostředně poválečném období. Podle ní měl Aškenazy přijít do redakce v Legiobance ve vojenské uniformě s tím, že by byl rád, kdyby mu otiskli jeden článek. Liehm mu řekl, že si článek nejprve přečtou a případně otisknou, načež Aškenazy odvětil, že ho ještě nemá hotový a že by ho potřeboval nejdřív nadiktovat jejich sekretářce. Ze zvědavosti mu Liehm vyhověl, Aškenazy vytáhl z kapsy zmuchlané papíry a sekretářka článek přepsala. Líbil se, a tak ho otiskli²⁴ (Mann, 2024).

Liehm nebyl jediný, kterého si Aškenazy získal, na kouzlo jeho osobnosti vzpomínalo mnoho pamětníků, kteří s ním přišli do styku. Svou lehkostí k životu, nevídaným literárním talentem a hlavou v oblacích byl pro mnohé nezapomenutelnou postavou. Následující kapitoly této práce tak budou často obohaceny o vzpomínky osobností, které se s ním profesně potkávaly.

---

²² E. F. Burian (1904–1959) byl básník, skladatel, dramatik a publicista, člen literární skupiny Devětsil. V meziválečném období spolupracoval s Osvobozeným divadlem a v roce 1933 založil divadlo D 34. Od roku 1923 byl členem KSČ. Během války ho zatkl gestapo a do roku 1945 byl vězněn v koncentračních táborech. Po válce založil další divadla a od roku 1945 vydával časopis *Kulturní politika*, který byl v roce 1949 zakázán kvůli šíření parodie na poezii Vítězslava Nezvala (Bednařík et al, 2019, s. 158; 276).

²³ A. J. Liehm (1924–2020) byl filmový a literární kritik, publicista a komunistický politik. V letech 1945–1949 spolupracoval na vydávání časopisu *Kulturní politika*. Od roku 1948 byl zástupcem vedoucího tiskového odboru na ministerstvu zahraničních věcí, odkud byl propuštěn za výše zmíněnou kauzu s Nezvalem. Později pracoval pro ČTK, vrátil se na ministerstvo a od roku 1961 měl na starosti filmovou rubriku a zahraniční oddělení v *Literárních novinách*. Po srpnové okupaci emigroval a do Prahy se natrvalo vrátil až v roce 2013 (Blažiček, 1995; Příbáň, 2020)

²⁴ Bohužel se mi nepodařilo článek v *Kulturní politice* z období 1945–1946 dohledat, tudíž je nutné tuto historku brát opět s nadhledem. Je ale možné, že Aškenazy vydal článek pod pseudonymem nebo se tato historka odehrála v pozdějších letech, a tudíž vyšel v pozdějším čísle.

3. Začátky v rozhlase

V Československém rozhlase začal Ludvík Aškenazy pracovat více než rok po svém příjezdu do Československa. Bezprostředně po konci války rozhlas prošel restrukturalizací, která předznamenala směřování instituce do dalších let. Vliv na to mělo několik faktorů – návrat do svobody, vypořádání se s kolaboranty a levicový obrat většiny zaměstnanců.

Vzhledem k nemalým změnám, ke kterým ve sledovaném období docházelo, bude pro kontext nezbytné nastínit politicko-společenský a mediální kontext a potažmo vývoj v samotném Československém rozhlase.

3.1 Politický a společenský kontext

V květnu roku 1945 v Evropě oficiálně skončilo šest let válečných útrap. Přestože jeden rozsáhlý konflikt, který si vyžádal miliony obětí, byl u konce, postupně se schylovalo k dalšímu. Přes prvotní shodu a společný zájem ve vypořádání se s agresivním potenciálem Německa začaly v protihitlerovské koalici sílit spory. Palčivou otázkou bylo rozdělení sfér vlivu a rozpínavost Sovětského svazu, který opřel své imperialistické ambice o podíl na porážce nacistického Německa. Urputně začal uplatňovat své zájmy v regionu střední a východní Evropy a snažil se o její zařazení do komunistického monolitu. Soupeření mezi dvěma mocnostmi, Spojenými státy a Sovětským svazem, označované jako „studená válka“, rozdělilo svět na dva tábory a trvalo dlouhých čtyřicet čtyři let. Československo se přidalo na stranu východního bloku, který zastřešoval a záhy plně ovládal SSSR (Křen, 2019, 535–550).

3.1.1 Poválečné Československo a jeho cesta k únoru 1948

Budoucí linie československého poválečného směřování se psala dříve než po roce 1945. Vývoj země předznamenala už zahraničněpolitická koncepce exilových reprezentací během válečných let. Podle Cholínského (2013, s. 7) sehrál v tomto ohledu významnou roli exilový prezident Edvard Beneš a jeho prosovětská orientace, která vyvrcholila 12. prosince 1943 v Moskvě v ratifikaci československo-sovětské „Smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi Československem a Svazem sovětských socialistických republik“. Za ČSR ji podepsal velvyslanec v Moskvě Zdeněk Fierlinger a za SSSR sovětský lidový komisař

zahraničních věcí Vjačeslav Michajlovič Molotov. Její platnost byla uzavřena na dvacet let (Němeček et al., 2014, s. 152).

Když se pak na jaře 1945 schylovalo ke konci války, komunisté měli dobře připravenou vyjednávací pozici, navíc podpořenou vývojem mezinárodněpolitické situace. Ačkoliv Beneš předpokládal, že se vláda obnoveného státu sestaví ještě v Londýně, vedení východního exilu včele s Klementem Gottwaldem se zasadilo o to, aby se nejprve připravil vládní program. V březnu toho roku se tak sešli zástupci obou exilů v Moskvě a jednáním dominovali lépe připravení komunisté. O pár dní později, 5. dubna 1945, byl v Košicích vládou Národní fronty přijat program, který jasně deklaroval orientaci na Sovětský svaz (Rokoský, 2018, s. 159–161).

Komunistům nahrával i vnitřní vývoj v Československu, který výrazně formoval celkový příklon společnosti k levicovému smýšlení. Hospodářská krize, nacistická okupace a hrůzostrašné válečné roky vedly k radikalizaci veřejnosti a umocňovaly touhu po rozsáhlých revolučních změnách. Navíc v mnohých lidech zůstala frustrace z „mnichovské zrady“ západních mocností z roku 1938, která přispěla k prohloubení prosovětských nálad. Ve veřejnosti byli samozřejmě i tací, kteří chtěli sociálně spravedlivější společnost v duchu demokratických myšlenek prezidentů Tomáš Garrigue Masaryka a Edvarda Beneše, obecně ovšem nepanovaly představy o návratu poměrů z období první republiky. Liberální kapitalismus a soukromé vlastnictví se zdály jako přežitý model a zásadním pilířem obnoveného státu mělo být nadřazení veřejného zájmu nad zájmy jednotlivce. Koncept nových hodnot zároveň nepřipouštěl pluralismus, což se odráželo i v přístupu vlády Národní fronty sdružující šest politických stran bez existence opozice. K dosažení cíle jednoty měly být využity různé prostředky, které pod důmyslnou pokrývkou lidového, demokratického a pokrokového poslání víc a víc oklešťovaly svobodný život (Dobeš, 2012, s. 192).

Za takové atmosféry se nesly v Československu roky 1945–1948. Komunistická strana dokázala politicko-společenskou situaci obratně využít ve svůj prospěch a systematicky upevňovala svoji moc téměř ve všech sférách, včetně té mediální. Zásadním okamžikem bylo pro komunisty vítězství ve volbách v roce 1946 (Kaplan, 1990, s. 184). Tříletý souboj o demokratický charakter poválečné republiky vyústil 20. února 1948 v demisi nekomunistických ministrů, kteří doufali, že se jim tímto krokem podaří přesvědčit prezidenta Beneše k vyhlášení předčasných voleb. Komunisté už ale v té době měli své stoupence téměř všude a dokázali je velmi efektivně a okamžitě zmobilizovat. Na tento krok „opozice“ zareagovali vlnou demonstrací, z nichž největší, odvysílaná Československým rozhlasem, se konala na Staroměstském náměstí. Na této manifestaci předseda KSČ Klement Gottwald podnítil vytváření akčních výborů, ve kterých se sjednotili aktivní podporovatelé politiky KSČ

(Bednařík et al., 2019, s. 229–230). Výbory podle Knapíka (2004, s. 22) účinně působily jako nástroj pro uchopení moci komunisty a sehrály v následujících týdnech významnou roli, jelikož jejich prostřednictvím „KSČ prováděla čistky ve všech oblastech politického, hospodářského a společenského života“. Pro téma diplomové práce je důležité zmínit akční výbory v Československém rozhlasu, kterým se podrobněji věnuje kapitola „Československý rozhlas ve službách komunismu“.

Ve vyhrocené politické situaci a pod nátlakem „ulice“ prezident 25. února přijal demisi ministrů a pověřil Gottwalda, aby odstoupené ministry nahradil. Beneš se záhy po únorových událostech vzdal svého úřadu a stáhl se do ústraní. Po jeho abdikaci se prezidentem republiky stal Gottwald. Beneš zemřel o pár měsíců později v září roku 1948 (Marès, 2016, s. 291–297).

3.2 Mediální kontext

Komunisté si dobře uvědomovali, že jedním z významných klíčů k ovládnutí veřejného mínění jsou média. Zásadní pro ně po roce 1945 bylo úspěšné prosazení nového úřadu ministerstva informací a osvěty, do kterého hned nominovali svého kandidáta a předního ideologa Václava Kopeckého.²⁵ Ten na pozici jednotlivých odborů jmenoval uznávané osobnosti z kultury, například spisovatele Ivana Olbrachta, který měl v kompetenci rozhlasový odbor (Knapík, 2004, s. 34).

3.2.1 Poválečná obnova médií

Ačkoliv ČSR v období třetí republiky procházela řadou politických a ekonomických problémů, kultura se po poválečném restartu těšila rozvoji. Svou roli v tom sehrály i významné kulturní osobnosti, které se vrátily domů z koncentračních táborů nebo z exilu. Země se díky tomu postupně probouzela z roků plných šedi a útlumu. Novináři začali obnovovat zakázaná periodika nebo zakládat nová, spisovatelé se o svých hrůzných válečných zkušenostech svěřili v literárních dílech (Bednařík et al., 2019, s. 235–238). Ministr Kopecký v té době zaujal ke

---

²⁵ Václav Kopecký (1897–1961) byl novinář a významný komunistický funkcionář. Před válkou psal do komunistického tisku a byl za KSČ poslancem Národního shromáždění. Během války byl součástí východního komunistického exilu v Moskvě. Mezi lety 40. a 60. lety vystřídal funkce ministra informací, ministra kultury a náměstka předsedy vlády (Bednařík et al., 2019, s. 237).

kultuře poměrný vlídný přístup, podle Kvačka (2014, s. 15) to od něj bylo taktické, protože ji komunisté mohli využívat jako účinný propagandistický nástroj.

Svůj program a ideje KSČ šířila zejména prostřednictvím novin a časopisů. V duchu revoluční atmosféry a lepších zítřků chtěla zabránit návratu do prvorepublikových časů, kdy periodika v perspektivě komunistické ideologie sloužila ziskuchtivým jednotlivcům. Všeobecně se kladl důraz na to, aby vydavatelé ctili národní zájmy nad individuálními. Tisk byl značně regulován, stejně tak knižní produkce, ministerstvo informací mělo dohled nad edičními plány nakladatelství. Pozornost byla upřena zejména na výběr titulů pro děti a mládež (Bednařík et al., 2019, s. 235–238).

Další změnou, kterou média prošla v dynamickém období třetí republiky, byla personální očista. Zprvu došlo na vyřizování účtů s novináři, kteří kolaborovali s okupačním režimem nebo se v zahraničí angažovali v rozporu se zájmy československé exilové politiky. O proviněních rozhodovala očištná komise, která pro tuto profesi vznikla pod záštitou Svazu československých novinářů. Komisi fakticky řídil ministr informací Kopecký a jmenoval do ní řádně prověřené členy. Nejprísnějším trestem bylo vyloučení z řad českých novinářů a předání případu retribučním soudům.²⁶ Za mírnější prohřešky nařizovala komise zákaz výkonu profese na určitou dobu nebo zaplacení pokuty. Svou činnost komise ukončila v polovině února roku 1946 (Cebe, 2012, s. 25).

Z čistě praktického hlediska poválečná očista chod médií nijak závažně nenarušila, protože se uvolněná místa zaplnila novináři, kteří se vrátili zpět do vlasti, navíc nabití zkušenostmi ze zahraničních médií, nicméně Cebe (ibid., s. 43) zdůrazňuje politický aspekt očisty. Prostřednictvím komise, která byla skrze novinářskou organizaci provázaná s ministerstvem informací, se totiž komunisté mohli zbavovat svých potenciálních politických odpůrců a připravovat si půdu k plnému ovládnutí mediálního prostoru. Brzy se ukázalo, že KSČ měla i v nestrannických periodikách řadu podporovatelů, a v případě, že tomu tak nebylo, dokázala situaci vyřešit skrze své sympatizanty v podnicích, které měli na fungování daných médií vliv. V únorových dnech tak například tiskárny blokovaly tisk nekomunistických novin, odboráři v elektrických podnicích hrozili redakcím odpojením elektřiny. Tím se podařilo účinně zabránit šíření alternativních názorů na politickou krizi ke čtenářům. Stejně tak stál na straně komunistů v politické krizi Svaz novinářů (Bednařík a Cebe, 2006, s. 53–54).

---

²⁶ Retribuční soudy, respektive Národní či mimořádné soudy, se zabývaly případy na základě takzvaných retribučních dekretů. Ty byly vyhlášeny 1945 a jejich prostřednictvím docházelo k vypořádání se s kolaboranty (Bednařík et al., 2019, s. 233–234).

3.2.2 Československý rozhlas na rozcestí

Zájmu komunistů po válce neunikl ani rozhlas, který byl v té době nejlivnější prostředkem masové komunikace. Koncesionářů přibývalo, vznikala další krajská studia²⁷ a oproti tisku se rozhlas nepotýkal s podobnými problémy, jako byl nedostatek papíru. Navíc v předchozích letech sehrál zásadní roli jako organizátor veřejného života během pražského povstání a při obnově státu. Pomáhal se svoláváním brigád, hledáním pracovníků pro zemědělství nebo materiálu pro výrobu. V zemi se zdecimovanou infrastrukturou zároveň zajišťoval spojení mezi rodinami, které válka rozdělila. Vysílal vzkazy lidí, kteří hledali své příbuzné a pomáhal svými informacemi navrátilším z koncentračních táborů. Díky tomu si posluchači s rozhlasem vytvořili mnohem bližší a osobnější vztah a stal se tak nedílnou součástí společnosti (Bednařík et al., 2019, s. 232–235).

Ješutová (2003, s. 191) uvádí, že „se o osudu rozhlasu jednalo už v Moskvě v roce 1944, kdy mezi zástupci východního a západního komunistického exilu proběhla tajná dohoda, podle které komunisté musí získat všechny nástroje boje o duši národa.“ Zásadním krokem bylo následné přidělení rozhlasu do správy nově vzniklého ministerstva informací, o němž bylo rozhodnuto v rámci dohod Košického vládního programu v roce 1945.²⁸ Ještě v Košicích se ale zástupce londýnského exilu a předseda národních socialistů Jaroslav Stránský zasadil o rovnocenné zastoupení tří stran v rozhlase – komunisty, národní socialisty a sociální demokraty. Podle dohody měl mít tento blok své zástupce i v politické redakci. Demokratické strany ale v tomto ohledu podcenily význam rozhlasu a neměly potřebu pro něj vyčlenit své nejlepší lidi (Pátek, 1991, s. 13). To potvrzuje i Votavová (1993, s. 67), když zdůrazňuje, že „demokraté vliv a význam rozhlasu nedocenili. Ačkoliv mohli v rámci tzv. Národní fronty obsadit určité funkce a místa, byla tato místa obsazena novináři nikoliv I. kategorie.“

Komunistům se tedy po válce podařilo v rozhlase obsadit klíčové pozice těmi, kteří s KSČ alespoň do jisté míry sympatizovali. Generálním ředitelem se stal Bohuslav Laštovička,²⁹ programovým ředitelem byl jmenován Mirko Očadlík³⁰ a politické zpravodajství měl na starosti

²⁷ Před válkou se vysílalo z Brna, Ostravy, Bratislavy a Košic, posléze přibýly Plzeň, České Budějovice, Hradec Králové a Ústí nad Labem (Ješutová, 2003, s. 232).

²⁸ Na Slovensku se rozhlasové vysílání dostalo pod kontrolu Povereníctva Slovenské rady pre informácie (Ješutová, 2003, s. 191).

²⁹ Bohuslav Laštovička (1905–1981) byl původním povoláním důstojník, který bojoval v občanské španělské válce jako interbrigadista. Mimo to působil v politice a psal pro Rudé právo. V letech 1939–1945 pracoval v anglickém exilu pro ministerstvo zahraničních věcí v rozhlasovém odboru. Ješutová (2003, s. 192) uvádí, že „jako redaktor byl podprůměrný“. Pacovský (1993, s. 94) o něm napsal, že „byl známý svou nedůvěrou k bývalým komunistům“. V Košicích roku 1945 jako zapisovatel zaznamenal debatu mezi Kopeckým a Stránským o rovnosti tří stran v rozhlase. (Pátek, 1991, s. 13)

³⁰ Mirko Očadlík (1904–1964) nastoupil do rozhlasu už v roce 1928 a začínal jako tajemník programového oddělení. Za války v rozhlase setrval, ale byl „uklizen“ do gramofonového archivu a studijního oddělení. Po roce 1945 se stal ústředním

Jiří Hronek.³¹ Poslední jmenovaný začal v rozhlasu okamžitě uplatňovat zkušenosti, které nabyl před válkou v Melantrichu a během války v londýnském exilu v BBC. Transformoval české vysílání podle britského vzoru a dal vzniknout první zpravodajské relaci, která nesla název „Rozhlasové noviny“ (Pátek, 1991, s. 16–19). Pro svou redakci se snažil sehnat zkušené novináře, kteří zaučí nové kolegy – do rozhlasu tehdy totiž nastoupilo spousta mladých nadšenců, převážně čerstvých členů komunistické strany. Podařilo se mu získat Miloše Midlocha,³² kterého do rozhlasu ale spíše poslali národní socialisté jako svého zástupce (ibid.). Pátek (1991, s. 20) o něm uvedl, že se Midloch „na přicházející novinářské začátečníky díval svrchu, neuznával je, zdálo se mu ztrátou času vybírat z nich ty nejnadanější.“ Další zástupce bloku tří stran, Vladimír Veselý za sociální demokracii, přišel do rozhlasu z Orbisu. Pátek (ibid.) ho popsal jako pracovitého a kolegiálního, „ale na mladé neměl čas, snažil se pevně udržet ve skupině starších a zkušených.“ O takovém nezájmu k začínajícím novinářům se nedalo hovořit u Zdeňka Nováka, dalšího komunisty na vysokém postu, který dostal na starosti vzdělávací odbor a měl být tím, kdo v zákulisí tahal za nitky rozhlasového dění.

V personálním obsazení rozhlasu sehrály roli také čistky. První vlna se týkala těch, kdo kolabovali s nacistickým režimem, byli mezi nimi ale i tací, jejichž provinění je minimálně sporné. Tyto personální změny ale nebyly rozsáhlé a chod instituce nijak neohrozily (Ješutová, 2003, s. 188). Protektorátní činnost „zrádců“ v rozhlasu prověřovala nově ustanovená revoluční závodní rada, které předsedal významný rozhlasový pracovník Miloslav Disman.³³ I on se bezprostředně po válce řadil k levicovému křídlu, Johnston (2024, s. 23) ho dokonce označuje za nejhlásitějšího představitele extrémní levice, která vzešla z války, a jeho proměnu chování v tomto období zmiňuje i Pátek (1991, s. 5–6). Ačkoliv se Disman pro svou další rozhlasovou činnost nedá zařadit mezi oddané komunisty, jeho případ dobře nastiňuje atmosféru, která v poválečném období panovala nejen v rozhlasu, ale v celé společnosti.

Přestože konečné slovo v obsazování nových pozic mělo ministerstvo informací, fakticky do personálních změn zasahovali sami rozhlasáři, což podle Johnston (2024, s. 24)

---

programovým ředitelem. Pátek (1991, s. 99) uvádí, že ačkoliv byl členem KSČ, vedení rozhlasu mu nedůvěřovalo a v roce 1950 z rozhlasu musel odejít.

³¹ Jiří Hronek (1905–1987) získal novinářské zkušenosti v nakladatelství Melantrich. Během války byl součástí rozhlasového odboru ministerstva zahraničí v Londýně. Od roku 1945 byl šéfredaktorem politického zpravodajství Čs. rozhlasu a v roce 1948 se stal generálním ředitelem informační kanceláře ministerstva informací; počátkem padesátých let byl jako příslušník tzv. západního odboje vyhozen a působil jako redaktor v méně významných periodikách (Ješutová, 2003, s. 213).

³² Miloš Midloch (1913–1997) pracoval v rozhlasu v letech 1945–1948. V roce 1948 ho J. Hronek poslal jako zahraničního zpravodaje do USA. Tam požádal o politický azyl a začal pracovat jako redaktor pro známé americké nakladatelství McGraw-Hill (Bělohávek, 2013, s. 71).

³³ Miloslav Disman (1904–1981) začal působit v Československém rozhlasu v roce 1935. Po válce vstoupil do KSČ. Pátek (1991, s. 91) uvádí, že ačkoliv se jako reportér účastnil různých masových komunistických manifestací, nepoužíval demagogická hesla a vulgárnosti stranické propagandy. Veřejnosti je známý zejména jako zakladatel, dirigent a režisér Dismanova dětského rozhlasového souboru.

vyplývá ze spisů ministerstva informací. Vzhledem k tomu, že mezi zaměstnanci převládali podporovatelé KSČ, kritéria výběru byla téměř jasná. To dokazuje, jak komunistické přebírání moci a vlivových pozic probíhalo v institucích dlouho před samotným politickým převratem v únor 1948. Zkraje se vliv komunistů v rozhlasu promítl více do personálií než do obsahu vysílání, i u něj ale docházelo k postupnému ovlivňování. Například před důležitými volbami v roce 1946 vybírali mladí komunističtí redaktoři do ranního přehledu tisku články, které vykreslovaly KSČ v lepším světle než ostatní politické strany (Pátek, 1991, s. 35). KSČ tak měla v rozhlasu významnou oporu, která jí umožnila rámovat klíčové debaty o budování nového státu a jeho mezinárodní orientaci. Nestrannost se začala postupně prohlubovat a z rozhlasu se stala hlásná trouba komunistů. Proti tomu se demokratické strany a jejich periodika postavili, jenže zásadnější reakce přišla pozdě.

Komunisté se na „své médium“ mohli spolehnout i během vyhrocené situace únorových událostí v roce 1948. Významným hybatelem rozhlasového dění byl zmíněný Novák, který 17. února vyhlásil bojovou pohotovost všech členů KSČ a pověřil své mladé svěřence ovládnutím zpravodajství. Do vysílání se tak nedostalo nic, co by neprošlo jejich přísnou kontrolou. Stanovisko opozice k politickému vývoji v zemi nedostávalo ve vysílání téměř žádný prostor, a hlavně zapadlo ve zmeti živých přenosů z komunistických manifestací, které rozhlas proaktivně přinášel. Zároveň byl postupně zakázán vstup do rozhlasu některým „nepohodlným“ pracovníkům, o čemž rozhodl nově ustanovený akční výbor v čele s Novákem (Pacovský, 1993, s. 94–95).

3.2.2.1 Organizační struktura Československého rozhlasu do roku 1948

Ješutová (2003, s. 195) poválečnou programovou strukturu v rozhlasu rozděluje následovně: odbor hudební, odbor literárně-dramatický, vzdělávací a školský odbor, odbor pro zvláštní úkoly a odbor zpravodajský. Poslední jmenovaný odbor tvořily vnitropolitická a zahraničněpolitická redakce. Zpravodajství mělo za úkol informovat o domácím a světovém dění a zároveň pozitivně motivovat občany k obnově státu. Každý den se odvysílalo sedm zpravodajských pořadů, na jejichž přípravě se podílelo 23 redaktorů. Součástí zpravodajství bylo také krátkovlnné vysílání pod vedením Vladimíra Toska, reportážní oddělení řízené Josefem Cincibusem a odposlechová služba neboli monitor.

Odposlechová služba zahájila svou činnost 7. června 1945 v provizorních prostorách rozhlasu v pražském Karlíně. Impuls k jejímu vzniku vzešel od československé vlády a měla

sloužit jako centrální celostátní služba. Pod vedením Jindřicha Prokopa měla na starosti celodenní monitorování zpravodajství 40 až 60 stanic v 18 zemích v 11 jazycích. Z monitoringu vznikal každý den bulletin do češtiny přeložených zpráv a komentářů v rozsahu 150 stran. Ten se využíval nejen pro vnitřní potřeby zpravodajství, ale odesílal se také na předsednictvo vlády, ÚV KSČ, ministerstvo zahraničních věcí a jiným ministerstvům, ČTK, Rudému právu a dalším státním orgánům (Archiv ČRo).³⁴

3.3 Monitor v odposlechové službě

Právě odposlechová služba byla prvním pracovištěm Ludvíka Aškenazyho v Československém rozhlasu. Po demobilizaci v roce 1945 měl jako bývalý voják československé armády přednostní právo na umístění podle zákona 136/46 o umístování účastníků národního boje za osvobození. V té době Československý rozhlas vydal ve věci umístování bývalých vojáků hlášení o přijetí monitorů zahraničního vysílání v ruském, španělském a polském jazyce. Podmínkou zaměstnání byla bezvadná znalost řeči, schopnost stenograficky zachytit vysílání v daném jazyce a překlad do češtiny. Aškenazy právě ruštinu, polštinu a ukrajinštinu ovládal, což uvedl i ve své žádosti o umístění po demobilizaci (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX). Dá se tedy předpokládat, že mu byla pozice monitorovacího redaktora přidělena. Jindřich Mann v této souvislosti vzpomíná, že otec měl mít na výběr kromě rozhlasu také správu mlýna, vzhledem k jeho zálibě v psaní mu ale logicky muselo být bližší rádio. V monitoringu byl zaměstnán od 15. srpna 1946 jako monitor v jazyce ruském a polském.³⁵

„V dohodě s panem Prokopem³⁶ navrhuje, aby s okamžitou účinností byl přijat jako monitor pro jazyk polský a ruský pan Aškenázy s platem 4.000 Kč měsíčně. Při zkoušce prokázal pan Aškenázy takové schopnosti, že by po náležitém zapracování mohl přijít v úvahu jako náhrada za pana Dr. Holovku“ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

---

³⁴ In: Archiv ČRo, Několik informací o činnosti Monitoru ČsRo z let 1945–1954. Zpráva není podepsaná a je na ní datum 23. října 1967.

³⁵ V některých archivních dokumentech se uvádí, že překládal i ze srbštiny a bulharštiny (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX). Mann ale řekl, že jeho otec těmito jazyky nemluvil (Mann, 2024).

³⁶ Jindřich Prokop (?), vedoucí odposlechové služby (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Ukázka z jednoho takového překladu, který připravil Aškenazy z vysílání stanice Moskva v roce 1946, dobře vykresluje atmosféru ideologického soupeření mezi dvěma bloky studenoválečného konfliktu:

„Článek Ilji Ehrenburga³⁷ v Izvěstii z cyklu v Americe. Elektrifikace bugstonské doliny pokročila hodně daleko, Zdejší farmáři mají hodně času na poslech rozhlasu a čtení novin. A jejich časopis NEW BUXTON je stále prý plný takových zpráv jako: Rusko stále štvě v terstské otázce. Aneb: Ruští teroristé v Iránu. Nebo: Ruský imperialismus v Korei. Moskva? Moskva není Moskva. Moskva je magog, třeba zničit magoga. Farmáři čtou noviny a věří jim. Kdo provádí onu štvavou kampaň proti SSSR? V odpovědi na tuto otázku vzpomínám na amer. přísloví: Jedni zpívají co vědí, ti druzí vědí, co zpívají. Známé okřídlené slovo CHURCHILLOVO o tzv. železné oponě nevychází ze sloupců novin. Ano, je to fakt: Železná opona existuje, ale její rodiče jsou v Americe“ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

O působení Aškenazyho v monitoringu píše novinář Karel Tejkal³⁸: „Jeho [Aškenazyho] úkolem bylo kromě jiného překládat z turečtiny. Ladislavu Smutkovi³⁹ se přiznal, že turecky vůbec neuměl a všechny zprávy Rádía Ankara si vymýšlel. Když měl do rozhlasu přijít na oficiální návštěvu turecký vyslanec, milý Ludvík se musel hodit marod, aby nedošlo k mezinárodní ostudě“ (Tejkal, 2008, s. 16–17). Tento příběh ve svém vyprávění zmínil i Mann (2024) a potvrzují ho i vzpomínky Lustiga (2003, s. 21): „Aškenazy proslul v rozhlase tím, že pokud se mu nezdály zprávy tiskových agentur, vymýšlel si svoje vlastní. Místo v rádiu získal jako překladatel z turečtiny, kterou neovládal, naštěstí stejně jako ostatní, takže zprávy z Turecka si vycucal z prstu.“ Tejkal získal historku z druhé ruky, protože začal v rozhlase pracovat až čtyři roky poté, co Aškenazy rozhlas opustil. Zároveň i on sám uvádí,⁴⁰ že se s Aškenazym nikdy osobně nesetkal a znal ho pouze z vyprávění starších kolegů.

---

³⁷ Ilja Grigorjevič Erenburg byl sovětský spisovatel, básník a publicista (*Slovník spisovatelů národů SSSR: 1917–1964*, 1966, s. 124)

³⁸ Karel Tejkal (1937) je rozhlasový novinář a publicista. Do rozhlasu nastoupil v roce 1957 jako externí spolupracovník sportovní redakce. Později byl například i komentátorem politického dění a za normalizace z rozhlasu odešel.

³⁹ Ladislav Smutek (1921–?) pracoval v Československém rozhlase v letech 1945–1950.

⁴⁰ Karel Tejkal mi tuto informaci sdělil v e-mailové komunikaci (Tejkal, Karel. Diplomová práce – Ludvík Aškenazy [elektronická pošta] [cit. 2024-16-06] Osobní komunikace).

I přes tyto „překladačské přešlapy“ zhodnotil Aškenazyho vedoucí odposlechové služby Prokop v posudku z ledna 1947, až na drobné výtky, velmi dobře.

„15. února 1947 končí 6měsíční zkušební lhůta pana Ludvíka Aškenazyho. [...] Jmenovaný má velmi rozsáhlé jazykové znalosti a veliký politický rozhled. Oproti tomu bohužel neovládá psaní na stroji a je proto vázán na písáčku a jeho pracovní kázeň není vždy dokonalá. Přes tyto nedostatky věřím, že pracovní výkon pana Aškenazyho lze v dohledné době pozvednout na žádanou úroveň, a proto navrhuji, aby byl přijat definitivně do služeb Čs. rozhlasu“ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Definitivně ho tak přijali do odposlechové služby od 1. února 1947 jako monitora v jazyce ruském, polském, srbském a bulharském s měsíčním platem 4.800 Kč (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

3.4 Redaktor politického zpravodajství

V monitoringu Aškenazy zůstal jen pár měsíců a 5. srpna 1947 podal na ředitelství rozhlasu žádost o přeložení do politického zpravodajství. Bylo mu vyhověno a na novou pozici nastoupil 15. srpna 1947. Náplní jeho práce bylo psaní zpráv, komentářů, přehledů a překladů (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Politická redakce byla součástí zpravodajství, které tehdy vedl zmiňovaný Jiří Hronek. Ten se zasloužil o vznik první zpravodajské relace „Rozhlasové noviny“. Do té doby totiž Československý rozhlas dostával kompletní zprávy od ČTK. Vlastní rozhlasové zpravodajství začal připravovat až po zlomových dnech v květnu roku 1945 na popud tehdejšího generálního ředitele prof. Otakara Matoušky⁴¹, který zdůrazňoval důležitost nezávislosti na „Četce“. Matoušek tímto úkolem pověřil zkušené rozhlasové novináře – Františka Kamila Zemana, Jana Weniga, Václava Linharta a Jaroslava Hájka. Šéfredaktorem zpravodajského odboru se stal Zeman, ale po pár měsících byl, stejně jako ředitel rozhlasu Matoušek, vyměněn. Vedení zpravodajství po něm dostal na starosti Jiří Hronek, jehož zásluhou se začala vysílat

---

⁴¹ Otakar Matoušek (1899–1994) začínal v rozhlase v roce 1933 a odešel z něj za nacistické okupace. Po válce ho Česká národní rada pověřila řízením rozhlasu, ale zanedlouho ho V. Kopecký z funkce ministra informací za B. Laštovičku. Dostal sice nabídku na ministerstvu informací v rozhlasovém odboru, raději ale přijal profesuru na Karlově univerzitě (Pátek, 1991, s. 98).

zpravodajská relace „Rozhlasové noviny“ v nejposlouchanější večerní hodině 19:00–20:00 (Pacovský, 1993, s. 93). Posluchači v této relaci slyšeli aktuální zprávy o zhruba pěti až šesti rádcích. Úvodní věta měla fungovat jako novinový titulek a skladba zpráv byla koncipována tak, aby ty nejdůležitější zprávy zazněly v úvodu a závěru (Ješutová, 2003, s. 213).

Jeden takový zpravodajský text pro relaci Rozhlasových novin se dochoval v Aškenazyho spisech v Literárním archivu:

„Chicagské sjezdy obou amerických vedoucích buržoaních stran – republikánské a demokratické – skončily, a obě strany si určily kandidáty pro listopadové presidentské volby. [...] Mezi Eisenhowerem a Stevensonem není jediného rozdílu. Eisenhower a Stevenson – to je líc a rub jedné a téže mince. Ať už vyhraje v listopadových presidentských volbách Eisenhower i Stevenson, na dosavadní vnitřní i zahraniční politice Spojených států se nic závažného nezmění⁴²“ (LA PNP, os. f. L. Aškenazy, A. Zemánek – ko, Československo, text zpravodajského vysílání, strojop.).

Arnošt Lustig o Aškenazyho reportážním stylu napsal následující: „V rozhlase platil za kouzelníka, který na poslední chvíli vytrhne trn z paty našich často bezradných vedoucích, co k něčemu říci. Zavolali Aškenazyho. Nebál se. Řekl, co si myslel [...]. Měl nejhezčí styl ze všech reportérů a komentátorů, třebaže se narodil polské mamince a učil se česky až v dospělosti. Osvojil si jazyk těch nejlepších básníků české řeči“ (Cinger, 2009, s. 155).

V září 1947 byl Aškenazy přijat do Svazu českých novinářů (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX). Členství v této organizaci bylo pro novináře od roku 1947 ze zákona⁴³ povinné, kdo nebyl členem, nesměl novinářskou profesi vykonávat. Zákon č. 101/47 Sb. zároveň ukládal, že ze svazu může být kdokoliv vyloučen disciplinární komisí, a tudíž dostane zákaz výkonu novinářské profese. Díky tomu mohli komunisté odstranit z novinářské obce pro ně nepohodlné novináře (Bednařík a Cebe, 2006, s. 53).

V roce 1947 Československý rozhlas oslavil 25. výročí od prvního vysílání Radiojournalu. Součástí velkolepých oslav měla být mezinárodní rozhlasová výstava na pražském Výstavišti, která byla plánovaná v termínu od 15. května do 11. července 1948. Její

---

⁴² Historicky mi to ovšem na Aškenazyho nesedí. Zmiňované volby se konaly v roce 1952, v té době už Aškenazy pracoval v rozhlase v uměleckém sektoru. V rohu dokumentu je navíc napsané jméno Zemánek. Přesto Aškenazyho autorství úplně vyloučit nelze.

⁴³ Zákon č. 101/47 Sb. o postavení redaktorů a o svazech novinářů (Bednařík et al., 2019, s. 240).

organizací byl programovým ředitelem Mirkem Očadlíkem pověřen zkušený rozhlasový pracovník ze školského odboru dr. Josef Kolář. Původně se mělo jednat o akci na světové úrovni, na které přislíbily účast i západní rozhlas. Přípravy byly veliké, Kolářovi se podařilo domluvit ostřílené rozhlasáky, techniky a začínající rozhlasové osobnosti z Dismanova souboru. Samotná zkratka MEVRO, kterou vymyslel propagační referent výstavy Otto Bretschneider, měla ambice na to se stát nezapomenutelným rozhlasovým pojmem. Jenže průběh příprav byl ovlivněn atmosférou politické krize jak ve světě, tak doma. Když pak ČSR v únoru 1948 plně ovládli komunisté, západní země svou účast na MEVRU na protest zrušily. Přesto se rozhlasovým zaměstnancům podařilo uspořádat akci, kterou navštívilo několik set tisíc diváků. Díky kolektivní práci lidí, jako byli Ludvík Čermák, Pavel Kohout⁴⁴ a Karel Kyncl⁴⁵ se z vysílání MEVRA stala na dlouhou dobu poslední svobodná rozhlasová událost (Pátek, 1991, s. 55–57).

Ačkoliv se v archivech ani v odborných publikacích nedochovala žádná zmínka o účasti Ludvíka Aškenazyho na Mevru, Mann (2024) během svého rozhovoru vzpomínal, že otec o své účasti na akci mluvil, nicméně nebyl podrobný. Proti tomuto tvrzení nic nenapovídá, ani Aškenazyho první rozhlasová zahraniční cesta, na kterou měl odjet až čtyři dny po skončení výstavy.

---

⁴⁴ Pavel Kohout (2019) je básník, dramatik a spisovatel. Po maturitě v roce 1947 se stal součástí Dismanova rozhlasového dětského souboru a po MEVRU krátce pracoval jako kulturní atašé v Moskvě. Později se stal šéfredaktorem satirického časopisu *Dikobraz*, v druhé polovině 50. let pracoval Československé televizi a poté se začal věnovat hlavně kariéře spisovatele. Normalizačnímu režimu byl nepohodlný a v roce 1978 mu byl znemožněn návrat do země ze zahraničí (Pátek, 1991, s. 95).

⁴⁵ Karel Kyncl (1927–1997) byl publicista, reportér a novinář, který byl s rozhlasem spjatý už od dětství jako člen Dismanova dětského souboru. Nejprve byl, stejně jako Kohout, součástí Armádního rozhlasu a od roku 1956 působil jako redaktor. Proslavil se zejména jako zahraniční zpravodaj ve Spojených státech, kam ho rozhlas vyslal v roce 1960. Po srpnové okupaci začal pracovat v Československé televizi, ze které byl pro své kritické názory vůči normalizačnímu režimu vyhozen. Byl nucen ze země emigrovat na začátku 80. let (Pátek, 1991, s. 97).

4. Vedoucí zahraniční rubriky

Zřejmě v první polovině roku 1948 Ludvík Aškenazy rozšířil svoji pracovní pozici redaktora a stal se vedoucím zahraniční rubriky politického zpravodajství. Příplatek ke mzdě mu byl za vedení rubriky připsán od 1. června roku 1948 (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX). Když roku 1949 do Československého rozhlasu přišla budoucí novinářská hvězda Věra Šťovíčková-Heroldová⁴⁶ (dále jen Šťovíčková), dostala se po čase díky svým jazykovým znalostem právě do Aškenazyho zahraniční rubriky. Šťovíčková (2009, s. 27–28) na něj ve své knize vzpomínala⁴⁷ jako na komentátorskou hvězdu padesátých let: „Jeho reportáže byly skvělé, nejlepší ze všeho, co kde u nás v novinách vyšlo. [...] Šťastnou náhodou byl tehdy jediný volný psací stůl právě proti jeho stolu.“ Aškenazy se stal vedle Františka Gela⁴⁸ jejím zásadním rozhlasovým mentorem.

V době Aškenazyho nástupu do zahraniční redakce otrásaly Československem hluboké politicko-společenské změny. S konstituováním nového režimu se transformace nevyhnula ani Československému rozhlasu, nastalo období čistek, cenzury a propagandistického vysílání. „Byla to politická doba. Všechno se stočilo na politiku, i předpověď počasí. Před svátkem Prvního máje se přehánky se studeným větrem z východu nedoporučovaly,“ vzpomínal na rozhlasovou atmosféru tehdejší let spisovatel Arnošt Lustig (2003, s. 114).

Vzhledem k proměnám, ke kterým v letech 1948–1953 docházelo, je opět nezbytné alespoň krátce nastínit vývoj v těchto letech a diskurz, který se odrážel v Aškenazyho tvorbě z tohoto období.

4.1 Politický a společenský kontext

Po politické krizi v roce 1948, ze které vyšli vítězně komunisté, mohla naplno začít sovětizace Československa, která byla dokončena v první polovině 50. let (Cholínský, 2013, s. 3). Ačkoliv

---

⁴⁶ Věra Šťovíčková-Heroldová (1930–2015) nastoupila do Československého rozhlasu po maturitě v roce 1949. Začínala v zahraniční rubrice a od roku 1951 byla součástí redakce mezinárodního života. V roce 1960 se stala dopisovatelkou pro Afriku a během osudových dnů v srpnu roku 1968 vysílala z okupovaného rozhlasu. Za normalizace musela rozhlas opustit (Šťovíčková, 2009, s. 27).

⁴⁷ Šťovíčková, stejně jako jiní, uvádí, že se Aškenazy narodil v Českém Těšíně, a dodává, že si informaci opsala z úředních dokumentů. Narozdíl od jiných je ale střízlivější k jeho zahraničnímu působení (Šťovíčková, 2009, s. 31).

⁴⁸ František Gel (1901–1972) byl jedna z legend rozhlasové novinářiny. V meziválečné době pracoval pro *Lidové noviny* a vedl rubriku „Ze soudní síně“. Po okupaci utekl z Československa a za války působil jako vojenský redaktor a frontový zpravodaj v čs. armádě ve Francii a Anglii. Po válce reportoval z norimberských procesů s válečnými zločinci a do roku 1953 pracoval jako redaktor Československého rozhlasu. V letech 1957–1960 přednášel teorii novinářství na Univerzitě Karlově. (Bednařík et al., 2019, s. 248).

KSČ v poválečných letech hlásala, že se vydá vlastní cestou k socialismu, na které nebude zemi čekat kolektivizace, likvidace živností a uzavření se okolnímu světu, poměrně rychle z této koncepce sešlo a ČSR oddaně kopírovala sovětskou linii. To se netýkalo jen politiky, ale i kultury a každodenního života⁴⁹ (Rychlík, 2020, s. 89–92).

4.1 Československo a SSSR na věčné časy

Období, které následovalo po únorových událostech, bylo u nemalé části obyvatel přijato s nadšením. Strana měla v této době, když pomineme etapu pražského jara, největší oporu ve společnosti, protože za ní stály široké masy ideologicky privilegovaných dělníků. Lidé očekávali, že se změnou režimu vzroste jejich sociální úroveň. To se skutečně u nižších pracujících vrstev stalo, například zmizela nezaměstnanost. Rychlík (2020, s. 82–86) tento proces ovšem označuje jako „sociální korupci“, protože aby mohla růst sociální podpora dělnictva, muselo se někde ubrat. Dosavadní střední a vyšší třída tak na druhé straně zažívala úpadek. Ukázalo se, že sociálně spravedlivá společnost neexistuje, respektive že o ni komunisté ani neusilují. Jejich snaha o mocenský monopol naopak předpokládala kompletní podřízení celé společnosti úzké skupině komunistických funkcionářů (Kaplan, 1992, s. 7).

Negativní důsledky nových pořádků byly citelné s odstupem času, a přestože se některým zlepšilo sociální postavení, o vzestupu životní úrovně společnosti jako celku se mluvit nedalo. Naděje na lepší život, kterou režim vyvolával svými planými sliby, se nenaplnila a dostavila se naopak deziluze. Nový systém úplně zdecimoval živnostníky a maloobchod, mnoho lidí přišlo o svůj majetek nebo o práci. Začalo kádrování a perzekuce, která se nevyhnula ani představitelům církve a šlechty (Kaplan, 1991, s. 5–142).

Roky 1948–1953 byly v kontextu režimních metod nejrepressivnější z celé, více než padesát let trvající, komunistické éry (Rychlík, 2020, s. 81). Rozsáhlé porušování zákona, lidských a občanských práv bylo pro komunisty esenciální v budování absolutní nadvlády a v přípravě přerodu demokracie v diktaturu. Kaplan (1991, s. 72–73) k tomu uvádí, že „komunistický mocenský monopol zcela přirozeně plodil nezákonnost a rozvrátil právní řád, protože politické usnesení, linie, směrnice vládnoucích skupin učinil ‚nejvyšším zákonem‘, bez ohledu na jejich protikladnost k ústavě a zákonům.“ KSČ si uvědomovala, že se hned zkraje

---

⁴⁹ Což vedlo často až k bezduchému prosazování všeho sovětského, včetně oslovení soudruh/soudružka. Nicméně většina prvků propagování východního vzoru se neujala, to se týkalo například snahy o protlačení Dědy Mráze (Franc, 2015, s. 18–22).

musí vypořádat se svými odpůrci a zastrašit potenciální nepřátele. V politických procesech zneužívala trestního práva, praktikovala nehumánní výslechy a osnovala lživá obvinění, která postupně zasahovala i do jejích vlastních řad. Nejznámějším vykonstruovaným politickým procesem té doby byl proces s někdejším generálním tajemníkem ÚV KSČ a blízkým spolupracovníkem Klementa Gottwalda Rudolfem Slánským. Ten byl zatčen na konci roku 1951 a spolu s dalšími jedenácti⁵⁰ obviněnými byl v roce 1952 odsouzen k trestu smrti (Chadima, 2022, s. 334–370).

Zásadním zlomem a pomyslným závěrem tohoto tragického období byla smrt sovětského vůdce Josifa Vissarionoviče Stalina v březnu roku 1953 a o pár dní později smrt Klementa Gottwalda. Skončila nejkrvavější komunistická etapa v Československu a začala doba mírných politických změn (Rychlík, 2020, s. 132).

4.2 Mediální kontext

Po únorovém převratu v roce 1948 dokonala KSČ v oblasti médií to, co systematicky vytvářela v předchozích letech. Václav Kopecký na ministerstvu informací dostal ihned pokyn k revizi všeho tisku a jen do prosince roku 1948 ukončilo činnost 570 novinových nebo časopiseckých titulů. Masivně také pokračovaly personální čistky, redakce opouštěli často kvalifikovaní a zkušení novináři, za které se velmi těžko hledala adekvátní náhrada (Bednařík, 2015, s. 54).

4.2.2 Média ve službách komunismu

V říjnu roku 1948 byl přijat zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, který formálně nastoloval cenzuru. Ta v praxi nefungovala jen prostřednictvím kontroly obsahu, ale využívala i ekonomické nástroje k omezení vydávání periodik. Přestože zatím nevznikla žádná cenzurní instituce, dohled nad médii drželo kulturně propagační oddělení ÚV KSČ, ze kterého redakce dostávaly jasné politické směrnice. Velkou službu v tomto ohledu plnily opět odborová hnutí a akční výbory, klíčovou regulaci médií zastával Syndikát českých novinářů (Groman, 2008, s. 59–60). Na konci roku 1950 vznikl institut dohlížecích redaktorů – ve všech denících byli dva politicky spolehliví zaměstnanci pověřeni kontrolou titulů před

---

⁵⁰ Mezi nimi byl například ministr zahraničí Vladimír Clementis nebo vedoucí mezinárodního oddělení ÚV KSČ Bedřich Geminder. V procesu byly obviněné ještě tři osoby, které dostaly doživotní trest (Chadima, 2022, 308-312).

vydáním. Posléze začal působit cenzurní úřad inspirovaný sovětským modelem s názvem Hlavní správa tiskového dohledu, který kontroloval nejen hromadné sdělovací prostředky, ale i výstavy, divadelní repertoár, plakáty nebo pohledy (Bednařík, 2015, s. 54–55).

Média měla režimu sloužit jako propagátor souhlasného postoje k politice KSČ a zároveň jako hráz před šířením opozičních a v očích komunistů podvrtných názorů. Celkově se informace zúžily na pozitivní vykreslování politických změn v Československu a glorifikování obrazu zemí východního bloku včele se Sovětským svazem. Komunistická propaganda ze začátku opřela svou podstatu o negativní zkušenosti společnosti s nacistickým režimem a také o vzpomínky na meziválečnou hospodářskou krizi, jejíž ničivé důsledky připisovala nefunkčnosti prvorepublikového systému. Mimo to demonizovala emigranty a označovala je za vlastizrádce a diverzanty, kteří na Západě zažijí jen utrpení a bídu (Rychlík, 2014, s. 21–22). Zavacká (2005, s. 159) o československé propagandě v této době uvádí, že byla „bližší sovětské linii než například propaganda polská nebo maďarská“.

Funkčnost informačního boje spočívala i v omezení alternativních názorů rozporujících oficiální doktrínu. Po únoru 1948 se v Československu volně neprodávaly žádné tituly ze západních zemí a vyštvané byly i západní zpravodajské agentury. Postupně se rozšiřoval seznam zakázaných knih, na kterém se objevovala i pro komunisty nevyhovující domácí tvorba. Lustrací procházely také osobní zásilky a lidé tak ze strachu před represemi omezovali kontakty se svými příbuznými v zahraničí. Uzavřely se hranice a obehaly se ostnatým drátem (Bednařík, 2015, s. 56).

Režimu se ale nepodařilo izolovat veřejnost od všeho, a to zejména od vysílání zahraničních rozhlasových stanic, jako byly Rádio Svobodná Evropa,⁵¹ Deutsche Welle, BBC nebo Hlas Ameriky. Komunisté si uvědomovali, že by zákazem poslechu zahraničního rozhlasu vyvolali vzpomínky na nacistickou okupaci. Přistoupili tedy k ne vždy účinnému systému rušiček (Rychlík, 2014, s. 25–26). To ovšem neznamenal, že by lidem za poslech zahraničního vysílání nehrozil postih. Již zmíněný zákon na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb. definoval jako trestný čin pobuřování proti republice a její hanobení, do čehož se dalo zahrnout v zásadě cokoliv. V tomto ohledu byli režimu nápomocní tisíce občanů, kteří přes zeď poslouchali, jaké rádio hraje u jejich sousedů. Přestože se tedy poslech fakticky netrestal soudní cestou, následky donášení se mohly odrazit v profesním a potažmo osobní životě. Z těchto důvodů se zahraniční stanice poslouchaly v tajnosti (Johnston, 2024, s. 61).

---

⁵¹ RFE se od Hlasu Ameriky, BBC a Deutsche Welle lišila tím, že byla formálně nestátní institucí, přestože ji finančně podporoval americký Kongres. Zároveň měla fungovat jako domácí stanice v zemích, což znamenalo, že se zaměřovala na dění uvnitř zemí, kam vysílala (Rychlík, 2014, s. 25–26).

4.2.3 Československý rozhlas v zajetí ideologie

Na rozdíl od zahraničních stanic, které se poslouchaly v domácnostech za zavřenými dveřmi, se Československý rozhlas ozýval nejen doma, ale i ve veřejném prostoru. Johnston (2024, s. 58) uvádí, že „se v továrnách střídalo vysílání Československého rozhlasu s podnikovými hlášeními a v ulicích s městským rozhlasem, který řval z reproduktorů připevněných na kandelábrech ve městech i na vesnicích.“

Rozhlas jako součást každodenního života plnil pro režim vděčnou úlohu – měl se stát prostředkem socialistické převýchovy a kolektivním organizátorem budování nové státní (Ješutová, 2003, s. 236). Komunisté po převzetí moci v roce 1948 navázali v ČsRo na to, co začali během poválečné doby. V květnu 1948 byla instituce zestátněna a vysílání se dostalo pod ještě větší kontrolu ÚV KSČ. Zpravodajství kompletně ovládl dříve uvedený Zdeněk Novák, který po převratu povýšil na zástupce programového ředitele, respektive ředitele zpravodajství a politických programů. Dosavadní programový ředitel Mirko Očadlík byl totiž podle Václava Kopeckého v revolučním rozhlasovém přístupu nedostatečně přísný. Jako druhý zástupce Očadlíka nastoupil Jaroslav Jiránek⁵² v pozici vedoucího ideově uměleckého sektoru (Ješutová, 2003, s. 245).

Akční výbory rozjely další vlnu prověrek a rozhlas opustila řada zkušených a zdatných redaktorů, jako byli například Josef Cincibus nebo F. K. Zeman. Nejprve dostávali výpověď politicky nedůvěryhodní zaměstnanci, postupně k nim začali přibývat ti, kteří se dostatečně neangažovali nebo se „provinili“ protirežimními poznámkami. Některé osobnosti, jako byl například František Gel, zůstaly, ale skončily v rozhlasové budově uklizené do ústraní. Rozsáhlé čistky vyvolaly v rozhlase strach a lidé si přestali důvěřovat. Očista probíhala až do roku 1951 (Ješutová, 2003, s. 236–237). „Jeden hlídal druhého. Všichni byli bdělí a ostražití,“ vzpomínal na poúnorová léta v rozhlase Lustig (2003, s. 108).

Odcházející zaměstnance nahradili mladí nadšenci, kteří neměli pochybnosti o probíhajících změnách a začali věrně plnit svou práci podle zadání. Šťovíčková (2009, s. 20) byla jednou z nich a na toto období vzpomíná následovně: „Tehdy nešlo o to vychovat z nás vzdělané novináře, ale o to, abychom plnili úkoly – a plnili je v intencích doby. A my jsme toho byli schopni, protože jsme netušili, že je plníme v intencích. Mysleli jsme si, že si to skutečně

---

⁵² Jaroslav Jiránek (1922–2001) byl absolventem Pražské konzervatoře a oboru filozofie a estetiky na FF UK. V roce 1948 působil na Akademii múzických umění a o dva roky později nastoupil do rozhlasu jako vedoucí uměleckého sektoru. Ješutová (2003, s. 245) uvádí, že se „pod vlivem Z. Nováka dopustil řady nešťastných personálních i programových zásahů“. Po vzniku Československého rozhlasového výboru z rozhlasu odešel a začal se zabývat vědeckou prací.

myslíme.“ Komunisté si pohlídali, aby na místa kvalifikovaných redaktorů, zejména v šéfredaktorských pozicích, nastoupili lidé s vyhovujícím kádrovým posudkem. Johnston (2024, s. 64–65) uvádí, že „zaměstnanci na vedoucích postech byli dobře informovaní o tom, která témata do vysílání zařazovat a která jsou naopak na černé listině.“ Jejich prostřednictvím tak probíhala v jednotlivých redakcích rozhlasu cenzura.

V této době do rozhlasu nastoupila také řada začátečníků. Byli mezi nimi i absolventi Ústřední dělnické školy Československého rozhlasu, kteří prošli desetiměsíčním školením. Votavová (1993, s. 75) o nich píše, že to byli často lidé, kteří po novinářském povolání netoužili: „Byli to vyučení dělníci, kteří s hlubokým přesvědčením za války nebo hned po válce vstoupili do komunistické strany. [...] Odcházeli na místa, kam byli stranickým vedením posláni. Léta nesli v sobě hendikep lidí, kteří na úkoly nestačili. [...] Jen někteří z nich dosáhli úspěchu v novinářské práci.“

Z rozhlasového vysílání na přelomu 40. a 50. let zmizelo vše, co nevybízelo k budování socialismu. Kvalita uměleckých pořadů upadala, jejich hlavním kritériem se stal socialistický realismus s důrazem na národní identitu. Před původní rozhlasovou tvorbou se dával prostor dílům klasickým (Ješutová, 2008, s. 20–21). Rozhlas se také podílel na proticírkevní propagandě a od roku 1952 přestal přenášet bohoslužby (Bednařík, 2015, s. 59). Ideologicky vděčným nástrojem se stalo zejména zpravodajství a „Rozhlasové noviny“. Po nástupu Marie Kořátkové⁵³ do čela redakce se ve vysílání místo vlastních rozhlasových komentářů četly komentáře ze sovětských novin. Kořátková zároveň předala stále zahraniční zpravodaje⁵⁴ státem kontrolované České tiskové kanceláři, která tím sice získala monopol na informace ze zahraničí, ale v zásadě jen reprodukovala zprávy ze sovětské agentury TASS (Ješutová, 2003, s. 237).

Pro účely propagandy fungovala účinně rozhlasová publicistika, hlavně na začátku 50. let, když začaly politické procesy. Rozhlas odvysílal v roce 1950 vykonstruovaný proces se skupinou kolem političky Milady Horákové a o dva roky později se skupinou kolem pohlavára KSČ Rudolfa Slánského. Nešlo o živé vysílání ze soudních síní, do programu se zařadily záznamy sestříhané a zkontrolované podle předem daného scénáře (Bednařík, 2015, s. 59). Stěžejní bylo ospravedlnit procesy ve veřejnosti, o což se postaraly místní a akční výbory, které v podnicích šířily informace o údajné rozvracečské činnosti obžalovaných. Ve vysílání rozhlasu

---

⁵³ Marie Kořátková (1903–1967), přezdívaná Mary, pracovala v meziválečných letech pro komunistický ženský časopis *Rozséváčka* a později v periodiku *Svět sovětů*. Po nacistické okupaci v roce 1939 emigrovala s manželem do SSSR, po válce se stala šéfredaktorkou *Světa sovětů*. Do rozhlasu nastoupila v květnu 1948 po odchodu J. Hronka jako šéfredaktorka Rozhlasových novin. Na této pozici setrvala rok, v rozhlase působila do roku 1951 (Běhal, 1992, s. 134).

⁵⁴ V té době měl rozhlas zahraniční dopisovatele jen v Bělehradě a Varšavě (Ješutová, 2003, s. 237).

tak dokonce zaznívaly hlasy běžných občanů, kteří nekompromisně vybízeli k těm nejtěžším trestům pro domnělé záškodníky (Kaplan, 2019, s. 169).

Od roku 1953 byl rozhlas, jako ostatní média, pod drobnohledem Hlavní správy tiskového dozoru. Její pracovníci měli kancelář přímo v budově rozhlasu a před odvysíláním ověřovali každý text včetně prepisů reportáží a rozhovorů (Ješutová, 2003, s. 240). Nicméně i samotní redaktoři si uvědomovali, jaké následky by si nesli v případě, že by do vysílání zařadili protistátní obsah, a tak nic „závadného“ do éteru nepustili. Atmosféra této doby vedla k sebecenzuře. Johnston (2024, s. 66–67) uvádí, že v tomto ohledu docházelo mezi cenzory a rozhlasovými pracovníky ke zvláštní symbióze. Demonstruje to na kontrole záznamů rozhovorů, kdy si inspektoři uvědomovali, že neumí pracovat s technikou a že v případě zásahů budou potřebovat někoho, kdo z magnetofonové pásky problematickou pasáž „vystříhne“. Z vyprávění někdejší zaměstnankyně rozhlasu, se kterou Johnston vedla rozhovor, vyplývá, že se s cenzory vzájemně nechtěli omezovat: „Věděli jsme, co nemůžeme říct, a tak jsme to neřekli“ (ibid.).

4.2.3.1 Reorganizace Československého rozhlasu v roce 1952

Největší zásah do organizační struktury v dosavadní historii Československého rozhlasu přišel v roce 1952. Vnitřní reorganizace podle sovětského vzoru měla z rozhlasu definitivně vytvořit nástroj propagandy a pro tyto účely byli v roce 1951 do rozhlasu vysláni sověští experti. Zároveň v červnu 1952 vznikl Československý rozhlasový výbor, který formálně vedl ministr informací Kopecký, výkonná moc byla ale fakticky v rukou náměstků. Prvním z nich se stal dosavadní oblastní šéf Slovenského rozhlasu Jozef Vrabc.⁵⁵ Mezi dalšími náměstky byl například hlavní redaktor moskevského rozhlasu Jaroslav Hřebík⁵⁶ (Ješutová, 2003, s. 243), který měl podle Pátka (1991, s. 86–87) největší slovo v proměně rozhlasové žurnalistiky podle sovětské linie: „Často opakované heslo Sovětský svaz náš vzor převedl na heslo Sovětský rozhlas náš vzor.“ Kromě postu náměstka se stal ředitelem domácího vysílání, které se rozdělilo

---

⁵⁵ Jozef Vrabc (1909–1987) začínal v rozhlasu jako technik v roce 1933. Roku 1944 vysílal během Slovenského národního povstání v Banské Bystrici. Po válce působil jako vedoucí techniky bratislavského rozhlasu, posléze byl oblastním ředitelem Československého rozhlasu pro Slovensko. Na pozici prvního výkonného náměstka předsedy ČSRV působil do roku 1954 (Ješutová, 2003, s. 243).

⁵⁶ Jaroslav Hřebík (1921–?) pracoval za války až do roku 1947 jako úředník a poté nastoupil do moskevského rozhlasu, kde působil až do roku 1952, kdy byl jmenován náměstkem předsedy Československého rozhlasového výboru (Ješutová, 2003, s. 244).

do čtyř redakcí jednotlivě řízených hlavními redaktory. Spolu s ředitelem zahraničního vysílání Alešem Suchým⁵⁷ měl tedy Hřebík pod kontrolou obsah programu.

Ješutová (2003, s. 245) programovou strukturu domácího vysílání po roce 1952 rozděluje následovně: hlavní redakce politického zpravodajství, hlavní redakce literárního a dramatického vysílání, hlavní redakce hudebního vysílání a hlavní redakce vysílání pro děti a mládež. Hlavní redakce politického zpravodajství se dělila na publicistickou redakci a redakci zpravodajství, jejíž vedoucí zároveň zastupoval hlavního redaktora. Zpravodajská redakce zahrnovala zpravodajskou směnu, rubriku vnitřních informací a později připojené oddělení krajských korespondentů a reportážní oddělení.

4.2 Zahraniční dopisovatel z Palestiny

V poúnorové atmosféře a nedlouho po přidělení postu vedoucího zahraniční rubriky poslal rozhlas Ludvíka Aškenazyho na začátku července 1948 na zahraniční cestu. Bylo mu tehdy 26 let, když odcestoval na Blízký východ, kde se začínal vyostřovat arabsko-izraelský spor.

Palestina, která byla do té doby britským mandátem, měla být z rozhodnutí organizace Spojených národů dne 29. listopadu roku 1947 rozdělena na dva nezávislé státy – arabský a židovský. Návrh⁵⁸ přijala izraelská strana a 14. května roku 1948 byl vyhlášen samostatný stát Izrael. Jenže Arabové koncept ostře odmítli a dohady o podobě územního uspořádání vyústily v dekádu konfliktů. Československo bylo jednou z prvních zemí, která rozdělení Palestiny podporovala a která dle moskevských požadavků dodávala zbraně izraelské armádě i po únorovém převratu v roce 1948⁵⁹ (Taterová, 2018, s. 121–128).

Od 3. července 1948 měl Ludvík Aškenazy jako dopisovatel politického zpravodajství pokrývat zprávy z Palestiny, respektive z nově vzniklého Izraele. Jako hlavní stanoviště mu byla přidělena Haifa, město na severu dnešního Izraele. Dostal zahraniční diety ve výši 20 dolarů na den a rozhlas mu hradil i cestovné, noclehy, knihy a výdaje za podávání zpráv telegrafem.

---

⁵⁷ Aleš Suchý (1922–?) Během války byl úředníkem, po roce 1945 působil krátce na ministerstvu informací a v *deníku Rudé právo* jako redaktor. V letech 1947–1950 byl vedoucím redakce moskevského vysílání. Náměstkem předsedy Československého rozhlasového výboru byl do roku 1955 (Ješutová, 2003, s. 244).

⁵⁸ Podle Taterové „Plán na rozdělení Palestiny“ lehce upřednostňoval požadavky sionistického hnutí nad těmi, které zněly z arabské strany (2018, s. 123)

⁵⁹ To se všechno mělo změnit s geopolitickou situací – stát Izrael se nevydal cestou socialistické revoluce a v očích lidových demokracií se „připojil“ k Západu. Ze spojence se tak vzápětí stal československým nepřítelem (Taterová, 2018, s. 121–128).

„Žádná další vydání nebudou hrazena, zvláště ne vydání za taxi.“ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX)

Do letadla v Praze-Kbelích nasedl na začátku července s Aškenazym také budoucí spisovatel Arnošt, který odjel do Palestiny jako redaktor *Lidových novin*.⁶⁰ Z Lustigových knižních vzpomínek lze o jejich společném pobytu v Palestině leccos vyčíst, proto bude tato kapitola vycházet primárně z nich. Touto zahraniční cestou odstartovalo jejich celoživotní přátelství. „Okamžitě jsme se skamarádili. Oba jsme si mysleli, že jsme nesmrtelní“ (Lustig, 2009, s. 79). Podle Cingera (2009, s. 135–136) se Lustig s Aškenazym potkali na vojenském pražském letišti 3. července 1948 a spolu s nimi letěl také Antonín Sochor, velitel samopalníků Svobodovy armády, se kterým se Aškenazy znal už z dob války. Sochor byl v roce 1948 členem generálního štábu izraelské armády a velel brigádě židovských dobrovolníků, kteří se cvičili na Střední Moravě jako součást podzemní židovské organizované vojenské síly Hagany.

V Izraeli přistáli na vojenském letišti v Haifě. Aškenazy měl ubytování v Tel Avivu a Lustig v kibucu Kfar Masaryk.⁶¹ Oba měli zřejmě hlavní pracovní zázemí v Tel Avivu, kde se jich ujal dopisovatel ČTK Artur Kraus. Posléze se k nim přidal i budoucí spisovatel Ladislav Mňačko. Podle Lustiga byl Aškenazy při práci velmi pohotový a vynalézavý. Už tehdy měl známosti na izraelském ministerstvu zahraničí, přes které do Československa posílal do rozhlasu zprávy. „Tak se stalo, že během patnácti minut se zpráva Ludvíka Aškenazyho dostala z kantýny v Tel Avivu do Prahy. Stačilo otočit knoflíkem rozhlasového přijímače v téže kantýně a vyslechnout si: ‚Jak nyní hlásí náš válečný zpravodaj...‘ [...] Ze svého husarského kousku si udělal rutinu“ (Lustig, 2002, s. 93–94).

Aškenazy s Lustigem zároveň pokrývali zprávy z obkličovaného Jeruzaléma. Lustig ve svých vzpomínkách o jednom z útoků na město, který začal ve chvíli, kdy spolu seděli v novinářské kantýně, vyprávěl následovně: „Aškemu připadalo přespříliš opatrné vysedávat v kantýně, číst noviny a monitorovat s ostatními nejrůznější rozhlasové stanice včetně arabského a izraelského rozhlasu, vybírat ze zpráv hrozinky a odtelegrafovat je domů. [...] Vyzval mě, abychom se šli projít. [...] Rozumné to nebylo, ale vyvracet mu to nešlo. Střelba, jak se zdálo, ho nerušila“ (ibid.).

---

⁶⁰ Lidové noviny byly tehdy deníkem Svazu československých spisovatelů a vedl je komunistický novinář a spisovatel Jan Drda (Bednařík et al, 2019, s. 276).

⁶¹ Kibuc Kfar Masaryk byl založen v roce 1938 židovskými imigranty z Československa. Leží na severu Izraele a od Tel Avivu je vzdálený přibližně 100 kilometrů vzdušnou čarou (Moshe, 19997, s. 44–45).

Z Izraele se Aškenazy vrátil do Československa 18. září roku 1948 (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX) a do rozhlasu s sebou přivedl Lustiga, kterého si vzal pod svá křídla. „Ludvíček trval na tom, že on je hvězda a já budu jeho hvězdička. Vzal mě do rozhlasu, učil mě“ (Lustig, 2009, s. 85). Zanedlouho k nim ještě přibyl budoucí spisovatel Ota Pavel,⁶² který na Lustigovo doporučení v rozhlase pracoval jako sportovní redaktor. Společně tvořili nerozlučnou trojici. „Oba jsme s Otou Aškenazyho uznávali. Uměl toho z nás tří nejvíc. Věděl, že ho uznáváme. Byl starší a patřilo mu to,“ vzpomínal na jejich přátelství Lustig (2002, s. 89).

Manželka Oty Pavla Věra Pavlová často pomáhala Aškenazymu jako písáčka. Podle Lustiga (Cinger, 2009, s. 155) „nepsal prakticky nikdy; diktoval. To možná byl důvod, proč nepracoval v novinách, ale v rozhlase. Každé slovo nechal projít v mlýnku svého mozku snad tisíckrát, než je vyslovil. Pak sedělo. Přemílal slova jako v nějaké modlitbě.“ O tom se ve svém vyprávění zmínil i Mann (2024), říkal, že k nim domů chodily písáčky, většinou z rozhlasu, a přepisovaly otcovy knihy a hry. Častými hosty u Aškenazyových/Mannových doma byli i Lustig a Pavel, na které Mann rád vzpomíná.

4.1.1 Reportáž *Kde teče krev a nafta*

Z Aškenazyho působení na Blízkém východě se bohužel v archivu Českého rozhlasu nic nedochovalo, a tak nejsou žádné záznamy o jeho dopisovatelské práci. Nicméně po návratu do Československa mu vyšla 15. prosince 1948 reportáž z Izraele s názvem *Kde teče krev a nafta*.

V reportáži dominují fotografie Viktora Radnického,⁶³ takže se jedná spíše o obrazovou brožuru s doprovodným textem ve velikému formátu a bez číslovaných stránek. Publikována byla v edici „Zrcadlo doby“,⁶⁴ kterou vydávalo nakladatelství Svoboda, založené v květnu roku 1945 jako účelové zařízení Komunistické strany Československa pro vydávání politické a pokrokové literatury (Burget, 2013).

Aškenazy se v reportáži zabývá zejména problematikou pobřežního města Haifa, které se stalo předmětem arabsko-izraelských sporů. Haifa byla jedním z největších a nejdůležitějších přístavů v regionu a zároveň sídlem velké ropné rafinerie, jednalo se tedy o strategickou oblast, která byla od 15. května roku 1948 součástí Izraele. Aškenazy zmiňuje vnitřní zápas, který

---

⁶² Ota Pavel (1930–1973) byl prozaik a novinář. V rozhlase pracoval jako sportovní redaktor v letech 1949–1956. Později pracoval v časopise *Stadion* a posléze jako sportovní reportér psal pro časopis *Československý voják*. Během života se věnoval spisovatelské činnosti (Pátek, 1991, s. 99).

⁶³ Viktor Radnický (1916–1985) byl fotograf a fotožurnalista, který od roku 1945 pracoval pro časopis *Květy* jako fotoreportér (Dostupné z: <https://cs.isabart.org/person/27135>).

⁶⁴ Zrcadlo doby měla být původně reportážní edice, ve které vyšla i dokumentární publikace z pohřbu Jana Masaryka. Postupně se ale zaměřovala na kritiku katolické církve, Vatikánu, Severoatlantické aliance a Spojených států (Burget, 2013).

podle něj sváděly Spojené státy – na jedné straně jako lídr OSN podporovaly vznik Izraele, na druhé straně podléhaly tlaku arabské ropné lobby.⁶⁵ Haifa se tak měla v očích Aškenazyho stát bodem střetu, „kde teče krev a nafta“ (Aškenazy, 1948).

Charakter reportáže odpovídá propagandistickému zaměření edice a atmosféře tehdejší doby – je zní patrné, na jaké straně stálo Československo ve studenoválečném konfliktu a jaké postavení tehdy zaujímal vůči nově vzniklému státu Izrael. V celém textu autor využívá značně propagandistický slovník, typický pro titulky tehdejších periodik. Objevují se v něm hesla jako „zemědělské komuny“, „silná odborová hnutí“, „uvědomělé dělnictvo“, „pokroková inteligence“. Poplatnost době je čitelná i v heslech pod fotografiemi, například ve znění „Kdo je naším pravým přítelem? Pouze SSSR a země lidově demokratická. – volá delegátka sjednocené mládeže“ či „Písně Moskvy a Stalingradu v horách Jerusalemských“. Reportáž také neskrytě pracuje s negativními emocemi, vypovídá o tom nejen manipulativní skladba fotografií, kdy jsou vedle sebe obrázky britských „okupantů“ a židovského chlapečka, „narozeného v koncentračním táboře“, jehož zranila „střepina arabské bomby, shozené s britského letadla, které řídil Němec“, ale i narativem dobra bojujícího proti zlu, kdy „dobro“ reprezentuje Sovětský svaz, který podporuje Izraelský stát, a „zlo“ Západ včetně USA (ibid.).

Nabourat obraz Spojených států a vyvolat vůči nim ve společnosti averzi bylo jedním z cílů komunistické propagandy, v československém prostředí jí to ale znesnadňovalo několik faktorů. Jedním z nich byly sympatie části obyvatel k americkým vojskům, která osvobodila západní část země. Zároveň československá společnost neměla se Spojenými státy oproti Německu negativní historickou zkušenost, naopak k nim vzhlížela jako k zemi svobody, demokracie a blahobytu. Prostředkem antiamerické kampaně se tak stalo například lživé tvrzení o podpoře nacistických zločinů ze strany Spojených států (Rychlík, 2014, s. 22–23).

K Aškenazyho reportáži nelze přistupovat jako ke zpravodajské. Vzhledem k její až beletrické poloze bychom ji dnes označili spíše jako reportážní črtu nebo fejeton. Aškenazy sice operuje s daty a citacemi, jako vševědoucí vypravěč ovšem bez zdrojů. Nemá tak smysl hodnotit obsah textu, natož jeho objektivitu, protože je v kontextu dnešního vědění neztotožnitelný, nicméně je zajímavé na něj pohlížet jako na společenskou sondu do tehdejší doby a vnímání. Za zmínku určitě stojí role, kterou v reportáži Aškenazy připisuje Německu. Konflikt v Palestině začal jen tři roky po skončení druhé světové války. Sám Aškenazy, Polák židovského původu, měl s nacistickým režimem traumatizující zkušenost, která se do jeho projevu musela logicky obtisknout. To, že si válku v sobě nesl celý život, zmiňuje i Lustig (2002, s. 99): „Druhá

---

⁶⁵ V tomto kontextu zmiňuje americko-arabskou naftovou společnost Aramco (Aškenazy, 1948).

světová válka z něj nikdy neodešla. Protékala mezi řádkami všeho, co napsal.“ V textu je proto patrná zášť, kterou vůči německému národu pociťoval: „O půlnoci přiletěli britské spitfiry. Snad je řídil německý letec. Kdož ví?“, i hrůza z válečných let:

„V roce 1948 není lidská krev ani zčásti tak důležitou jako petrolej. Z petroleje se vyrábí benzin. A benzinem polévali Němci děti v kyjevském Babím járu,⁶⁶ aby lépe hořely“ (Aškenazy, 1948).

Jazyk reportáže je sugestivní, Aškenazymu nelze upřít literární schopnosti. Zdařile pracuje s metaforami a kontrastem, který je patrný už ze samotného názvu *krev* versus *nafta*. Charakteristická je také jeho práce s ironií:

„A nikdo, ani odborníci na horoskopy z amerického ministerstva zahraničí, nemohl předvídat, v jaké směru půjde politický vývoj tohoto státu“ (ibid.).

V neposlední řadě v textu užívá řečnické otázky, které nemají zahájit diskusi, ale bodnout.

„Kdo vyhraje: krev či nafta? Srdce či žok? Bankéři či lidé?“ (ibid.).

Navzdory tomu, že je reportáž propagandistickým dílem, je čtivá a odráží typické prvky Aškenazyho rukopisu – citovou apelativnost a dominující soucit s trpícími.

4.3 Další zahraniční cesty a reportáže

O Aškenazyho působení v zahraniční rubrice v letech 1948–1950 není ve veřejně dostupných dokumentech mnoho informací. Svou práci zřejmě ale plnil dobře, protože po roce v čele rubriky dostal příplatek ke mzdě:

„Redaktor Aškenazy se vypracoval na redaktora tak vynikajícího, že daleko přesahuje běžný redaktorský průměr. [...] Je záhodno, aby jeho práce

---

⁶⁶ Operační skupina nacistického wehrmachtu Einsatzgruppen během dvou dnů, 29. a 30. září 1941, zavraždila v Kyjevě přes 30 tisíc Židů. Masakr nese název podle místa v Kyjevě Babij Jar. Server *holocaust.cz* uvádí, že šlo o předěl v historii šoa, protože to bylo první masové vraždění Židů německými jednotkami (Kraus, 2011).

v úseku zejména v dnešní době tak důležitém, byla náležitě finančně ohodnocena“ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

V období, kdy zahraničně-politické zpravodajství vedl, vycestoval kromě Izraele i do dalších zemí (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX). Konkrétně odjel několikrát do Polska, dále navštívil Rakousko, Řecko a NDR.⁶⁷ Ve většině medailonků, portrétů a slovníkových hesel (srov. Hubička, 2011, s. 42–45; Běhal, 1996, s. 26–27; Bartůšková a Příbáň, 2020) se uvádí, že byl rozhlasovým zahraničním dopisovatelem také z Japonska, Indie, Itálie a Spojených států. Tyto informace nejsou dohledatelné v žádném z archivů, nepotvrzuje je ani Aškenazyho tvorba, protože neexistuje reportážní kniha, která by jeho působení ve zmíněných zemích potvrzovala.⁶⁸ Na základě těchto zjištění a vyjádření Manna se tedy přikláním k tomu, že v těchto státech během kariéry redaktora v Československém rozhlase nemohl působit. „Byl i v Indii i v USA,⁶⁹ ale ne z rozhlasu. V Japonsku nebyl nikdy“ (Mann, 2024).

Ze svých cest v letech 1948–1951 sepsal reportáže. Největšími publikacemi, co se rozsahu týče, byly jeho první vydané reportážní knihy *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska* (1950) a *Německé jaro* (1951).⁷⁰ Zároveň se objevily i v publikaci, jíž je spoluautorem – *Modrý zápisník* (1951) a *Varšavský kongres* (1951). Drobné reportáže zařadil také do své sbírky *Všude jsem potkal lidi* (1955). Tato kapitola se zaměří zejména na jeho zahraniční výjezdy v letech od roku 1949 do první poloviny roku 1950 a následovně se v podkapitolách bude věnovat zmíněným dílům (kromě publikace *Modrý zápisník*, které se budeme věnovat později).

4.2.1 Reportážní publikace *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska*

Zda Aškenazy v uvedeném období 1948–1950 odjížděl do zahraničí vždy z pracovních důvodů, nelze z dochovaných materiálů potvrdit. Nicméně v rozhlasovém archivu je zmínka ze srpna roku 1949, kdy odjel na výměnný pobyt kulturních pracovníků do Polska. Jednalo se zřejmě o rekreační zájezd zprostředkovaný závodním výborem Revolučního odborového hnutí.⁷¹ Cestu měl zároveň dle rozhlasového zadání využít k psaní reportáží z pobřeží a československého

---

⁶⁷ Toto tvrzení vychází z jeho publikovaných reportáží, které jsou vždy datovány a lokalizovány.

⁶⁸ Kromě publikace reportáží *Indiánské léto*, kterou sepsal z návštěvy USA v roce 1956, když už v rozhlase nepracoval.

⁶⁹ Ve Spojených státech byl Aškenazy v roce 1956 jako delegát OSN na lodi *Queen Mary* v delegaci ministra zahraničí Václava Davida. Z tohoto pobytu sepsal reportážní knihu *Indiánské léto* (Mann, 2024).

⁷¹ Postátněné odbory ROH totiž organizovaly sociální, kulturní a rekreační akce (Rychlík, 2020, s. 86).

přístavu ve Štětíně.⁷² Proplacený měl z třiceti strávených dní v Polsku týden, na který obdržel akreditiv čtyřicet tisíc zlotých (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Měsíc prožitý ve své rodné zemi zpracoval hned po svém návratu do Prahy v publikaci *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska*, která vyšla v roce 1950 v nakladatelství Orbis pro Československý rozhlas. Obálku navrhnul a obrázky (karikatury) nakreslil Jaroslav Kándl.⁷³ Je to sbírka dvaceti pěti textů, které, stejně jako všechny Aškenazyho reportáže zkoumané v diplomové práci, kombinují prvky reportáže, fejetonu a otevřeně propagandistického článku. Schildberger (2020, s. 161) uvádí, že kdybychom odhlédli od jejího propagandistického rázu, podobá se Aškenazyho styl v této knize cestopisným publikacím Karla Čapka.

Inspirací pro název knihy se Aškenazymu stala polská ulice Miła ve Varšavě, kde za druhé světové války sídlila centrála židovského odboje. Během povstání ve varšavském ghettu v roce 1943 vedli na tomto místě odbojáři proti nacistickým okupantům vytrvalý, ale zoufalý boj.⁷⁴ Aškenazy ulici věnuje v knize samostatnou reportáž s názvem *O ulici Milé a milých lidech* a demonstruje na ní odhodlanost polských lidí, kteří vlastní pílí uvedli ulici po roce 1945 v nový a lepší život (Aškenazy, 1950, s. 60–64). Obdiv k Polákům se prolíná téměř každým textem v této knize. Glorifikuje poválečnou obnovu zdecimovaného Polska, kterému ve vzkříšení pomáhají hlavně uvědomělí a pracovití lidé. Až pateticky vyzdvihuje pokrokovost a pompéznost výstavby dopravní tepny ve Varšavě:⁷⁵

„Největší urbanistické předsevzetí za posledních dvacet let se jmenuje: trasa W-Z. [...] Dálnici stavěli polští lidé. Byla to dosud jejich největší bitva“ (ibid., s. 23–26).

Z autorova dojetí nad zemí, jež vstala z popela a z celkově láskyplného projevu vůči Polákům je cítit, že píše o své domovině:

„Což, i my svoji Prahu milujeme. Ale je to stará láska, z druhu těch, které sice nerezavějí a nechladnou, ale, promiňte, mají ustálenou teplotu a

⁷² Československo totiž po druhé světové válce podepsalo s Polskem dohodu, na základě které si pronajalo prostory ve štětínském přístavu. Šlo o oblast poloostrova Ewa o celkové rozloze zhruba 30 tisíc metrů čtverečních (Krátká, 2016, s. 28).

⁷³ Jaroslav Kándl (1917–1979) byl inženýr architektury, grafik, autor ilustrací a kreslených filmů. Aškenazymu ilustroval i knihu *Německé jaro*. Dostupné z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_auth-m0073792-Kandl-Jaroslav-19171979/?qt=mg.

⁷⁴ Zdroj dostupný z: <https://1943.pl/en/artyku/mila-18/>.

⁷⁵ Trasa východ–západ, označovaná písmeny W–Z, byla jedním z velkých infrastrukturních projektů po druhé světové válce. Její stavba probíhala v letech 1947–1949 (Lipska, 2019, s. 152).

ustálený puls. Máme se s Prahou rádi, jak se milují staří manželé. Vždyť jí také říkáme: Matičko. Ale polský básník zpívá: Warszawo – kochanko moja. Varšavo – moje milenko“ (ibid., s. 22).

Opět v knize tematizuje úhlavního nepřítele – nacistické Německo, které má na svědomí zmrzačení polské země. Skrze připomenutí válečných hrůz také opakovaně pracuje s přehnanými emocemi:

„Matky vítaly své syny, kteří se vraceli z války, radostnými slovy: Pojd' dál synáčku. Sedni si tady na kámen – máme ho místo květované pohovky, vzpomínáš si ještě?“ (ibid., s. 17–16).

Stejně jako v případě reportáže *Kde teče krev a nafta* lze pro jeho tehdejší zaujatost vůči Německu nalézt pochopení skrze jeho vlastní zkušenosti. „Vědomí války mu pomáhalo, aby stál na straně všeho, co chtěli nacisté zničit. Viděl to jako dobro a zlo, světlo a tmu, pravdu proti lži,“ napsal o Aškenazym Lustig (2002, s. 99).

Výrazným rysem, který se objevuje v některých reportážích *Ulice Milé*, je také proticírkevní rétorika, typická pro marxisticko-leninskou ideologii.⁷⁶ Aškenazy v reportáži *O kostelníkově zjevení a krvavých slzách Panenky Marie* ironicky poukazuje na zázrak, který se měl odehrát v katedrále v polském Lublinu v roce 1949. Tehdy si jedna z věřících měla při mši všimnout, že z obličejů Panny Marie na obrazu stéká slza. Zpráva o plačící svaté se rychle rozšířila a za obrazem se sjížděly davy lidí.⁷⁷

„Slepí, hluší a chromí, syfilitici a tuberkulosní chtěli vidět krvavé slzy Panenky Marie. Ušlapali k smrti dívku. Bylo jí devatenáct let“ (Aškenazy, 1950, s. 77).

Aškenazy tuto událost záměrně využívá propagandisticky:

---

⁷⁶ Narodil od Československa, kde se komunistům dařilo představitele církve zdecimovat, se ale vztah Poláků k církvi nedařilo zlomit. Příčinou byla letitá tradice katolické církve v zemi a její pevné spojené s národní identitou (Cichosz a Kopeček, 2007, s. 152–155).

⁷⁷ V prosinci 1949, tedy stejného roku jako v Polsku, se měl odehrát podobný zázrak i v Československu. V kostele v Číhošti při bohoslužbě faráře Josefa Toufara se měl podivuhodně rozkývat dřevěný oltářní křížek. Úkaz vidělo 20 svědků a na místo se začaly sjíždět davy poutníků a zvědavých lidí. Komunisté tuto událost začali vyšetřovat, Josefa Toufara nařkli z podvodu, zatklí a k smrti umučili. Ještě před smrtí ho v zuboženém stavu dovezli do Číhoště, kde s ním natočili proticírkevní propagandistický film *Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení*. Celá událost byla značně mediálně zneužita (Doležal, 2015).

„Nedaleko Lublina jsou dvě městečka. Jedno z nich se jmenuje Majdanek. Druhé z nich se jmenuje Tremblinka (pozn. aut. – jedná se o Treblinku). V obou těchto místech⁷⁸ jsme byli po válce. Ve vzduchu ještě stál zápach spálených lidských kostí, v dřevěné ohradě bylo asi dvě stě pečlivě seřazených pytlů se ženskými vlasy. To byly vlasy žen, proměněných v dým [...]. A protože nevyzpytatelné jsou cesty Boží, nesmí nás zajímat skutečnost, proč rozhodnutí o zázraku bylo učiněno v červenci roku 1949, kdežto v letech, kdy se z pecí Majdánku vznášel ve dne v noci žlutý kouř z krematorií, ani Bůh, ani jeho náměstek v Lublině, biskup Kalwa, neuznali za vhodné učinit zázrak“ (ibid., s. 74–78).

Dalším příkladem, kdy Aškenazy demonizuje polskou církev, je reportáž *O jednom penny horníka Thomase Stuarta, svatých olejích a zásobníku*, ve které rozebírá zatčení Władysława Gurgacze,⁷⁹ polského jezuitu, kněze a kaplana polské podzemní nezávislé armády. V roce 1949 byli členové této podzemní organizace zadrženi při snaze získat peníze ze státní banky pro svoji činnost. Ačkoliv se Gurgacz akce neúčastnil, byl zatčen a odsouzen k trestu smrti. Aškenazy o celé události píše, ve světle dnešního vědění, lživě:

„Žalobce ukazuje breviář: Je Váš? Ano – říká kněz Władysław Gurgacz. Žalobce ukazuje revolver značky Nagan: Je váš? Ano – říká kněz Władysław Gurgacz. [...]. Knězi Władysławu Gurgaczovi byl dokázána zpronevěra peněz sebraných věrnými. Byl mu dokázán pokus o loupežnou vraždu. A jiné delikty“ (ibid., s. 72–73).

Poslední třetina knihy *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska* se už tolik nenese v propagandistickém duchu a propisuje se v ní Aškenazyho osobitý styl práce s detailem, charakteristický hlavně pro jeho pozdější tvorbu. Popis putování po Polsku, které zakončuje u Baltského moře ve Štětíně, se spíše než reportáži podobá povídce. Jeho lyrizující pohled na realitu a smysl pro malé lidské příběhy dělá texty přitažlivé i pro současného čtenáře.

---

⁷⁸ Majdanek a Treblinka byly za druhé světové války nacistické vyhlazovací tábory v Polsku (Mattoño a Graf, 2010).

⁷⁹ Władysław Gurgacz po válce kritizoval komunistický režim a zdůrazňoval rozpor mezi Kristovým učením a komunistickou ideologií, čímž se dostával do hledáčku tajných služeb. Polský Ústav Národní Paměti na svých stránkách uvádí: „Vojáci Polské podzemní nezávislé armády se vyhýbali ozbrojeným střetům, neprováděli žádné represivní akce proti komunistickým aktivistům a peníze a zboží pro jednotku rekvírovali pouze od státních institucí – nikdy na úkor soukromých osob“ (Dostupné z: <https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/83892,Ks-Wladyslaw-Gurgacz-1914-1949.html>).

4.2.2 Reportáže ve sbírce *Všude jsem potkal lidi*

Záhy po návštěvě Polska odjel Aškenazy v září roku 1949 do Vídně a stejného roku ještě stihnul krátce navštívit Athény. Obě cesty zpracoval do krátkých reportáží, které vyšly ve sbírce *Všude jsem potkal lidi* v roce 1955. Vydala ji Mladá fronta v nakladatelství Československého svazu mládeže, obálku a vazbu nakreslil Zdeněk Seydl.⁸⁰ Součástí výboru jsou i výňatky z knih *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska a Německé jaro*. Na obálce knihy Aškenazy o své sbírce uvádí:

„Uplynulo pět let od doby, kdy byla psána většina těchto črt – co v nich najde čtenář roku 1955? Pět let je doba krátká, byla to však doba přísného měřítka a vzrůstajících požadavků. Ale myslím si, že zůstala v nás nezměněna jedna věc – člověk rád cestuje“ (Aškenazy, 1955).

4.2.2.1 Dunaj krásný a modrý

Z cesty do Vídně v roce 1949, do které, jak Aškenazy píše, přijel na rakouské volby, sepsal pět črt: *Flašinet; Vrátný; V divadle; Zelený likér; Papá, nespustil bys mi kol?* a zahrnul je do kapitoly s názvem *Dunaj krásný a modrý*. V názvu se opět snoubí Aškenazyho smysl pro ironii, Dunaj popisuje jako žlutošedou řeku, ale na vídeňském nádraží ho po příjezdu přivítá zvuk flašinetu hrající valčík *Na krásném modrém Dunaji* od Johanna Strausse mladšího.

„Dunaj není modrý a všude je plno volebních plakátů“ (ibid., s. 8).

Všechny črty jsou téměř dvoustránkové a svým obsahem působí jako zápisky z deníku. Aškenazy v nich popisuje místa a lidi, se kterými se na nich seznamuje, a vykresluje krátké situace z těchto setkání. Začínají nevinně, jako povídka, kterou postupně prostupuje propagandistický podtext. Vídeň z nich vychází jako kapitalistické město, kde během voleb probíhá emotivní agitace, kde se bohatí dívají svrchu na chudé, kde se malé děti živí pouličním prodejem a kde podnikají kolotočáři.

---

⁸⁰ Zdeněk Seydl (1916–1978) byl malíř, grafik a scénograf. Jeho manželkou byla malířka a ilustrátorka Helena Zmatlíková (Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/person/27402/zdenek-seydl>).

Hned z kraje, v prvním textu s názvem *Flašinet*, Aškenazy čtenáře ujistí, že jeho texty odráží realitu:

„Reportér, člověk střízlivý, bude jistě podezřelý, začne-li vyprávění tím, že se mu hned za nádražím donesly k uchu zvuky valčíku. [...] Ale reportáž je – jak známo – záznam skutečnosti, a skutečnost vypadala tak, že naproti nádraží stál flašinetář a k počtě starobylé Vídně točil klikou“ (ibid., s. 7).

Črta s názvem *Zelený likér* opět tematizuje válku. Vypráví o paní S. K., přeživší koncentračního tábora, které byl po válce, ironií osudu, přidělen byt po příbuzné nacistického pohlavára Heinricha Himmlera. Aškenazy se s ní setkává zřejmě cíleně, aby s ní vedl rozhovor o nespravedlnosti, které se na ní justiční systém dopustil. Paní S.K. totiž našla po svém nastěhování do bytu korespondenci bývalé nájemnice s jejím synovcem Himmlerem, kterou odevzdala úředníkům. Po čtyřech letech ji ale Himmlerova teta zažalovala za krádež dopisů a paní S. K. byla odsouzena ke třem měsícům vězení. Přestože se Aškenazy dozvídá o celé události z vyprávění, v textu se drží reportážního stylu, jako kdyby skutečně seděl v soudní síni a byl svědkem celého procesu.⁸¹

„Vidíte,“ pravila Himmlerova tetička, s vlídnou účastí sledující průběh přelíčení, „cizí byt je cizí byt. My chováme obzvláštní pietu k rodinným památkám“ (ibid., s. 12).

Celá črta končí tragickým dovětkem paní S. K.:

„Že to ten Heinrich nevěděl, kam po válce nastěhují vězně číslo 19386“ (ibid.).

4.2.2.2 Athénské zastaveníčko

Návštěvu Athén v roce 1949 zpracoval do tří črt pod názvy: *Na letišti; Město, které jsme neviděli; Plukovník Statopulos, předseda soudu* a shrnul je do kapitoly *Athénské zastaveníčko*. Aškenazy se v řeckém městě dlouho nezdržel, z textu *Město, které jsme neviděli* vyplývá, že

---

⁸¹ To se prakticky opakuje ve velké většině jeho reportáží, například když píše o zmíněném procesu s polským kaplanem *Władysławem Gurgaczem* a živě zaznamenává situaci, kterou ve skutečnosti nezažil.

v Athénách nestrávil ani den (ibid., s. 20). Jestli byly Athény místem mezipřistání na delším letu, Aškenazy nevysvětluje.

Všechny črty jsou stejně jako v kapitole *Dunaj krásný a modrý* psané jazykem poplatným době. V reportáži *Na letišti* popisuje, jak všichni cestující Československých aerolinií, kromě amerických občanů, uvízli v letadle na athénském letišti z příkazu místních policejních úřadů. Důvody nařízení nejsou jasné a Aškenazy nad nimi osobně nespekuluje, nicméně je podprahově servíruje čtenáři prostřednictvím rozmluvy spolucestujících:

„Nevíte, proč se nás bojí?“ říká stará paní, která cestuje do Kahiry. „Bojí se komunistů,“ odpovídá misionář. „Bože, jak je tu horko,“ praví též paní. „Vždyť já vůbec nevím, jak vypadá komunist!“ (ibid., s. 18).

Tuto Aškenazyho schopnost ironického tematizování politických otázek bez jejich vyslovení vyzdvihuje literární teoretik Mojmír Grygar v dobové publikaci *Umění reportáže* (1961, s. 109).

4.2.3 Reportážní publikace *Německé jaro*

V knize *Německé jaro* Aškenazy přináší sérii dvaceti reportáží z cesty po Německé demokratické republice na jaře 1950. Publikace vyšla v roce 1950 v edici *Živé knihy* v nakladatelství Svazu bojovníků za svobodu Mír a ilustroval ji Jaroslav Kándl. Reportáže jsou opět psané beletristicky a jeví se spíše jako povídky s rysy literární reportáže. Propagandistické prvky se v autorově projevu nezmírňují ani v tomto díle, naopak jsou ještě výraznější.

Jedním z prostředků komunistické propagandy v Československu bylo již několikrát zmíněné připomínání německých válečných zločinů. V československém prostředí měl tento prostředek informačního boje na co navazovat, protože protiněmecké nálady existovaly ve společnosti už řadu let a měly hlubší historické příčiny. Situaci ale komunistům v tomto ohledu zkomplikoval vznik dvou německých republik, které byly zhmotněním studenoválečného soupeření a rozdělení světa na „Východ“ a „Západ“.⁸² Před propagandou vyvstal téměř neřešitelný problém – jak negativní kampaň směřovat pouze na Němce ze Spolkové republiky Německo a nikoliv na občany Německé demokratické republiky, která byla součástí

---

⁸² Rozdělení sfér v poválečném Německu bylo jedním z předmětů jednání na Postupimské konferenci 17. července 1945. Na té se USA, SSSR a Velká Británie dohodli na rozdělení Německa do čtyř okupačních zón, jejichž správy si rozdělili mezi sebe společně s Francií (Vykoukal et al, 2017).

východního bloku. V médiích se tak mnohdy o obyvatelích NDR nemluví jako o Němcích, ale jako o „občanech NDR“ nebo „soudruzích z NDR“ (Rychlík, 2014, s. 23–24).

Aškenazy se s tímto úkolem o rozlišování Němců ve své knize *Německé jaro* vyrovnává poměrně prozaičtěji. Se slovem „Němec“ v reportážích pracuje bez ostychu, ale už zkraje dělí Němce dle not komunistické ideologie na ty uvědomělé, kteří se přidali k „táboru míru“, a na ty ovládané kapitalismem, kteří stále touží po cizím území:

„Jsou tu dvě Německa, ačkoliv Německo je jen jedno. V západním Německu se začalo stavět předmostí třetí světové válka. Ve východním Německu se začalo stavět předmostí míru“ (Aškenazy, 1951, s. 95).

Stejným způsobem autor řeší otázku přesídlenců, tedy československých Němců, kteří byli po válce na základě Benešových dekretů ze země nedobrovolně vystěhováni (Kučera, 2008, s. 1–15). V reportáži *Přesídlenci* píše o osobním setkávání v Meklenbursku s Němci z československého pohraničí a opět vysvětluje rozdíl mezi těmi, kteří v novém osudu našli příležitost a těmi, kteří jsou zatrpklí a touží po odplatě. Celou problematiku vysídlení po roce 1945 uzavírá striktně v pár větách:

„Řeč je o Němcích z našeho pohraničí, s kterými jsme žili jako dobří sousedé a kteří od nás museli odejít, protože složité umění sousedství jim bylo cizí“ (Aškenazy, 1951, s. 113).

Oficiálním vznikem dvou států v roce 1949 došlo i k rozdělení Berlína. V době, kdy Aškenazy město navštěvuje, ho ještě nedělí betonová zeď, a tak přináší informace z obou sektorů. V reportáži *První berlínské kroky* vypráví:

„O divném městě, kde uprostřed ulice probíhá hranice mezi mírem a válkou – mezi dělnickou ctí a peněženkou bursiánů“ (ibid., s. 18).

Konkrétně je tato reportáž obtiskem sovětské propagandy a vykresluje „americký sektor“ města jako místo plné hazardu, zločinů, sebevražd a chudoby, zatímco o sovětském sektoru píše jako o místě, kde „vlají modré pionýrské šátky nadějně mladé generace“ (ibid.). Čtenář tak už na prvních stránkách pochopí, na které straně autor knihy stojí.

„Na jedné straně chodníku kradou bosí uličníci banány, dovezené sem americkými letadly pro děti zbohatlíků, na druhé straně poskakuje na štaflích malíř a kráší štít nového knihkupectví názvem ‚Dětská knihovna‘.“ (ibid., s. 19).

V knize *Německé jaro* se objevují slabé obrysy spisovatelova smyslu pro dětský svět, kterému se věnuje hlavně ve svých pozdějších dílech. Během cest po Německu navštěvuje několik dětských domovů a v reportážích dává prostor řadě dětských postav. Přesto jsou rozhovory s dětmi opět propagandistickým nástrojem a pateticky směřují k politice. Příkladem je úryvek z reportáže s názvem *Ještě děti*:

„Víš, co znamená rudý šátek, Lízo? Víím, řeklo děvčátko v modrém šátku. – Ach, ano, víím, co znamená rudý šátek, ale my, německé děti, si ho teprve musíme zasloužit“ (ibid., s. 90).

Děti jsou ale v zásadě ti jediní, pro které má v reportážích pochopení i v případě, že ve světle ideologie stály na špatné straně. Jako příklad uvádí členy tak zvané Hitlerjugend⁸³:

„Proč byli takoví? Protože společnost, ve které rostli, jim dala do rukou dýku místo knihy“ (ibid., s. 83).

Název *Německé jaro* v sobě skrývá symboliku, která se nese napříč všemi reportážemi. Nevychází pouze z ročního období, ve kterém Aškenazy Německou demokratickou republiku navštěvuje, ale vypovídá o probuzení, vykoupení a novém začátku země, která se vydala cestou socialismu.

„Svěží dny a hvězdnaté noci se otrásaly písněmi. Písně byly stejně prudké jako zeleň stromů – zvučné a nové písně německého jara. Nehrály v nich blesky dlouhých nožů ani červeň zejících ran, nechřaptěly žádostivostí dobyvatelů – byly to písně mírné a čisté. [...] Z takových písní roste důvěra“ (Aškenazy, 1951, s. 195).

---

⁸³ Hitlerjugend byla mládežnická organizace Národně socialistické německé dělnické strany a byla druhou nejstarší nacistickou organizací (Špringl, 2013, s. 645–652).

Schildberger (2020, s. 162) uvádí, že se v této publikaci poprvé výrazněji objevují prvky, které jsou příznačné pro Aškenazyho styl v pozdější tvorbě: „Autor v některých reportážích ve sbírce pracuje se sebeironií a se zcizováním vlastních tvůrčích postupů.“ Příkladem je ironický přístup, který zaujímá k jeho nadšení v lyrizaci i takového žánru, jako je reportáž:

„Když se modrý autokar blížil k starobylému městu Výmaru, sestupovala na zem noc. Ještě se v ní stříbřil den, ale zbyly z něj pouze jasné nitky v jejím černém šálu. Stoupala temná a neznámá, trochu usměvavá a trochu smutná. Srp měsíce se blýskal jako náušnice a nevýrazné noční stromy šelestily jako vlečka plesových šatů. Nálada je poetická – to je jisté“ (Aškenazy, 1951, s. 126).

5. Vedoucí reportážního oddělení

Pár měsíců po cestě Německou demokratickou republikou byl Aškenazy na začátku srpna roku 1950 přeložen z vedení zahraničněpolitické redakce na pozici vedoucího reportážní rubriky (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX). Do čela reportérů nastoupil místo dosavadního šéfredaktora Františka Komendy,⁸⁴ který byl z rozhlasu vyhozen v rámci poúnorových čistek (Ješutová, 2003, s. 236).

„Žádáme, aby red. L. Aškenázymu byl vyplácen 25% funkční příplatek jako vedoucímu reportéru /místo F. Komendy/, kterému bude od 1.srpna odňat“
(APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Zhruba ve stejné době, kdy se přesouval do jiné redakce, rezonoval Československem jeden z největších vykonstruovaných politických procesů v historii komunistického režimu – monstrproces se skupinou kolem Milady Horákové. Čtyři obvinění, včetně Horákové, byli tehdy odsouzeni k trestu smrti, dalším osmi lidem byl udělen trest odnětí svobody⁸⁵ (Kaplan, 2019). Československý rozhlas vysílal proces z nařízení stranických orgánů po celých osm červnových dnů. Záznamy ze soudních síní před odesláním do éteru upravovali vybraní redaktoři na základě předem daných scénářů a sestříhané nahrávky po nich ještě kontroloval zvláštní ministerský zmocněnec (Ješutová, 2003, s. 257).

Proces probíhal od 31. května do 8. června roku 1950, pokud tedy Aškenazy nastoupil do reportážního oddělení až 1. srpna 1950, jak vyplývá z archivních dokumentů o navýšení jeho platu, tak se na své tehdejší pozici vysílání justičních vražd pracovně vyhnul. Nicméně Johnston (2024, s. 65) uvádí, že „v předvečer procesu s Horákovou byl Aškenazy editorem Československého rozhlasu a z této kompetence i cenzorem“. Své tvrzení podkládá knižními vzpomínkami někdejšího rozhlasového redaktora Jana Petránka,⁸⁶ který o Aškenazym vyprávěl následovně: „Jednu dobu nebyl šéfem zpravodajské směny, tedy momentální výrobní zpráv, nikdo jiný než Ludvík Aškenazy. Celé okolí ho mělo v úctě. Ale jako šéf vysílání, hlavně Rozhlasových novin v 19.00, byl strašný. Dostával se někdy do spisovatelského tranzu hned od začátku směny. Myslel na své povídky a na šéfovském stole mu zatím valem přibývaly

---

⁸⁴ František Komenda (1902–?) začal v rozhlasu pracovat v roce 1945 a po prověrkách v roce 1950 byl vyhozen (Pátek, 19991, s. 96).

⁸⁵ Tři z nich dostali trest odnětí svobody na doživotí (Kaplan, 2019).

⁸⁶ Kromě Petránka vzpomínal na Aškenazyho, jako na inspirativní a výjimečnou novinářskou osobnost, i spisovatel Zdeněk Mahler, který v ČsRo pracoval ve stejné době jako Aškenazy (Mahler, 2015, s. 37).

jednotlivé zprávy redaktorů. [...] Hlavně měl schválit obsah zpráv a seřadit je podle důležitosti“⁸⁷ (Petránek, 2014, s. 46).

Z Petránkových vzpomínek každopádně nevyplývá, že by vyprávěl o době během procesu s Miladou Horákovou. Navíc on sám tehdy v rozhlasu ještě nepracoval, jako elév nastoupil do zpravodajství až 1. srpna roku 1951 (Pátek, 1991, s. 80). I kdyby přece jen reportážní oddělení ve dnech procesu vedl Aškenazy, cenzurou záznamů byli podle Ješutové (2003, s. 245; 257) pověřeni vybraní rozhlasoví redaktori,⁸⁸ zároveň reportážní redakce byla podřízená šéfredaktorovi⁸⁹ celého zpravodajství, který odpovídal za chod i obsah vysílání (Ješutová, 2003, s. 195, 245).

5.1 Reportážní sbírka *Z Modrého zápisníku*

Pár měsíců po jmenování do čela reportážní rubriky, v listopadu roku 1950, odjel Aškenazy opět do Varšavy (Brejchová et al., 1951). Účastnil se totiž tak zvaného II. světového kongresu obránců míru, který vznikl pod záštitou Moskvy jako iniciativa „boje za mír“. První zasedání kongresu se konalo paralelně v Paříži a v Praze, druhé zasedání se mělo původně odehrát v anglickém Sheffieldu, jenže část delegátů z východních zemí nedostala od britské vlády víza, a tak se kongres přesunul do Polska (Rychlík, 2020, s. 112). Západ v čele se Spojenými státy totiž nedůvěřoval zemím socialistického bloku a jejich tehdejším záměrům. Celý kongres a potažmo Světovou radu míru, která během něj vznikla, považoval za komunistický konstrukt⁹⁰ (Rychlík, 2014, s. 23–24).

Aškenazy sepsal ze sjezdu, který se konal ve dnech 16.–22. listopadu (Rychlík, 2020, s. 112) soubor třinácti reportáží *Z modrého zápisníku*. Publikovaný byl jako součást dvou reportážních svazků z roku 1951. Jeden z nich vyšel pod názvem *Varšavský kongres v nakladatelství Mír* a spolu s Aškenazyho reportážemi v něm byly publikovány reportáže dvou autorů – Jiřiny Brejchové pod názvem *Z Sheffieldu do Varšavy* a Karla Marka pod názvem *Průběh varšavského kongresu* (Aškenazy et al., 1951). Druhý svazek, kde vyšly Aškenazyho texty, byl *Modrý zápisník z produkce vydavatelství Rudé právo*, jehož součástí byly i reportáže

⁸⁷ Johnston (2024, s. 65) zároveň dodává, že takový laxní přístup k práci byl Aškenazymu umožněn vzhledem k jeho bezúhonnému kádrovému profilu a statusu válečného veterána.

⁸⁸ Ješutová (2003) žádná konkrétní jména neuvádí.

⁸⁹ V čele zpravodajství vystřídal v roce 1949 Marii Kořátkovou Václav Kořínek. V letech 1950–1952 byl šéfredaktorem Karel Beba (Ješutová, 2003, s. 257).

⁹⁰ Rychlík (2014, s. 23–24) Světovou radu míru neoznačuje za čistě komunistickou organizaci, zároveň ale dodává, že ji Sovětský svaz dokázal velmi dobře ovládat skrze dosazené osoby ve vedení. Moskva se prezentovala jako pacifistická země, která bojuje za mír, podle Rychlíka „všechny odzbrojovací dohody ovšem měly ve skutečnosti jen omezený a čistě technický význam: bez uvolnění v oblasti ideologie a svobodné výměny informací nemohlo nastat skutečné politické uvolnění, a právě o oblasti ideologie SSSR prohlašoval, že žádné příměří mezi táborem socialismu a kapitalismu není možné.“

Aleny Vančurové-Santarové s názvem *Nové Polsko slouží Míru* a německého novináře Stephana Hermlina s názvem *Holubice ve Varšavě* (ibid.).

Aškenazy v prvních dvou reportážích *Z Modrého zápisníku* reflektuje přesun místa konání kongresu z Sheffieldu do Varšavy. Stejně jako v publikaci *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska* vyzdvihuje pracovitost a abnormální schopnost polského národa, který pohotově dokázal zareagovat na tuto organizační změnu a zvládnout v rekordním čase přípravu sjezdu:

„V této síni s pěti tisíci sedadel byla namontována v neuvěřitelně rychlém čase nesmírně složitá aparatura pro současný překlad projevů do devíti jazyků. [...] Stejná aparatura v Lake Success, která přijímá překlady jen v pěti jazycích a pro tři tisíce míst, byla seřízena během půl roku. Montáž kongresové aparatury trvala 3 – slovy tři dny“ (Aškenazy, 1951, s. 173).

V reportážích z varšavské konference si všímá, pro něj typicky, především lidí, se kterými se na ní setkal. Mezi delegáty se objevuje pestré spektrum osob – advokát, zedník, bývalý kapitán německé lodi nebo probošt. Veliký prostor věnuje „ženským hrdinkám“, vyzdvihuje zejména příběhy matek, které přišly o děti ve válkách. Opět se tedy vrací ke svému charakteristickému tématu:

„O svoje děti se již bát nemusím,“ říká Siba Eněva. „Ale tím více se bojím o děti cizích matek“ (ibid., s. 180).

Zároveň směřuje pozornost na v té době probíhající konflikt v Koreji, který v jeho interpretaci přiživují militaristické Spojené státy:

„Americká letadla bombardovala Fenjan. Potom odletěla. Kim se vracela domů se svým dítětem. [...] Nesla své dítě na zádech, ale nevěděla, že dítě nemá hlavičku“ (ibid., s. 176).

Právě válka v Koreji, která probíhala v letech 1950–1953, byla jedním z dalších prostředků komunistické propagandy. Československo v této otázce stálo, po vzoru Sovětského svazu, jehož zahraniční politiku oddaně kopírovalo, na straně Severní Koreje. Podporovalo ji z hlediska dodávky zbraní a poskytování zdravotní péče. Stejně tak přejalo sovětský narativ o „americkém agresorovi“, který, na rozdíl od východního bloku včele s SSSR, neusiluje o

světový mír (Rychlík, 2020, s. 111). To vše do veliké míry zrcadlí Aškenazyho reportáže ze sbírky *Z modrého zápisníku*.

5.2 Aškenazyho vliv na žánr reportáže

Aškenazyho reportáže vycházely na přelomu 50. let, kdy produkce tohoto žánru celkově narůstala (ibid., s. 83–84). Základem reportážní tvorby byl v období komunistického režimu obecně uplatňovaný a oficiálně prosazovaný přístup známý jako socialistický realismus. Tento umělecký směr spočíval v utváření ideálního obrazu socialistické společnosti a kulturní produkce proto generovala ustálené ideologické vzorce témat, jež odpovídaly „režimní“ skutečnosti a každodennímu životu lidí. Na základě tohoto konceptu se určila kritéria hodnocení správnosti a nepřijatelnosti jednotlivých děl (Janoušek et al., 2007, s. 259–304).

Žánr reportáže byl pro komunistickou stranu funkčním budovatelským nástrojem. Skrze něj ke čtenářům často promlouvaly hlasy z lidu – pracující dělníci, ikoničtí úderníci atp. Na stejném principu fungovaly i cestopisné reportáže, které se navíc soustředily na vykreslení ideového a hodnotového konfliktu mezi „mírovými“ zeměmi socialistického bloku a západními imperialisty včele se Spojenými státy. Ačkoliv se tyto reportáže navenek tvářily, že přináší autentické cestopisné zážitky, ve skutečnosti pouze potvrzovaly předem stanovený ideologický rámec (ibid.).

Přesně takový druh reportáží psal ze svých zahraničních výjezdů Aškenazy. Jeho tvorba se ale odlišovala kombinováním politické propagandy s intimním vypravěčským tónem, něhou a ironií. Literární teoretik Aleš Haman (1992, s. 175) o jeho rané reportážní tvorbě napsal, že už z ní bylo patrné, že se v něm skrývá talentovaný novinář: „Kdyby nebylo oné ideologické zaslepenosti, bylo by možno o něm hovořit jako o pokračovateli Karla Čapka.“

Ačkoliv podle Schildbergera (2020, s. 117–124) nebyla reportážní tvorba pro Aškenazyho literární růst stěžejní, zanechala tak výraznou stopu ve vývoji tohoto žánru v české literatuře 50. a 60. let: „Aškenazy dříve než jiní autoři (kteří jej pak často napodobovali) vnesl do reportáže už od padesátých let momenty subjektivity a lyrismu, které dokázal spojit s politickým, agitačním záměrem, a zároveň i s typicky „aškenazyovskou“ atmosférou lehké nostalgie a až jakési výčitky vůči zlému světu, ve kterém musí i citlivý člověk nějak přežít.“ O Aškenazyho lyrickém odkazu v reportáži píše také Haman (1963, s. 117–124) v dobovém článku „Aškenazy a Branald v ‚masce‘ reportérů“ publikovaném v časopise *Česká literatura*. Na příkladu reportážní knihy *Indiánské léto* (1958) Haman vyzdvihuje jeho smysl pro detail, kterým se dostává pod povrch věcí a nad rámec empirického poznání.

Aškenazyho reportáže se kromě propagandistické rétoriky vyznačovaly následujícími znaky: averze vůči válce, záběr na obyčejného člověka, přesvědčivý humanismus, obrazotvornost a do značné míry pohádková představivost. Od počátku k žánru přistupoval beletristicky, a ačkoliv v knize *Všude jsem potkal lidi* (Aškenazy, 1955) o reportáži píše jako o „záznamu skutečnosti“, o dva roky později se v anketě časopisu *Host do domu* z roku 1957 vysloví jinak: „A potom – do jaké míry je v reportáži dovoleno vymýšlet? Je-li to v reportáži zakázáno, pak nejsem reportér!“ (Dvořák, 1967, s. 335).

6. Konec kariéry v Československém rozhlase

Reportážní oddělení nezůstalo pod Aškenazyho vedením dlouho, na začátku června roku 1951 se přesunul do ideově uměleckého sektoru⁹¹ pod Jaroslava Jiránka.⁹² Zkraje ještě zůstal členem zpravodajské redakce, fakticky ale podléhal Jiránkovu řízení. Každý měsíc měl dodat alespoň tři zprávy do „Rozhlasových novin“ podle dohody s politickým sekretariátem. Postupně se stal literárním referentem (Archiv, ČRo). V tomto období se už také naplno věnoval psaní rozhlasových pořadů a v roce 1951⁹³ byla odvysílána jeho hra *Dítě a bomba*. Zároveň publikoval v časopisech, jako byly *Literární noviny*, kde mu vycházely například recenze. Postupně tedy přestal pracovat na pozici stálého rozhlasového redaktora a do vysílání připravoval hlavně umělecké příspěvky (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Ačkoliv z některých medailonků a slovníkových hesel (srov. Běhal, 1996, s. 26–27; TOMEŠ, 1999, s. 31) vyplývá, že byl v rozhlase zaměstnán až do roku 1953, fakticky v něm pracoval do konce roku 1952, kdy si požádal o roční neplacenou tvůrčí dovolenou:

„Plán mých literárních prací pro rok 1953 mně nedovoluje, abych se věnoval rozhlasové tvorbě v rozsahu, který by odpovídal mému úvazku a oprávněným požadavkům rozhlasového programu“ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Jako další důvod svého pracovního uvolnění uvedl pověření předsednictvem Svazu československých spisovatelů k plnění redakčních úkolů v *Literárních novinách*. Vyřízení žádosti provázely podle archivních dokumentů byrokratické komplikace ohledně uznání začátku dovolené a celá věc se poměrně dlouho řešila.

„Z celého případu bychom měli si vzít poučení, že s kulturními pracovníky jako je soudr. Aškenazy by se neměly uzavírat pracovní smlouvy vůbec a že by měly být s nimi smlouvy o dílo uzavírány na každý jednotlivý případ. Smlouvy tak nejasné, jako byla smlouva se soudr. Aškenazym, nemohou

---

⁹¹ Charakteristika ideově-uměleckého sektoru, ani náplň jeho činnosti se mi bohužel nepodařila zjistit a ani Ješutová ji ve svých publikacích neuvádí.

⁹² Zdali to bylo na vlastní žádost, není v dobových dokumentech uvedené.

⁹³ Snad první odvysílanou rozhlasovou hrou Aškenazyho byla *Britská špionáž* v roce 1949 (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

přinést prospěch ani soudr. Aškenazyemu ani naší programové tvorbě“ (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX).

Dne 26. června roku 1953 bylo nakonec jeho žádosti vyhověno a v závěru stejného roku s ním byl na základě jeho požadavku rozvázáán pracovní poměr.

V letech 1952–1953, kdy Aškenazy rozhlas opouštěl, vrcholilo v Československu zakladatelské období socialismu. Zemí otrásal další monstrproces, tentokrát s někdejší generálním tajemníkem ÚV KSČ Rudolfem Slánským. Celý proces se opět dostal do vysílání Československého rozhlasu. Jedenáct ze čtrnácti obžalovaných bylo židovského původu, a přestože šlo o nevyslovenou antisemitskou kampaň, proces ve společnosti vyvolal nárůst protizidovských nálad (Černíková, 2020, s. 67). Johnston (2024, s. 65) v této souvislosti uvádí, že „v té době byl Aškenazy odvolán ze svého místa v rozhlase, stejně jako mnoho dalších reportérů, které úřady identifikovaly jako Židy.“ Žádné jiné doklady o spojitosti Aškenazyho židovského původu s politickými procesy a antisemitskou atmosférou ve veřejnosti se ale nepodařilo dohledat a nepotvrdil je ani Aškenazyho syn Jindřich Mann. Zároveň si ale vzpomněl na jednu otcovu historku: „Ta antisemitská vlna ho určitě zasáhla. To mi říkal nějaký příběh, že ho odvedla policie, aby mu dali [...] do vojenský knížky, že je Žid,⁹⁴ razítko“ (Mann, 2024).

Podle vzpomínek Šťovíčkové (2009, s. 29) začal být Aškenazy rozhlasovému vedení nepohodlný, nicméně neuvádí, že by důvodem jeho rozhlasového konce měl být jeho židovský původ: „Byli z něho rozpačití; vytvářel kolem sebe paralelní laskavý svět. [...] Ale do naší tehdejší doby se nehodil. Co s ním? Zbavit se ho obvyklou cestou nebylo možné. Byl přece styčným důstojníkem 1. československé armády v SSSR. [...] Řešení se našlo. V redakci byla jeho talentu ‚evidentně‘ škoda. A on byl také ochoten raději zůstat doma, vymýšlet si neobyčejné příběhy a legálně je skládat do půvabných knížek.“ O pravých příčinách jeho odchodu se dá tedy pouze spekulovat.

---

⁹⁴ V Aškenazyho osobní složce v ABS se uvádí, že v roce 1952 Eduard Goldstücker – spisovatel, filozof a v roce 1948 čs. velvyslanec v Izraeli, uvedl, že Aškenazy v době, kdy působil jako válečný zpravodaj v Palestině, udržoval styky se sionisty. Podle záznamu ve složce se tajným službám tato informace nepotvrdila. Určitě ale stojí za zmínku, že Goldstücker byl v roce 1951 zatčen a o dva roky později souzen v politickém procesu, ve kterém byl odsouzen na doživotí (Chadima, 2022, s. 379–380).

6.2 Spisovatelská dráha a život v emigraci

V roce 1953 ukončil Ludvík Aškenazy kariéru rozhlasového redaktora a odstartovala jeho mnohem delší profesní etapa spisovatele na volné noze. Odchod z Československého rozhlasu mu tehdy zřejmě tolik nevadil, mohl se totiž začít naplno věnovat spisovatelské činnosti. S rozhlasem ale spolupráci úplně neukončil, přestože už nebyl jeho řadovým zaměstnancem, stále dodával do vysílání různé rozhlasové pořady. V roce 1964 za jednu ze svých rozhlasových her s názvem *Bylo to na váš účet* dostal 1. cenu Italského rozhlasu a televize na prestižním festivalu Prix Italia (APF, Archiv ČRo, Osobní fond AS – AX). „Já myslím, že chtěl být vždycky spisovatel, to si myslím, že byl jeho plán. Koneckonců psal ty básně na gymnáziu. Ty prózy jsou všechny víc spisovatelský než žurnalistický. [...] Já myslím, že chtěl být vždycky umělec, a že to prostě byly přestupní stanice,“ uzavírá Mann (2024) Aškenazyho éru v Československém rozhlase.

Na přelomu 50. a 60. let došlo k obratu v Aškenazyho literární tvorbě. Na rozdíl od raných reportážních děl, kterým se věnovala tato diplomová práce, přestala v jeho knihách figurovat ideologie a plně se projevilo jeho básnické založení. Psal zejména povídky a postupně se propracoval k divadelním hrám a scénářům k řadě filmů. Podle jeho námětu *Májové hvězdy* (1960) byl natočený v roce 1961 snímek *Noční host* od režiséra Otakara Vávry a jeho kniha *Černá bedýnka* (1960) se stala inspirací pro režiséra Jaroslava Jireše při natáčení filmu *Křik* (1963). Nejznámější Aškenazyho prózou byly *Dětské etudy* vydané v roce 1955, které vypráví příběhy malého chlapce a jeho otce (Archiv, ČRo). Podle Hamana (1992, s. 176) to byly právě *Dětské etudy*, ve kterých rozvinul svůj talent a charakteristický smysl pro jemný humor, naivitu a hravost: „Vstoupil do prostředí, kde mohl odhodit zátěž životní ‚vážnosti‘ [...], kde se daly načas odsunout trýznivé zážitky válečného utrpení, ale kde také bylo možno překročit bariéry ideové usměrňenosti.“ Mezi jeho další díla patří *Putování za švestkovou vůní* z roku 1959 a *Vajíčko* vydané roku 1963.

Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu roku 1968 emigroval Aškenazy se svojí rodinou do Mnichova. Bylo mu 47 let, když odjel z okupované země do západního Německa (Mann, 2012, s. 263). V rozhovoru s novinářem Karlem Hvížd'alou v roce 1980 mluvil o svém odchodu následovně: „Nešel jsem ze strachu, také ne z potřeby bojovat, spíše z touhy zažít jinou část tohoto našeho světa a vyzkoušet se v ní. A také proto, abych se už nemusel cítit jako pasivní, nespokojená, bezmocná oběť politické byrokracie. Mně se tam vlastně vedlo dobře. [...] Ale v každém věku si člověk jednou řekne: tak na tohle si již víc nehraju“ (Hvížd'ala, 1992, s. 82). Celé roky v emigraci pracoval na volné noze, naučil se velmi

rychle novému jazyku a začal vydávat díla v němčině. Pátek (1991, s. 90) uvádí, že se Aškenazy k tomuto obratu k němčině vyjádřil následovně: „Je hezké poznávat nový jazyk. Mně se to už stalo několikrát v životě. A nikdy jsem za to nemohl.“

Ve Spolkové republice Německo připravoval především televizní a rozhlasové pořady, v bavorském rozhlase zaznívaly každých čtrnáct dní po několik let jeho pohádky. Soubor téměř sta pohádek později publikoval ve dvou svazcích a obě knížky se dočkaly překladu do několika světových jazyků. Jedna ze sbírek, v originálním názvu *Wo die Füchse Blockflöte spielen*, byla v roce 1977 oceněna německou státní cenou za dětskou literaturu (Hubička, 2011, s. 44–45).

„Po Československu se mu hodně stýskalo,“ komentuje jeho emigraci Jindřich Mann (2012, s. 266) ve své knize. Ludvík Aškenazy zemřel po dlouhé nemoci 11. března roku 1986 v italském Bolzanu.

Závěr

Cílem této životopisné studie bylo předložit vůbec první obsáhlou biografii spisovatele Ludvíka Aškenazyho, který má nezastupitelné místo v české literatuře druhé poloviny 20. století. Přes svoji značnou popularitu, které se těšil v 50. a 60. letech v Československu, je dnešnímu čtenářskému publiku téměř neznámý. Podíl na tom má komunistický režim, který vyřadil jeho tvorbu z regálů knihkupectví a knihoven poté, co Aškenazy v roce 1968 emigroval do západního Německa. Jako „nežádoucí osoba“ přibyl v období normalizace na seznam zakázaných autorů a měl pro československého čtenáře upadnout v zapomnění. Ačkoliv se po sametové revoluci zvedla nová vlna zájmu o jeho dílo, především o literaturu pro děti, v současnosti se neřadí mezi známé a čtené české autory. Svůj odkaz přitom nezanechal pouze v literárním světě, ale i v žurnalistice, protože na přelomu 40. a 50. let patřil mezi schopné redaktory Československého rozhlasu. Mnoho pamětníků na něj vzpomínalo jako na výjimečného rozhlasového komentátora a osobnost, která do značné míry utvářela jejich novinářské know-how.

Nedílnou součástí Aškenazyho individuality byly zkušenosti, které si odnesl z období druhé světové války, tedy ještě před svým příchodem do Československa v roce 1945. Vzhledem k tomu, že o těchto letech nikdy sám moc nemluvil, vychází tato část práce primárně z rozhovoru s jeho synem Jindřichem Mannem. Podklady k rozhovoru se skládaly z dosud sepsaných medailonků o jeho otci, dochovaných archiválií a také z jeho knihy *Poste restante*, ve které detailně popisuje příběh své geograficky rozvětvené rodiny. Rozhovor byl vedený biografickou metodou s prvky orální historie za účelem zachování respondentovy autenticity, ze stejného důvodu jsou v práci všechny Mannovy citace v doslovné transkripci. Výpovědi, které se týkaly Aškenazyho válečných zážitků, jsem ověřila podrobným studiem historických reálií z tohoto období. V práci předkládám přehledné shrnutí té nejpravděpodobnější verze Aškenazyho životního příběhu od jeho narození v roce 1921 do konce války v roce 1945.

V úvodu se životopisná studie věnuje Aškenazyho dětství v polské Stanislavi, odkud po napadení Sovětského svazu německou armádou v roce 1941 utíkal dále na východ, až v roce 1942 skončil ve Svobodově armádě. S touto jednotkou se zúčastnil například slavné bitvy u Sokolova v roce 1943 a na konci války v roce 1945 přijel do Československa jako válečný hrdina. Usadil se v Praze a díky statusu bojovníka za národní osvobození se mu o rok později podařilo získat zaměstnání v Československém rozhlase.

Stěžejním předmětem výzkumu bylo podrobné vykreslení Aškenazyho kariéry v Československém rozhlasu v letech 1946–1953. Do Československého rozhlasu byl přednostně umístěn díky svým válečným zásluhám. Začínal jako tak zvaný monitor v odposlechové službě, kde překládal vysílání z ruštiny a polštiny – svého mateřského jazyka. Brzy se ale projevil jeho žurnalistický talent a díky tomu zanedlouho začal pracovat v redakci politického zpravodajství. V roce 1948 ho jmenovali do čela zahraniční redakce. Záhy po povýšení odjel jako válečný zpravodaj do Palestiny, respektive do nově vzniklého státu Izrael, kde pokrýval tehdy probíhající první arabsko-izraelský konflikt. Během svého působení na Blízkém východě prokázal svoji pohotovost, když se mu díky kontaktům na místním ministerstvu zahraničí podařilo posílat zprávy do československého rozhlasového vysílání, a zároveň zde – podle vzpomínek svého dlouholetého přítele, spisovatele Arnošta Lustiga – zúročil své válečné zkušenosti. Jako zahraniční dopisovatel navštívil během rozhlasových let několik zemí a v roce 1950 nastoupil do čela reportážního oddělení. V závěru rozhlasových let působil v ideově uměleckém sektoru a roku 1952 z rozhlasu odešel na vlastní žádost na tvůrčí dovolenou. Přesto s rozhlasem nepřestal spolupracovat a i nadále dodával do vysílání své rozhlasové hry.

Vzhledem k časté protichůdnosti medailonků, slovníkových hesel a portrétů, které o jeho osobě doposud vznikly, bylo mojí ambicí zmapovat Aškenazyho ranou novinářskou činnost komplexně a srozumitelně. Zároveň jsem chtěla vyvrátit některá mylná tvrzení, která se v portrétech opakovala, jako například to, že působil v pozici rozhlasového zahraničního dopisovatele v řadě zemí mimo socialistický blok. Podrobně jsem proto analyzovala archiválie uložené v různých archivech a porovnávala je s paměťmi tehdejších rozhlasových pracovníků, Mannovými vzpomínkami a sekundární literaturou. Tato kritická historická analýza mi napomohla k získání uceleného a chronologického přehledu jeho rozhlasového portfolia v letech 1946–1953.

Analýzu dobových dokumentů ovšem ovlivňoval fakt, že Aškenazy pracoval v ČsRo v období politické krize a po nástupu komunistického režimu. Z těchto let se v instituci nedochovalo mnoho dokumentů (možná v této hektické době ani nevznikaly), které by podrobněji vysvětlovaly jeho novinářské působení. K nalezení nebyly v rozhlasovém archivu ani žádné zvukové záznamy, které by se týkaly jeho práce v těchto letech, v databázi je uložena jen jeho pozdější rozhlasová tvorba. Stejný neúspěch mě čekal v Literární archivu Památníku národního písemnictví, kde jeho osobní fond obsahuje zejména archiválie datované až od druhé poloviny 50. let.

Zpřehlednit Aškenazyho zahraniční cesty se mi podařilo na základě jeho cestopisných textů a publikací. Z nich vyplývá, že v době, kdy pracoval v Československé rozhlasě, postupně navštívil tyto země: Izrael, ze kterého sepsal text *Kde teče krev a nafta*; Polsko, o kterém napsal dvě sbírky reportáží *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska* a *Z modrého zápisníku*; Německou demokratickou republiku, již tematizuje v knize *Německé jaro* a dále také Rakousko a Řecko, ze kterých publikoval reportážní črty ve sbírce *Všude jsem potkal lidi*. Zároveň se mi podařilo vyvrátit často se vyskytující tvrzení, že během rozhlasových let působil jako zahraniční dopisovatel v USA, Indii a Japonsku. Nejenže o návštěvách v těchto zemích není ze sledovaného období žádný záznam v osobních fondech v kterémkoliv z archivů, tyto informace vyvrátil také jeho syn Mann v rozhovoru. Spojené státy americké sice Aškenazy navštívil, jenže nikoliv v roli rozhlasového reportéra, nýbrž jako delegát Svazu československých spisovatelů. Z pobytu za oceánem sepsal publikaci *Indiánské léto*, která byla po svém vydání čtenáři vřele přijata. Podle svého syna byl Aškenazy se SČSS i v Indii, a to v druhé polovině 50. let.

Kromě zpřehlednění Aškenazyho rozhlasové kariéry reflektuje rozbor jeho cestopisných děl také fungování propagandy tehdejšího komunistického režimu. Jeho časná tvorba oddaně následovala linii obecně prosazovaného socialistického režimu a je ukázkovým příkladem budovatelské literatury. S pomocí historicky zaměřených titulů lze v jeho díle vysledovat věrné kopírování ideologických frází, které měly za úkol představit československému čtenáři západní země v tom nejhorším světle. Navzdory zmíněným propagandistickým tendencím se ale už i v těchto raných dílech projevoval jeho literární talent, což vyzdvihují jak doboví, tak současní literární teoretici. Podle Schildbergera (2020) Aškenazy „vnesl do reportáže už od padesátých let momenty subjektivity a lyrismu“ a inspiroval tím další autory tohoto žánru.

V neposlední řadě jsem v práci zmapovala politicko-společenský kontext v letech 1945–1953, kdy Aškenazy pracoval v Československém rozhlasě. Stěžejní pro téma bylo nastínění dynamiky změn v ČsRo, které se odrážely i v Aškenazyho rozhlasovém působení. Jako příklad lze uvést rozsáhlé poučnorové čistky, kdy Aškenazy nahradil Františka Komendu na pozici vedoucího reportážní rubriky. Závěr této práce se věnuje proměně Aškenazyho literární tvorby a jeho „útěku“ do fantazie dětského světa. Zároveň nastiňuje jeho životní osud po emigraci do Západního Německa, kam s rodinou odjel po okupaci Československa v roce 1968.

Životopisná studie o Ludvíku Aškenazym přináší ucelený a detailní přehled o jeho novinářské kariéře, která formovala základy pro jeho budoucí dráhu spisovatele. Žurnalistickou cestou se vydal v roce 1946, kdy se díky svým jazykovým znalostem dostal do

Československého rozhlasu. Během pár let se dokázal vypracovat z monitorovacího redaktora na vedoucího dvou zpravodajských redakcí – nejprve šéfoval zahraniční rubrice a později vedl reportážního oddělení. Za své relativně krátké rozhlasové působení zároveň stihl působit jako válečný zpravodaj v Izraeli a v roli zahraničního dopisovatele navštívil několik zemí, ze kterých v letech 1948–1951 vydal čtyři reportážní sbírky. Pro své schopnosti byl v rozhlase, i přes svoji špatnou pracovní morálku, oceňovaným redaktorem, a jeho spolupracovníci na něj vzpomínali jako na výjimečného komentátora. Za své žurnalistické éry ovlivnil řadu významných mediálních a kulturních osobností. Svoji stopu zanechal například v práci spisovatelů Arnošta Lustiga a Oty Pavla, kteří byli po jistou dobu jeho rozhlasovými kolegy. Mentorem se stal i pro začínající hvězdu rozhlasového vysílání a budoucí zahraniční zpravodajku z Afriky Věru Šťovíčkovou. Ve svém pamětech ho označili za inspirativní a výjimečnou osobnost i rozhlasoví novináři Jan Petránek a Zdeněk Mahler. Už během redaktorských let se věnoval psaní povídek, ke kterým, podle vzpomínek pamětníků, utíkal v myšlenkách i v práci. Z rozhlasu odešel v roce 1952 z části i kvůli své čím dál větší touze věnovat se literární činnosti, pro kterou patří mezi významné v české autory druhé poloviny 20. století.

Summary

The aim of this biographical study was to present the first ever comprehensive biography of the writer Ludvík Aškenazy, who has an irreplaceable place in Czech literature of the second half of the 20th century. Despite the considerable popularity he enjoyed in the 1950s and 1960s in Czechoslovakia, he is almost unknown to today's reading public. This is certainly due to the Communist regime, which removed his work from the shelves of bookstores and libraries after he emigrated to West Germany in 1968. As an “undesirable person”, he was added to the list of banned authors during the normalisation period and was to fall into oblivion for Czechoslovak readers. Although after the Velvet Revolution a new wave of interest in his work, especially in children's literature, arose, he is certainly not one of the best-known and widely read Czech authors today. His legacy has not only remained in the literary world but also in journalism, as he was one of the proficient editors of Czechoslovak Radio at the turn of the 1940s and 1950s. He was remembered by many colleagues as a unique radio commentator and as a personality who largely shaped their journalistic know-how.

A crucial part of Aškenazy's individuality was the experience he had gained during the Second World War, before his arrival in Czechoslovakia in 1945. Since he never spoke much about these years himself, this part of the thesis is based primarily on an interview with his son Jindřich Mann. The interview material consisted of previously written medallions about his father, archival material, and his book *Poste restante*, in which he describes the story of his geographically extended family. The interview was conducted using a biographical method with elements of oral history in order to preserve the interviewee's authenticity; for the same reason, all quotations from the interview in the thesis are in verbatim transcription. I verified Mann's statements concerning Aškenazy's wartime experiences through a detailed study of historical realities of the period. In this thesis, I present a lucid summary of the most plausible version of Aškenazy's life story from his birth in 1921 to the end of the war in 1945.

In the introduction, the biographical study focuses on Aškenazy's childhood in Poland, from where he fled further east after the German army invaded the Soviet Union in 1941 until he ended up in the army of General Svoboda in 1942. In this unit, he took part, for example, in the famous Battle of Sokolov in 1943 and, at the end of the war in 1945, he arrived with it as a war hero in Czechoslovakia. He settled in Prague and, thanks to his status as a fighter for national liberation, managed to get a job at Czechoslovak Radio a year later.

The main theme of the thesis is a detailed portrayal of Aškenazy's career at Czechoslovak Radio from 1946 to 1953. He was preferentially assigned to Czechoslovak Radio due to his wartime merits. He began as a so-called monitor in the wire service, where he translated broadcasts from Russian and Polish—his native languages. But his journalistic talent soon became apparent, and he moved to the political newsroom. In 1948, he was appointed head of the foreign desk. Soon after his promotion, he left as a war correspondent for Palestine/the newly formed state of Israel, where he covered the ongoing first Arab–Israeli conflict. During his time in the Middle East, he proved his readiness when, thanks to his contacts in the local Foreign Ministry, he managed to send news to Czechoslovak radio broadcasts. At the same time, according to the memories of his long-time friend, the writer Arnošt Lustig, who worked with him in the Middle East, he put his war experience to good use there. During his years as a foreign correspondent, he visited Poland, the GDR, and Austria and published reports from all of them. In 1950, he headed the reportage department and then moved to the ideological and artistic sector after a year and left radio on creative leave in 1952. Nevertheless, he continued to work with the radio and supplied many radio plays for broadcast.

Given the frequent contradictions in the medallions, dictionary entries, and portraits that have been written about him so far, my goal was to map his early journalistic activities in a comprehensible way. At the same time, I wanted to refute some of the erroneous claims that were repeated in the portraits, such as that he had worked as a radio foreign correspondent in a number of countries outside the socialist bloc. I therefore analysed in detail the archival material stored in various archives and compared it with the memoirs of radio workers at the time, Mann's memoirs, and secondary literature. This critical historical analysis helped me to obtain a comprehensive and chronological overview of his radio work from 1946 to 1953.

However, the analysis of contemporary documents was influenced by the fact that Aškenazy worked in Czechoslovak Radio during the political crisis and after the rise of the communist regime. From these years, the institution has not preserved some documents (perhaps they were not even produced during this hectic period) that would explain his journalistic activities in more detail. Nor have any sound recordings relating to his work during these years been found in the radio archive; only his later radio work is stored in the database. I encountered the same issue at the Literary Archive of the Memorial of National Literature, where his personal collection contains mainly archival material dating from the second half of the 1950s.

In any case, Aškenazy's travel texts and publications were crucial for this research, which helped to clarify his foreign travels. I was able to refute the frequent claim that he worked

as a foreign correspondent in the USA, India, and Japan during his radio years. There is no record of visits to these countries from the period under review in the personal files of any of the archives; this information was also refuted by his son Mann in an interview. Aškenazy did visit the United States, but not in the role of a radio reporter; he went as a delegate of the Czechoslovak Writers' Union. From his stay overseas, he wrote a book titled *Indian Summer*, which was warmly received by readers after its publication. According to his son, Aškenazy was also in India with the Union in the second half of the 1950s.

In addition to clarifying Aškenazy's radio career, the analysis of his travelogues also sheds light on the propaganda of the communist regime at the time. His early work faithfully followed the line of the generally advocated socialist regime and is a prime example of edifying literature. With the help of historically oriented titles, one can trace in his work a faithful copying of ideological phrases that were intended to present the Czechoslovak reader of Western countries in the worst possible light. Despite the aforementioned propagandistic tendencies, however, his literary talent was already evident in these early works, which was recognized by both contemporary literary theorists and peers. According to Schildberger (2020), Aškenazy "brought moments of subjectivity and lyricism to reportage as early as the 1950s" and thus inspired other writers of the genre.

Last but not least, my thesis has mapped the political and social context of the years 1945–1953, which I have chosen for my research. Central to the topic was outlining the dynamics of change in Czechoslovak Radio, which was also reflected in Aškenazy's radio work. An example is the extensive post-February purges, when Aškenazy replaced František Komenda as head of the news desk. The thesis concludes with the transformation of Aškenazy's literary work and his transition to writing for children. At the same time, it outlines his life fate after his emigration to West Germany, where he and his family went after the occupation of Czechoslovakia in 1968.

This biographical study of Ludvík Aškenazy provides a comprehensive and detailed overview of his journalistic career, which formed the basis for his future career as a writer. He started his journalistic career in 1946, when his language skills led him to Czechoslovak Radio. Within a few years, he managed to work his way up from monitoring editor to the head of two newsrooms—first as head of the foreign section and later as head of the reporting department. During his relatively short radio career, he also managed to work as a war correspondent in Israel and visited several countries as a foreign correspondent, from which he published four collections of reports between 1948 and 1951. He was a valued editor at the radio station for his skills, despite his poor work ethic, and was remembered by his colleagues as an exceptional

commentator. He influenced many prominent media and cultural figures during his journalistic career. He left his mark, for example, in the work of the writers Arnošt Lustig and Ota Pavel, who were for a time his radio colleagues. He also became a mentor for the budding radio star and future foreign correspondent from Africa, Vera Šťovíčková. Already during his editorial years, he devoted himself to writing short stories, to which, according to memoirs, he was deeply committed in his thoughts and work. He left radio in 1952 partly because of his growing desire to devote himself to literary activity, in which he was very successful in the following years and for which he was one of the most important Czech authors of the second half of the 20th century.

Seznam zkratk a zkratkovitých slov

ABS	Archiv bezpečnostních složek
ČRo	Český rozhlas
ČSR	Československá republika
ČsRo	Československý rozhlas
ČTK	Československá tisková kancelář
KSČ	Komunistická strana Československa
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví
NDR	Německá demokratická republika
NKVD	Narodnyj komissariat vnutrennich děl – sovětská tajná policie
SČSS	Svaz československých spisovatelů
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Sovětský svaz
TASS	Telegrafní agentura Sovětského svazu
ÚČL AV ČR	Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky
USA	Spojené státy americké
VHA	Vojenský historický archiv

Bibliografie

Použitá literatura

BEDNAŘÍK, Petr a CEBE, Jan, 2006. Řízení českých médií v letech 1945–1948. In: *Sborník Národního muzea v Praze. Řada C – Literární historie*. Praha: Národní muzeum, roč. 51, č. 1–4, s. 32–36. ISSN 0036-5351.

BEDNAŘÍK, Petr, 2015. Média v Československu v letech 1945–1989 a jejich vliv na každodenní život. In: PAŽOUT, Jaroslav (ed.). *Každodenní život v Československu 1945/48–1989*. Technická univerzita v Liberci, ÚSTR, Praha, s. 50–91. ISBN 978-80-7494-250-1 (TUL), ISBN 978-80-97912-35-5 (ÚSTR).

BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara, 2019. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0553-3.

BĚHAL, Rostislav, 1996. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu. ISBN 80-238-0493-6.

CEBE, Jan, 2012. Poválečná očista v rámci Svazu českých novinářů. In: *Mediální studia. odborný časopis pro kritickou reflexi médií*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, roč. 6, č. 1, s. 17–44. ISSN 1801-9978.

CICHOSZ, Marzena a Lubomír KOPEČEK, 2007. Církevní fond v Polsku a jeho kontroverzní historie a současnost. Příspěvek ke zprostředkování zájmů ve vztahu státu a církve v postkomunistickém prostoru. In: *Středoevropské politické studie*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, roč. 9, č. 2–3, s. 151–161. ISSN 1212-7817.

CINGER, František, 2009. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-2022-0.

ČERNÍKOVÁ, Sára, 2020. Ohlas na proces s „protistátním spikleneckým centrem“. In: *Paměť a dějiny*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, roč. 14, č. 3, s. 67–82. ISSN 1802-8241.

DOLEŽAL, Miloš, 2015. *Krok do tmavé noci: příběhy faráře Josefa Toufara, jeho vrahu a číhošťského zázraku*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek. ISBN 978-80-260-9125-7.

- GROMAN, Martin, 2008. Řízení československých médií v 50. letech 20. století. In: *Sborník Národního muzea v Praze. Řada C – Literární historie*. Praha: Národní muzeum, roč. 53, č. 1–4, s. 57–63. ISSN 0036-5351.
- HENDL, Jan, 2023. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 5. přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1968-2.
- HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra, 2009. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, edice Osudy. ISBN 978-80-86212-59-3.
- HUBIČKA, Jiří, 2011. Ludvík Aškenazy. In: *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci*. Praha: Český rozhlas, 1999-2018, č. 25, s. 42–45. ISSN 1213-3817.
- HVÍŽĎALA, Karel, 1992. *České rozhovory ve světě*. Praha: Československý spisovatel. ISBN 80-202-0336-2.
- CHADIMA, Jan, 2022. *Rudolf Slánský*. V Praze: Vyšehrad. ISBN 978-80-7601-623-1.
- CHOLÍNSKÝ, Jan, 2013. Klíč k sovětizaci Československa. Politika Edvarda Beneše v době 2. světové války a výklad Huberta Ripky o mírumilovném sovětském spojení a přínosu bolševické revoluce všemu lidstvu. In: *Paměť a dějiny*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, č. 2, s. 3–15. ISSN 1802-8241.
- JANOUSEK, Pavel, 2007. *Dějiny české literatury 1945–1989*. Praha: Academia, sv. 2. ISBN 978-80-200-1527-3.
- JEŠUTOVÁ, Eva, 2003. *Od mikrofonu k posluchačů: z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-86762-00-9.
- JEŠUTOVÁ, EVA, 2008. Kulturní tendence v rozhlasovém vyslání. In: *Svět rozhlasu: bulletin o rozhlasové práci doma i ve světě*. Praha: Český rozhlas, 1999–2018, č. 20, s. 15–25. ISSN 1213-3817.
- JEŠUTOVÁ, Eva, 2018. *99 osobností rozhlasového zpravodajství a publicistiky*. Praha: Radioservis. ISBN 978-80-88286-01-1.
- JOHNSTON, Rosamund, 2024. *Red Tape: Radio and Politics in Czechoslovakia, 1945–1969*. Redwood City: Stanford University Press, s. 51–86. ISBN: 9781503635166.
- KAPLAN, Karel, 1990. *Pravda o Československu 1945–1948. Stopy, fakta, svědectví* Praha: Panorama. ISBN 807038-193-0.

- KAPLAN, Karel, 1991. *Československo v letech 1945–1948 (pomocný studijní text pro gymnázia). Odborná literatura pro učitele*. Praha: SPN. ISBN 80-04-25699-6.
- KAPLAN, Karel, 1992. *Kádrová nomenklatura KSČ 1948–1956: sborník dokumentů*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV. ISBN 80-85270-04-8.
- KAPLAN, Karel, 2019. *Politický proces s Miladou Horákovou: komentované dokumenty*. Praha: Epoque. ISBN 978-80-7557-173-1.
- KNAPÍK, Jiří, 2004. *Únor a kultura: sovětizace české kultury 1948–1950. Otazníky našich dějin*. Praha: Libri. ISBN 80-7277-212-0.
- KRÁTKÁ, Lenka, 2016. *Domovský přístav Praha: Československá námořní plavba v letech 1948 až 1989*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3501-9.
- KŘEN, Jan, 2019. *Dvě století střední Evropy*. 2. vydání. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-2848-2.
- KUČERA, Jaroslav, 2008. Nechtění spoluobčané: Československo po nezdařeném odsunu Němců. In: *Soudobé dějiny*. Praha: Karolinum, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, roč. 15, č. 2, s. 303–317. ISSN 1210-7050.
- KUDRNA, Ladislav, 2008. Vojenské obranné zpravodajství (1945–1950). In: *Paměť a dějiny*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, čís. 1, s. 79–81. ISSN 1802-8241.
- KVAČEK, Robert, 2014. Slovo na úvod. In: PAŽOUT, Jaroslav (ed.). *Informační boj*. Praha – Liberec: Ústav pro studium totalitních režimů – Technická univerzita v Liberci, s. 14–17. ISBN 978-80-7494-089-7 (TUL), ISBN 978-80-87912-10-2.
- LIPSKA, Dąbrówka, 2019. Before the Old Town in Warsaw Was Rebuilt. In: *The Challenges of World Heritage Recovery*. Polsko: Narodowy instytut dziedzictwa. ISBN 978-83-66160-36-1.
- LNĚNIČKA, Libor, 2018. City Spatial Structure in Case Study of the Russian Cities Perm and Samara. In: *Useful Geography: Transfer from Research to Practice*. Brno: Masarykova univerzita nakladatelství, s. 482–493. ISBN 978-80-210-8908-2.
- LUSTIG, Arnošt, 2002. *3 x 18: portréty a postřehy*. Praha: HAK. ISBN 80-85910-43-8.
- LUSTIG, Arnošt, 2003. *Okamžiky: Arnošt Lustig vzpomíná na Otu Pavla*. Praha: Andrej Šťastný. ISBN 80-903116-9-5.

- LUSTIG, Arnošt, 2009. *Zpověď: záznam vzpomínek a úvah Arnošta Lustiga*. 2. doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Franze Kafky. ISBN 978-80-86911-26-7.
- MAHLER, Zdeněk, 2015. ... *ale nebyla to nuda: poznámky pod čarou života*. Praha: Sláfká. ISBN 978-80-86631-67-7.
- MANN, Jindřich, 2012. *Poste restante*. V Praze: Labyrint. ISBN 978-80-87260-45-6.
- MARÈS, Antoine, 2016. *Edvard Beneš od slávy k propasti: drama mezi Hitlerem a Stalinem*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-1895-7.
- MATTOGNO, Carlo a GRAF, Jürgen, 2010. *Treblinka. Extermination Camp or Transit Camp*. Washington, D.C.: The Barnes Review p. o. ISSN: 1529-7748.
- MOSHE, Yegar, 1997. *Československo, sionismus, Izrael: historie vzájemných vztahů*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-7187-087-0.
- NĚMEČEK, Jan, 2014. *Československo-sovětská smlouva 1943*. Praha: Historický ústav. ISBN 978-80-7286-237-5.
- NOSKOVÁ, Jana, 2014. *Biografická metoda a metoda orální historie: na příkladu výzkumu každodenního života v socialismu*. Brno: Etnologický ústav AV ČR Praha – pracoviště Brno. ISBN 978-80-87112-84-7.
- PACOVSKÝ, Jan, 1993. *Na vlnách rozhlasu*. Praha: Český rozhlas. ISBN 80-238-2754-5.
- PETRÁNEK, Jan, 2014. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: Radioservis, edice Osudy. ISBN 978-80-87530-44-3.
- ROKOSKÝ, Jaroslav, 2018. Košický vládní program. Na cestě sovětizace Československa. In: KALOUS, Jan a ZEMAN, Pavel (eds.). *1945. Konec války a obnova Československa*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, s. 158–165. ISBN 978-80-88292-08-1.
- RYCHLÍK, Jan, 2007. *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848–1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, sv. 4. ISBN 978-80-7285-081-5.
- RYCHLÍK, Jan, 2014. Komunistická propaganda v Československu 1945–1989 z tematického hlediska. In: PAŽOUT, Jaroslav (ed.). *Informační boj*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů; Technická univerzita v Liberci. s. 18–27. ISBN 978-80-7494-089-7 (TUL), ISBN 978-80-87912-10-2.

- RYCHLÍK, Jan, 2020. *Československo v období socialismu: 1945–1989*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7601-334-6.
- SCHILDBERGER, František, 2020. *Podoby české literární reportáže*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-9656-1.
- STEHLÍK, Eduard, 2009. *Srdce armády: Generální štáb 1919–2009*. 2. rozšířené vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO. ISBN 978-80-7278-515-5.
- ŠPRINGL, Jan, 2013. Táborové společenství jako „nová rodina“. Německé děti ze „staré říše“ v Protektorátu Čechy a Morava. In: *Soudobé dějiny*. Praha: Karolinum, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, č. 4, s. 645–652. ISSN 1210-7050.
- TATEROVÁ, Eva, 2018. Československá diplomacie a příčiny rozpadu spojenečství s Izraelem. In: *Studia historica Brunensia*. Brno: Masarykova univerzita, s. 121–134. ISSN 1803-7429 (print); ISSN 2336-4513 (online).
- TEJKAL, Karel, 2008. Tři zapomenutí z druhého patra. In: *Týdeník Rozhlas*. Praha: Radioservis, 1991–2022, č. 21, s. 16–17. ISSN 1213-2098.
- TOMEŠ, Josef, 1999. *Český biografický slovník XX. století*. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-248-1.
- VANĚK, Miroslav; MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana, 2007. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. ISBN 978-80-7285-089-1.
- VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav a TEJCHMAN, Miroslav, 2017. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. 2. vydání. Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-561-3.
- ZAVACKÁ, Marína, 2005. *Kto žije za ostnatým drôtom? Oficiálna zahraničnopolitická propaganda na Slovensku, 1956–1962: teórie, politické smernice a spoločenská prax*. Bratislava: Ústav politických vied. ISBN 80-224-0897-2.

Elektronické zdroje

- ABART. Viktor Radnický. [online databáze] *abART* [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://cs.isabart.org/person/27135>.

- BARTUŠKOVÁ, Sylva a PŘIBÁŇ, Michal, 2020 [1994, 2011]. Ludvík Aškenazy. In: *Slovník české literatury po roce 1945*. [online databáze]. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=246&hl=a%C5%A1kenazy>
- BEČKA, Josef. *Slovník spisovatelů národů SSSR: 1917–1964*. Praha: Svět sovětů, 1966. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:85112c00-5742-11e3-ae93-001018b5eb5c>.
- BLAŽÍČEK, Přemysl, a PŘIBÁŇ, Michal, 2020 [1995]. Antonín Jaroslav Liehm. In *Slovník české literatury po roce 1945*. [online databáze]. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky 2019 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=48>.
- BURGET, Eduard, 2013. Svoboda. In: *Slovník české literatury po roce 1945*. [online databáze]. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky 2019 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1743>.
- DOBEŠ, Jan, 2014. Jednota pro všechny, nebo jen pro někoho? Politická kultura v letech 1945–1948. In: *Historie – Otázky – Problémy* 6, č. 1, s. 191–201 [online]. Dostupné z: http://digitoor.is.cuni.cz/R/-?func=dbin-jumpfull&object_id=1351560&silos_library=GEN01.
- DOKOUPIL, Blahoslav, 2002. Kulturní politika. In *Slovník české literatury po roce 1945*. [online databáze]. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky 2019 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=253>.
- FILMOVÝ PŘEHLED. Jaroslav Kándl. [online]. *Filmový přehled* [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/person/128003/jaroslav-kandl>.
- FILMOVÝ PŘEHLED. Zdeněk Seydl. [online]. *Filmový přehled* [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/person/27402/zdenek-seydl>.
- HAMAN, Aleš, 1963. Aškenazy a Branald v „masce“ reportérů. In: *Česká Literatura*, roč. 11, č. 2, s. 117–24. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43321237>.
- INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJKS. Ks. Władysław Gurgacz (1914–1949). [online]. *Instytut Pamięci Narodowejks* [cit. 2024-04-11]. Dostupné z:

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/83892,Ks-Wladyslaw-Gurgacz-1914-1949.html>.

KRAUS, Tomáš, 2011. Babij Jar. [online]. In: *holocaust.cz* [online databáze], [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2006/listopad-3/babij-jar/>.

MORKES, František, 1981. K Šedesátému Výročí Československého Komsomolu. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, roč. 17, č. 1, s. 103–105. JSTOR, [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41129559>.

WARSAW GHETTO MUSEUM. No. 18 Miła Street. [online]. *Warsaw Ghetto Museum* [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://1943.pl/en/artykul/mila-18/>.

Prameny

- AŠKENAZY, Ludvík, HERMLIN, Stephan a SANTAROVÁ, Alena, 1951. *Modrý zápisník*. Praha: Rudé právo, Knihovna Květů.
- AŠKENAZY, Ludvík, 1958. *Indiánské léto*. Praha: Československý spisovatel, sv. 2.
- AŠKENAZY, Ludvík, 1948. *Kde teče krev a nafta*. Praha: Svoboda, Zrcadlo doby; sv. 8.
- AŠKENAZY, Ludvík, 1951. *Německé jaro*. Praha: Družstevní práce, Edice „Živé knihy“; sv. 271, 3. vyd.
- AŠKENAZY, Ludvík, 1950. *Ulice Milá a jiné reportáže z Polska*. Praha: Orbis.
- AŠKENAZY, Ludvík, 1955. *Všude jsem potkal lidi*. Praha: Mladá fronta, nak. ČSM; sv. 18.
- BREJCHOVÁ, Jiřina et al., 1951. *Varšavský kongres*. Praha: Mír, sv. 9.
- GRYGAR, Mojmir, 1961. *Umění reportáže*. Praha: Československý spisovatel. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d4b7cda0-8438-11e7-94b3-005056825209>.
- HAMAN, Aleš, 1992. In: *Světla zastaveného času*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-0307-8.
- JIRÍČEK, Ervín, et al., 1954. *Svět za dolary*. Praha: Mladá fronta, Edice kulturního materiálu.

Jiné

- MANN, Jindřich, 2024. *Ludvík Aškenazy*. Praha, 12.2.2024. [osobní komunikace].
- PÁTEK, Miloslav, 1991. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky*. Praha: Český rozhlas, Edice Rozhlasové práce č. 2, ročník XV.
- Týdeník rozhlas: programový a kulturní týdeník. Praha: Radioservis, 1991–2022. ISSN 1213-2098. Dostupné také z: <http://www.radioservis-as.cz/tydenik/index.htm>.
- VOTAVOVÁ, Jarmila, 1993. *Stručný nástin historie českého rozhlasu: (příspěvek k 70. výročí)*. Informace – učebnice – semináře, Č. [34]. Praha: Studijní a výzkumné oddělení Českého rozhlasu.

Archivní materiály

Archiv Českého rozhlasu

- APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX

Archiv bezpečnostních složek

- fond Ústředna Státní bezpečnosti (305): sign. 305-737-5/59

- fond Hlavní správa tiskového dohledu (318): sign. 318-131-1/DZ-206

- Sběrka návrhů a rozhodnutí skartačních komisí (SK): Rozhodnutí skartační komise ke svazku arch. č. 12920 MV

Literární archiv Památníku národního písemnictví

- fond Ludvík Aškenazy, číslo archivních souboru 21

Vojenský historický archiv

- Databáze příslušníků čs. vojenských jednotek v zahraničí za 2. sv. války od r. 2005

Dostupné z: <https://www.vuapraha.cz/databaze-vha/>

Dobová periodika

BEZDĚK, Jiří, 1987. Ještě jedna vzpomínka na Ludvíka Aškenazyho. In: *O divadle* [samizdat], č. 2.

DVOŘÁK, Jiří, 1967. Principy tvorby Ludvíka Aškenazyho. In: *Impuls*, Praha: Orbis. č. 5, roč. 2.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Žádost o umístění po demobilizaci, rok 1946. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 2: Nástup do rozhlasu na pozici monitora v odposlechové službě, rok 1946. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 3: Přeložení do redakce politického zpravodajství, rok 1947. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 4: Pověření vedením zahraniční redakce, rok 1948. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 5: Zahraniční dopisovatel z Haify, rok 1948. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 6: Pověření vedením reportážní rubriky místo F. Komendy, rok 1950. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 7: Přeložení do ideově-uměleckého sektoru, rok 1951. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 8: Konec rozhlasové kariéry, rok 1953. Zdroj: APF, Archiv Českého rozhlasu, Osobní fond AS – AX.

Příloha č. 9: Fotografie Ludvíka Aškenazyho, rok 1966. Zdroj: Literární archiv Památníku národního písemnictví –fond Ludvík Aškenazy, č. arch. sou. 21.

Příloha č. 1

ŽÁDOST

o umístění po demobilisaci
(Pro stát. a veřej. úřady, NV a j. instituce)

Příjmení a jméno: *Askenazy Ludvík*

Podnost, bran. poměr: *pr. hosp. viz. 91.*

Útvar, setnina, posádka:*)

Den, měsíc, rok a místo narození: *24. II. 1921*

Domovská příslušnost (obec, okres): *Č. Těšín*

Stav (svobodný, ženat, počet dětí): *svobodný*

Školní vzdělání: *střední škola, 4 sem. slovenské filologie*

Odborné kursy a školení: *Inst. žurnalistiky v Charkově, 20 dnů*

Zvláštní schopnosti: *znalost: maštiny, polštiny, ukrajinštiny atd.*

Zaměstnání před válkou:

a) obor: *studující*, b) zaměstnán jako:

c) u úřadu (firmy) a kde (město):

11. Zdravotní stav (tělesná způsobilost, vady):

12. Žádá o:

a) umístění ve službě u státního nebo veřejného úřadu (ústavu, podniku):

1. jako (obor, zaměstnání): *čl. rozklad*

2. u úřadu, ústavu a p.:

3. kde (město):

b) přidělení živnostenského podniku:

1. jakého (obor):

2. v okrese, městě:

c) přidělení zemědělské půdy a budov:

1. v přibližné výměře:

2. v okrese (obci):

13. Bydliště po demobilisaci: *Praha XII, Nikolaj Tedy 12*

v *Praze* dne *11. VII* 1946

*1 Poznámka: Název útvaru uveďte krycí značkou, jakmile to bude nařízeno.

Askenazy Ludvík
Vlastnoruční podpis žadatelův.

Příloha č. 2

Osobní odbor : pan Horák.

Oznamuji, že dne 15. srpna 1946 nastoupil pan
Ludvík A š k e n a z y v Poslechové službě v Karlíně
jako monitor na ruštinu a polštinu .

Poslechová služba,
Karlín, dne 15.8.1946.
Fl.

Za vedoucího Poslechu :

R. Kautková

Příloha č. 3

Přeložení p. Aškenazyho z odposlechové služby:

Pan A š k e n a z y , dosud pracující v poslechové službě v
Karlíně bude uvolněn s účinností od 15. srpna t.r. do poli-
tického zpravodajství jako redaktor.

K přeložení dochází po dohodě s p. šéfredaktorem Hronkem.
Jeho služební požitky zůstanou prozatím beze změny, až do nové
úpravy redaktorských platů.

Praha, dne 7.8.1947.
Osobní oddělení J/Kš.

20. VIII. 1947
ZR.....bod.....

RS,.....bod.....

Příloha č. 4

Platová účtárna

3033
C. K. K.

Pan

Ludvík A š k e n a z y ,

P r a h a .

Drh/Bá

1. června 48.

Oznamujeme Vám, že s účinností od 1. června 1948 obdržíte 15% funkční přídavek za vedení zahraniční rubriky./ samostatná práce při přehledech zahraničního tisku, samostatné vypracovávání komentářů/.

Vaše brutto-služné činí tudíž od 1. června 1948:

a/ základní plat	Kčs 4.800.--
b/ 15% funkčního přídavku.....	" 720.--
c/ vyrovnávací příplatek.....	" 400.--
celkem	<u>Kčs 5.920.--</u>

/slovy: pět tisíc devět set korun Kč/.

Datum příštího postupu 1.3.1951.

Na připojené kopii potvrďte příjem tohoto dopisu.

1 příloha.

[Handwritten signatures and stamps]
- 3. 11. 1948
A. Š. K. K.
10. 11. 1948

Příloha č. 5

Platová účtárna
paní Kafkové pro Národní banku

2804
Kaučovník

Pan
Ludvík A Š k e n a z y ,
P r a h a .

20. července 48- 19. srpna 1948
14.000 Kčs
20. června 48.

Potvrzujeme Vám, že s účinností od 13. července 1948 jste přidělen do Palestiny jako dopisovatel politického zpravodajství Československého rozhlasu. Vašim hlavním stanovištěm bude Haifa.

Kromě Vašeho platu, jak byl stanoven našim dopisem z 1.6. 1948 č. 3053, t.j.

a/ základní plat	Kčs 4.800.—
b/ 15% funkčního přídatku.....	" 720.—
c/ vyrovnávací příplatek.....	" 400.—
	<u>Kčs 5.920.—</u>

slovy: pět tisíc devět set dvacet korun čs měs. brutto,

budeme Vám s účinností od 13. července 1948 vypláceti zahraniční diety ve výši 20 dolarů denně.

Dále Vám budeme hraditi podle směrníc :

- 1/ Předplatné tisku po předložení dokladů
- 2/ Cestovné v Palestině. Je však nutno předložit doklad o cestovním a důležitosti cesty
- 3/ Výdaje za nocleh v jiném místě než v Haifě podle předloženého účtu/je nutno předložit účet o zaplacení noclehu v místě přidělení i v místě přechodného bydliště/
- 4/ knihy, pokud zůstanou majetkem Československého rozhlasu a jejich nákup byl předem schválen.
- 5/ Na úhradu výloh spojených s podáváním zpráv do Prahy/telegr.telef. a pod./ bude Vám poskytnuta záloha 3 dolary denně, zúčtovatelná měsíčně do konce následujícího měsíce.

Zádná další vydání nebudou hrazena, zvláště ne vydání za taxi.

./.

Příloha č. 6

od 1. srpna 1950

P.T.
Osobní oddělení,
zde. 6.300. — 21. VIII. 1950
157 7.575
9-8 45

Žádáme, aby red. L. Aškenazy byl vyplácen 25% funkční příplatek jako vedoucímu reportéru / místo red. Komendy /, kterému bude od 1. srpna 50 ročník.

ZPRÁVODAJSTVÍ ČS. ROZHLASU
REDAKCE V PRAZE

zprav. č. 6.7.1950.

22 8.50 - J

Členská rada
doporučuje
VH Vojtěch Jiránka
ZAL 24. VIII. 1950

Příloha č. 7

21. VI. 1951
DRPP bere na vědomí.
18. VI. 1951.

Osobní oddělení,
s. Bártová,
z. d. e.

Oznamujeme, že s. Ludvík Aškenazy a s. Stanislav Urban byli prozatím pověřeni výkonem služby v úseku ideově-uměleckém. Zůstávají sice i nadále členy redakce Zpravodajství Čs. rozhlasu, budou však pracovat podle instrukcí a směrnic s. Jiránka a jemu také při výkonu služby budou podléhat.

Zprav./BŽ/Če/4.6.1951.

ZPRÁVODAJSTVÍ ČS. ROZHLASU
REDAKCE V PRAZE

Příloha č. 8

21. XII. 1953
60697 11
63427

Osobní oddělení

Jelikož s. L. Aškenazyemu končí jednoroční neplacená dovolená dnem 21. listopadu t.r. , žádáme, abyste s ním rozvázali od tohoto dne pracovní poměr .

9.XII.1953 . *Jan Šelmer*

DR souhlasí s rozvázáním pracovního poměru. Žádá, aby byla definitivně vyřízena otázka dluhu s. Aškenazyho vůči rozhlasu.

2700 v n.m.

MR

M. M. M. M. M.

17 XII 1953
Svaz zaměstnanců v umění a kultuře
ZÁVODNÍ RADA
Čs. ROZHLAS, Praha XII, Trávníčkova 12
I. pos. úřadovna 131
J. J. J. J. J.

Příloha č. 9

